

**GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ŞUBAT 2018

Yüksek Lisans-Mimarlık

ASLI SACIR

**GAZİANTEP'TE CUMHURİYET DÖNEMİ (1940-1965)
KAMU YAPILARININ DÖNEMİN MİMARİ
ÖZELLİKLERİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ**

**MİMARLIK
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ASLI SACIR
ŞUBAT 2018**

**Gaziantep'te Cumhuriyet Dönemi (1940-1965)
Kamu Yapılarının Dönemin Mimari Özellikleri
Bağlamında İncelenmesi**

Gaziantep Üniversitesi

Mimarlık

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Muzaffer ÖZGÜLEŞ

Ash SACIR

Şubat 2018

© 2018 [Aslı SACIR]

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

Tezin Adı : Gaziantep'te Cumhuriyet Dönemi (1940-1965) Kamu Yapılarının Dönemin Mimari Özellikleri Bağlamında İncelenmesi

Öğrencinin, Adı Soyadı : Aslı SACIR

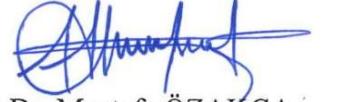
Tez Savunma Tarihi : 31/01/2018

Fen Bilimleri Enstitüsü onayı

Prof. Dr. Ahmet Necmeddin YAZICI
FBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığımı onaylarım.

Prof. Dr. Mustafa ÖZAKÇA
Enstitü ABD Başkan V.

Bu tez tarafımda okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Muzaffer ÖZGÜLEŞ
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

Yrd. Doç. Dr. Muzaffer ÖZGÜLEŞ

Yrd. Doç. Dr. Esra DEMİRCİOĞLU

Doç. Dr. Gül CEPHANECİGİL

İmzası

İlgili tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını ve kullanılan tüm literatür bilgilerinin referans gösterilerek ilgili tezde yer aldığını beyan ederim.

Aslı SACIR

ABSTRACT

EXAMINATION OF THE PUBLIC BUILDINGS OF REPUBLIC PERIOD (1940-1965) IN GAZIANTEP WITH REGARD TO CONTEMPORARY ARCHITECTURAL CHARACTERISTICS

SACIR, Ash

M.Sc. in Architecture

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Muzaffer ÖZGÜLEŞ

February 2018

203 pages

The city of Gaziantep which is situated on historical Silk Road has hosted a number of civilizations for ages. When Turkish Republic was founded many buildings for public and residential purposes were built in capital Ankara as well as other Anatolian cities. For this reason, the aim of this thesis is to investigate Republican period public buildings in Gaziantep which are mostly under protection and also to evaluate the architectural attitude during that period by comparing them with their contemporaries with similar functions. The extent of the study comprises the public buildings in Gaziantep built between 1940 and 1965 namely Government Office building, Train Station building, Central Bank building, Gaziantep High School building, Trade Vocational High School building and Art School building. Although there were residential buildings in the city from the same period, they are left outside the scope of this study. Moreover, some of the buildings in selected from Ankara comparison had been built earlier than the discussed period. The information related with the investigated buildings in Gaziantep was taken from the relevant institutions and arranged in a systematic way. The buildings were analyzed according to this data and compared with other buildings in Turkey with the same functions or with the ones built in the same period. With these analyses carried out on these buildings, their architectural descriptions were made, a possible change in their functions has been noted and their new functions have been presented. As a result of these analyses and comparative studies, it has been understood that the architectural designs of these buildings don't reflect any local features but their materials have been provided by the local suppliers. In addition, it has been seen that these buildings provide a special identity to their surroundings in the city that they are situated in.

Key Words: Gaziantep, the architecture of Republican period, public buildings

ÖZET

GAZİANTEP'TE CUMHURİYET DÖNEMİ (1940-1965) KAMU YAPILARININ DÖNEMİN MİMARİ ÖZELLİKLERİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

SACIR, Aşlı

Yüksek Lisans Tezi, Mimarlık ABD

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Muzaffer ÖZGÜLEŞ

Şubat 2018

203 Sayfa

Tarihi İpek Yolu üzerinde olan Gaziantep kenti yüzyıllar boyunca bir çok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Cumhuriyet'in kurulmasıyla öncelikle başkent Ankara olmak üzere diğer Anadolu kentlerinde de birçok kamu ve konut yapıları yapılmıştır. Bu nedenle bu tez çalışmasının amacı, Gaziantep kentinde Cumhuriyet döneminde yapılan ve günümüzde çoğu koruma altında olan kamu yapılarını incelemek ve bu yapıları Ankara ve diğer Anadolu kentlerindeki benzer işlevli çağdaşlarıyla karşılaştırarak o dönemdeki mimari anlayış içinde değerlendirmektir. Çalışmanın kapsamı, Gaziantep kentinde, 1940-1965 yıllarına arasında inşa edilen kamu yapıları olan Hükümet Konağı binası, Gar binası, Merkez Bankası binası, Gaziantep Lisesi binası, Ticaret Lisesi binası ve Sanat Okulu binasıdır. Kentte aynı süre içerisinde inşa edilmiş konut yapıları olsa da bunlar kapsam dışında tutulmaktadır. Karşılaştırma amaçlı olarak incelenen Ankara'daki yapılar için belirlenen zaman aralığının öncesine geçilebilmektedir. Çalışma kapsamındaki yapılar ile ilgili bilgiler ilgili kurumlardan alınarak belirli bir sistematik içinde düzenlenmiştir. Yapılar, bu verilere göre analiz edilmiş ve kendi döneminde yapılan ya da aynı fonksiyona sahip Türkiye'deki diğer yapılarla karşılaştırılmıştır. Söz konusu yapılar için yapılan analizlerle, yapıların mimari betimlemeleri yapılmış, bu yapılarda günümüzde bir fonksiyon değişimi olup olmadığı ve yeni işlevlerinin ne olduğu ortaya konulmuştur. Yapılan bu analiz ve karşılaştırmalar sonucunda, yapıların mimari özelliklerinin yerel öğeler içermediği fakat malzeme gereksiniminin yerel imkanlar doğrultusunda karşılandığı anlaşılmaktadır. Ayrıca bu yapıların kent içinde buldukları mekana özel bir kimlik kazandırdığı da görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gaziantep, Cumhuriyet dönemi mimarisi, kamu yapıları

Aileme...

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının yürütölmesi sürecinde, son derece özverili bir şekilde tecrübelerini benimle paylaşan ve her zaman desteğini yanımda hissettiğim tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Muzaffer Özgüleş'e teŐekkürlerimi sunuyorum.

Çalışma kapsamında olan Gaziantep Sanat Merkezi (Eski Hükümet Konağı ve Adliye), Gaziantep Garı, Gaziantep Merkez Bankası, Gaziantep Ticaret Lisesi, Gaziantep Lisesi, Őehit Şahinbey Eğitim Uygulama Okulu ve İŞ Eğitim Merkezi Müdürlüğü (Eski Ticaret Lisesi) ve Gaziantep Rüştü Uzel Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (Eski Sanat Okulu) binalarında yaptığım inceleme ve araştırma çalışmaları sırasında bana yardımda bulunan bu kurumların sağduyulu personellerine teŐekkürü bir borç bilirim. Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü ve Adana TCDD Bölge Müdürlüğü Emlak Servisi, Gaziantep Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü ve Gaziantep Sanat Merkezi Kent Arşivi Ofisi çalıŐanlarına bilgi ve doküman paylaŐımlarından dolayı teşekkür ederim. Ayrıca Gaziantep fotoğrafları arşivinden paylaŐımları için Sıtkı Severoğlu'na teŐekkürlerimi sunuyorum.

Çalışma sürecinde her zaman bana destek olan annem İlkey Tataroğlu, babam Feridun Tataroğlu, eŐim Uğur Sacır ve tüm aileme sonsuz teŐekkürlerimi iletiyorum.

Aslı SACIR

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ABSTRACT	v
ÖZET	vi
TEŞEKKÜR	viii
İÇİNDEKİLER	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
1. GİRİŞ	1
1.1 Çalışmanın Amacı ve Kapsamı	1
1.2 Çalışmanın Yöntemi, Benzer Çalışmalar ve Kaynaklar.....	5
2. CUMHURİYET DÖNEMİ ÖNCESİ GAZİANTEP KENTİNİN MİMARİ GELİŞİMİ	8
3. CUMHURİYET DÖNEMİ MİMARİSİ GENEL ÖZELLİKLERİ	12
3.1 1908-1927 Yılları Arası Mimari Özellikler	13
3.2 1927-1940 Yılları Arası Mimari Özellikler	18
3.3 1940-1950 Yılları Arası Mimari Özellikler	24
3.4 1950-1965 Yılları Arası Mimari Özellikler	30
4. GAZİANTEP'TEKİ CUMHURİYET DÖNEMİ KAMU YAPILARI	35
4.1 Gaziantep Hükümet Konağı ve Adliye Binası	39
4.1.1 Gaziantep Hükümet Konağı ve Adliye Binası Tarihçesi	42
4.1.2 Gaziantep Hükümet Konağı ve Adliye Binası Konumu	44
4.1.3 Gaziantep Hükümet Konağı ve Adliye Binası Mimarisi.....	46
4.1.3.1 Plan Özellikleri	46
4.1.3.2 Cephe Özellikleri	49
4.1.3.3 A Blok Cephe Özellikleri	51
4.1.3.4 B Blok Cephe Özellikleri.....	56
4.1.3.5 C Blok Cephe Özellikleri.....	59
4.1.3.6 İç Mekan Özellikleri	61
4.1.3.7 Değerlendirme	67

4.2	Gaziantep Gar Binası	67
4.2.1	Gaziantep Gar Binası Tarihçesi.....	72
4.2.2	Gaziantep Gar Binası Konumu.....	74
4.2.3	Gaziantep Gar Binası Mimarisi	75
4.2.3.1	Plan Özellikleri	77
4.2.3.2	Cephe Özellikleri	79
4.2.3.3	İç Mekan Özellikleri	83
4.2.3.4	Vagon Servis Şefliği Binası.....	88
4.2.3.5	Lokomotif Deposu	91
4.2.3.6	Ticari Eşya Ambarı.....	92
4.2.3.7	Demiryol-İş Sendikası Binası	92
4.2.3.8	Lojmanlar.....	93
4.2.3.9	Değerlendirme	94
4.3	Gaziantep Merkez Bankası Binası	94
4.3.1	Gaziantep Merkez Bankası Binası Tarihçesi ve Konumu.....	99
4.3.2	Gaziantep Merkez Bankası Mimarisi	101
4.3.2.1	Plan Özellikleri	101
4.3.2.2	Cephe Özellikleri	102
4.3.2.3	İç Mekan Özellikleri	107
4.3.2.4	Değerlendirme	110
4.4	Gaziantep'teki Cumhuriyet Dönemi Eğitim Yapıları.....	111
4.4.1	Gaziantep Ticaret Lisesi Tarihçesi ve Konumu	117
4.4.1.1	Gaziantep Ticaret Lisesi Mimarisi.....	118
4.4.1.1.a	Plan Özellikleri	118
4.4.1.1.b	Cephe Özellikleri	120
4.4.1.1.c	İç Mekan Özellikleri	126
4.4.1.1.d	Değerlendirme	131
4.4.2	Gaziantep Lisesi Binası Tarihçesi ve Konumu	131
4.4.2.1	Gaziantep Lisesi Mimarisi	135
4.4.2.1.a	Plan Özellikleri	135
4.4.2.1.b	Cephe Özellikleri	137
4.4.2.1.c	İç Mekan Özellikleri	142
4.4.2.1.d	Spor Salonu Binası.....	148
4.4.2.1.e	Taş Bina	150

4.4.2.1.f	Değerlendirme	151
4.4.3	Gaziantep Sanat Okulu Tarihçesi ve Konumu	152
4.4.3.1	Gaziantep Sanat Okulu Mimarisi.....	156
4.4.3.1.a	C Blok.....	156
4.4.3.1.b	A Blok.....	164
4.4.3.1.c	D Blok- Pansiyon Binası.....	169
4.4.3.1.d	F Blok-Motor Atölyesi.....	171
4.4.3.1.e	Yapıya Sonraki Yıllarda Eklenen Bloklar	175
4.4.3.1.e.I	Lojman Bloğu	175
4.4.3.1.e.II	E Blok- Tekstil ve Kimya Teknolojileri Alanı.....	175
4.4.3.1.e.III	G Blok-Spor Salonu	176
4.4.3.1.f	Değerlendirme	176
5.	KARŞILAŞTIRMA	178
5.1	Kapsam İçindeki Yapıların Birbiriyle Karşılaştırılması.....	178
5.2	Kapsam İçindeki Yapıların Türkiye'deki Aynı İşlevli Yapılarla Karşılaştırılması	182
5.2.1	Gaziantep Hükümet Konağı Binası'nın Aynı İşlevli Yapılarla Karşılaştırılması.....	182
5.2.2	Gaziantep Gar Binası'nın Aynı İşlevli Yapılarla Karşılaştırılması ...	183
5.2.3	Gaziantep Merkez Bankası Binası'nın Aynı İşlevli Yapılarla Karşılaştırılması.....	184
5.2.4	Gaziantep Ticaret Lisesi Binası'nın Aynı İşlevli Yapılarla Karşılaştırılması.....	185
5.2.5	Gaziantep Lisesi Binası'nın Aynı İşlevli Yapılarla Karşılaştırılması	186
5.2.6	Gaziantep Sanat Okulu Binası'nın Aynı İşlevli Yapılarla Karşılaştırılması.....	186
6.	SONUÇ.....	188
	KAYNAKLAR	192
	EKLER.....	196

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 2.1	Gaziantep Kalesi 9
Şekil 3.1	Sirkeci Postanesi, İstanbul. 14
Şekil 3.2	Tapu Kadastro Bölge Müdürlüğü (Defter-i Hakani Binası) Sultanahmet, İstanbul..... 14
Şekil 3.3	Haydarpaşa Vapur İskelesi, İstanbul. 15
Şekil 3.4	Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Binası, Ankara. 15
Şekil 3.5	İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Binası, Ankara. 16
Şekil 3.6	Ankara Osmanlı Bankası Binası 17
Şekil 3.7	Tekel Baş Müdürlük Binası, Ankara. 17
Şekil 3.8	İller Bankası Binası, Ankara. 20
Şekil 3.9	Karaköy Yolcu Salonu, İstanbul..... 20
Şekil 3.10	Ankara Garı..... 21
Şekil 3.11	Emlak ve Eytam Bankası Binası, Ankara. 22
Şekil 3.12	Devlet Demir Yolları Genel Müdürlük Binası, Ankara..... 22
Şekil 3.13	Ankara Adliye Vekaleti Binası 23
Şekil 3.14	İnhisarlar Umum Müdürlüğü ve Başbakanlık Binası, Ankara. 23
Şekil 3.15	Anıtkabir, Ankara. 26
Şekil 3.16	Çanakkale Şehitleri Anıtı..... 27
Şekil 3.17	İstanbul Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Binası 27
Şekil 3.18	Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi..... 28
Şekil 3.19	Ankara Opera Binası..... 28
Şekil 3.20	İstanbul Radyoevi 29
Şekil 3.21	İstanbul Spor ve Sergi Sarayı..... 29
Şekil 3.22	Taşlık Kahvesi, İstanbul. 30
Şekil 3.24	İstanbul Belediye Sarayı 31
Şekil 3.25	İstanbul Sheraton Oteli 32

Şekil 3.26	İstanbul Hilton Oteli	32
Şekil 3.27	Ankara DSİ Genel Müdürlük Binası	33
Şekil 4.1	Elektrik Fabrikası, Gaziantep.	37
Şekil 4.2	Türk Ticaret Bankası, Gaziantep.	38
Şekil 4.3	Kastamonu Hükümet Konağı.....	40
Şekil 4.4	Isparta Hükümet Konağı.....	41
Şekil 4.5	Adana Adalet Sarayı	41
Şekil 4.6	Uşak Hükümet Konağı.....	42
Şekil 4.7	Çukur Bostan'ın Hükümet Konağı İnşa Edilmeden Önceki Yıllardan Bir Fotoğrafı.	43
Şekil 4.8	Uydu Görüntüsü Üzerinden Hükümet Konağı ve Adliye Binası	45
Şekil 4.9	Hükümet Konağı Vaziyet Planı	45
Şekil 4.10	Atatürk Heykeli.....	46
Şekil 4.11	1970'li Yıllardan Hükümet Konağı ve Meydan Görünümü.....	46
Şekil 4.12	Hükümet Konağı ve Adliye Binası İkinci Bodrum Kat Planı	47
Şekil 4.13	Hükümet Konağı ve Adliye Binası Birinci Bodrum Kat Planı.....	47
Şekil 4.14	Hükümet Konağı ve Adliye Binası Zemin Kat Planı	48
Şekil 4.15	Hükümet Konağı ve Adliye Binası Birinci Kat Planı.....	48
Şekil 4.16	Batı Cephesi	50
Şekil 4.17	Batı Cephesi Çizimi	50
Şekil 4.18	Avluyla Cadde Arasındaki Kolonatlđ Kısım.....	50
Şekil 4.19	A Bloğu Kuzey Cephesi	51
Şekil 4.20	A Blok Kuzey Cephesi Çizimi.....	51
Şekil 4.21	A Blok Kuzey Cephesi Giriş Saçağı.....	52
Şekil 4.22	Fransız Balkon	52
Şekil 4.23	Geniş Çatı Saçağı.....	53
Şekil 4.24	A Blok Avlu Cephesi	54
Şekil 4.25	Adliye ve Hükümet Konağı Binasının İnşaatından A Bloktaki Günümüzde Mevcut Olmayan Giriş Saçağı	54
Şekil 4.26	A Blok Hürriyet Caddesi Cephesi	55
Şekil 4.27	A Blok Dr. Mecit Barlas Caddesi Cephesi	56
Şekil 4.28	B Blok Dr. Mecit Barlas Caddesi Cephesi Çizimi.....	57
Şekil 4.29	B Blok Dr. Mecit Barlas Caddesi Cephesi	57
Şekil 4.30	B Blok Avlu Cephesi	57

Şekil 4.31	B ve C Bloğun Bağlantı Mekanı ve Servis Merdiveni	58
Şekil 4.32	A ve B Bloğun Bağlantı Mekanı.....	58
Şekil 4.33	C Blok Hürriyet Caddesi Cephesi.....	59
Şekil 4.34	Giriş Saçağının Altından Detay	59
Şekil 4.35	C Blok Dr. Mecit Barlas Caddesi Girişi	60
Şekil 4.36	C Blok Giriş Saçağı	60
Şekil 4.37	C Blok Balıklı Parkı Cephesi.....	61
Şekil 4.38	C Blok Balıklı Parkı Cephesi Çizimi.....	61
Şekil 4.39	Bina İçindeki Ahşap Kapı Görünümü	62
Şekil 4.40	Binada Kullanılan Ahşap Pencerele rin Görünümü.....	62
Şekil 4.41	A Blok Girişin Karşısındaki Merdiven.....	63
Şekil 4.42	Merdivenin Yandan Görünüşü.....	63
Şekil 4.43	Günümüzde A Blok Merdiven.....	64
Şekil 4.44	Günümüzde Merdiven Arkasındaki Avluya Açılan Kapı.....	64
Şekil 4.45	A Blok Merdivenin Üst Kattan Görünüşü	65
Şekil 4.46	A Blok Girişin İçeriden Görünüşü.....	65
Şekil 4.47	Ana Duruşma Salonu	66
Şekil 4.48	Günümüzde Ana Duruşma Salonu	66
Şekil 4.49	Günümüzde C Bloktaki Ana Koridor	66
Şekil 4.50	İzmir'de Alsancak Garı	68
Şekil 4.51	İzmir'de Basmane Garı.....	68
Şekil 4.52	İstanbul Sirkeci Garı	69
Şekil 4.53	İstanbul Haydarpaşa Garı.....	70
Şekil 4.54	Edirne Garı.....	70
Şekil 4.55	Ankara Garı.....	71
Şekil 4.56	Eskişehir Garı	72
Şekil 4.57	İstasyon Caddesi'nden Gar binasının görünümü.....	74
Şekil 4.58	Uydu Görüntüsü Üzerinden İstasyon Yerleşiminin Vaziyet Planı	75
Şekil 4.59	İstasyon Yerleşimi Vaziyet Planı.....	75
Şekil 4.60	Perona Gidiş Merdiveni ve Tünele Geçiş	76
Şekil 4.61	Tünelden Görünüş.....	76
Şekil 4.62	Gaziantep Gar Binası Bodrum Kat Planı	77
Şekil 4.63	Gaziantep Gar Binası Zemin Kat Planı.....	78
Şekil 4.64	Gaziantep Gar Binası Birinci Kat Planı.....	78

Şekil 4.65	Gaziantep Gar Binası Ön Cephe Görünümü.....	79
Şekil 4.66	Gaziantep Gar Binası Ön Cephe.....	80
Şekil 4.67	Ön Cephe Merdiven Bölümü.....	80
Şekil 4.68	Merdivene Giriş Kapısı.....	81
Şekil 4.69	Gaziantep Gar Binası Arka Cephe.....	81
Şekil 4.70	Gaziantep Gar Binası Arka (Kuzey) Cephesi Fotoğrafi.....	82
Şekil 4.71	Gaziantep Gar Binası Batı Cephe.....	82
Şekil 4.72	Gaziantep Gar Binası Doğu Cephe.....	83
Şekil 4.73	Holden Bekleme Salonlarına Açılan Kapılar.....	83
Şekil 4.74	Holden Peronlara Giden Tünel Geçiş Kapısı.....	84
Şekil 4.75	Holdeki Bilet Gişeleri ve Bagaj Bölümüne Geçiş Kapısı.....	84
Şekil 4.76	Hol Giriş Kapılarının İçten Görünüşü.....	85
Şekil 4.77	Bagaj Holü.....	85
Şekil 4.78	Bagaj Odası.....	86
Şekil 4.79	Kolon ve Kirişlerin Birleşimi.....	87
Şekil 4.80	Tavan Görünüşü.....	87
Şekil 4.81	Gar Restoranı.....	88
Şekil 4.82	Gaziantep Gar Binası İnşaatından Bir Fotoğraf.....	89
Şekil 4.83	İstasyon Meydanı'ndan Vagon Servis Şefliği Binası Görünüşü.....	89
Şekil 4.84	Vagon Servis Şefliği Binası Arka (Kuzey) Cephe.....	90
Şekil 4.85	Vagon Servis Şefliği Batı Cephe.....	90
Şekil 4.86	Lokomotif Deposu İpekyolu'ndan Görünüş.....	91
Şekil 4.87	Lokomotif Deposu Ön Cephe.....	91
Şekil 4.88	Ticari Eşya Ambarı Planı.....	92
Şekil 4.89	Ticari Eşya Ambarı Fotoğrafi.....	92
Şekil 4.90	Demiryolu- İş Sendikası Binası.....	93
Şekil 4.91	Gar Binasının Karşısında Kentsel Dönüşüm Ofisi Olarak Kullanılan Lojman Binası.....	93
Şekil 4.92	Gar Binasının 1 km Batısındaki Lojmanlar.....	94
Şekil 4.93	İş Bankası Binası, Ankara.....	95
Şekil 4.94	Osmanlı Bankası Binası, Ankara.....	96
Şekil 4.95	Ziraat Bankası Binası, Ankara.....	96
Şekil 4.96	Edremit İş Bankası Binası.....	97
Şekil 4.97	Aydın İş Bankası Binası.....	98

Şekil 4.98	Eskişehir Merkez Bankası Binası Ön Cephe	99
Şekil 4.99	Eskişehir Merkez Bankası Binası Arka Cephe	99
Şekil 4.100	Uydu Görüntüsü Üzerinden Merkez Bankası ve Çevresi	100
Şekil 4.101	Merkez Bankası Vaziyet Planı.....	100
Şekil 4.102	Gaziantep Merkez Bankası Binası Zemin Kat Planı	101
Şekil 4.103	Gaziantep Merkez Bankası Birinci Kat Planı	102
Şekil 4.104	Gaziantep Merkez Bankası Doğu Cephesi	103
Şekil 4.105	Gaziantep Merkez Bankası Doğu Cepheden Fotoğraf	103
Şekil 4.106	Gaziantep Merkez Bankası Zemin Kat Pencere Detayı.....	104
Şekil 4.107	Gaziantep Merkez Bankası Zemin Kat Denizlik Detayı	104
Şekil 4.108	Gaziantep Merkez Bankası Giriş Kapısı Detayı	105
Şekil 4.109	Gaziantep Merkez Bankası Kuzey Cephesi.....	105
Şekil 4.110	Gaziantep Merkez Bankası Kuzey Cephesi Fotoğrafı.....	106
Şekil 4.111	Gaziantep Merkez Bankası Güney Cephesi.....	106
Şekil 4.112	Gaziantep Merkez Bankası Bekleme Salonu Girişi.....	107
Şekil 4.113	Gaziantep Merkez Bankası Bekleme Salonu.....	108
Şekil 4.114	Gaziantep Merkez Bankası Bekleme Salonundaki Galeri Boşluğu....	108
Şekil 4.115	Gaziantep Merkez Bankası Galeri Boşluğunun Birinci Kattan Görünüşü.....	109
Şekil 4.116	Gaziantep Merkez Bankası Galeriye Çevreleyen Açık Koridordan Görüntü	109
Şekil 4.117	Gaziantep Merkez Bankası İlave Binadan Eski Binaya Merdivenle Geçiş	110
Şekil 4.118	Gazi ve Latife Okulları, Ankara.	112
Şekil 4.119	İstanbul Valde Mektebi (Pertevniyal Lisesi)	112
Şekil 4.120	Trabzon Lisesi Ön Cephe	113
Şekil 4.121	İsmet Paşa Kız Enstitüsü, Ankara.	114
Şekil 4.122	Ankara Ticaret Lisesi	115
Şekil 4.123	Kayseri Erkek Sanat Enstitüsü Vaziyet Planı	116
Şekil 4.124	Kayseri Erkek Sanat Enstitüsü Atölye İçinden Görünüm	116
Şekil 4.125	Gaziantep Eski Ticaret Lisesi Uydu Görüntüsü	117
Şekil 4.126	Gaziantep Eski Ticaret Lisesi Vaziyet Planı.....	118
Şekil 4.127	Gaziantep Ticaret Lisesi Zemin Kat Planı	119
Şekil 4.128	Gaziantep Ticaret Lisesi A Kütlesi Zemin Kat Planı	119

Şekil 4.129	Gaziantep Ticaret Lisesi B Kütlesi Zemin Kat Planı.....	120
Şekil 4.130	Gaziantep Ticaret Lisesi Kuzey Cephesi	121
Şekil 4.131	Gaziantep Ticaret Lisesi İstasyon Caddesi'nden Giriş Kapısı	121
Şekil 4.132	Gaziantep Ticaret Lisesi A Kütlesi Güney Cephe	121
Şekil 4.133	A Kütlesine Okul Bahçesinden Giriş.....	122
Şekil 4.134	Gaziantep Ticaret Lisesi A Kütlesi Kuzey Cephe	123
Şekil 4.135	Zemin Kat Pencere Detayı	123
Şekil 4.136	Gaziantep Ticaret Lisesi Üst Katlardaki Pencere Detayı.....	124
Şekil 4.137	Gaziantep Ticaret Lisesi Güney Cephesi.....	124
Şekil 4.138	Gaziantep Ticaret Lisesi, B Kütlesi Doğu Cephesi	125
Şekil 4.139	Gaziantep Ticaret Lisesi, B Kütlesi Kuzey Cephe	125
Şekil 4.140	Giriş Kapısından Giriş Holünün Görünümü.....	126
Şekil 4.141	Giriş Kapısının Giriş Holünden Görünümü.....	127
Şekil 4.142	Giriş Holünden Merdivenin Görünümü.....	127
Şekil 4.143	Giriş Holünden B Kütlesi Koridoruna Bakış	128
Şekil 4.144	Üst Kat Holün Görünümü.....	128
Şekil 4.145	A Blok Üst Kat Koridorun Görünümü	129
Şekil 4.146	Nervürlü Betonarme Döşemenin Bir Derslikteki Diyagonal Tasarımı	129
Şekil 4.147	Tavanda Doğrusal Kirişlerin Yer Aldığı Bir Derslik.....	130
Şekil 4.148	Pvc Olarak Yenilenmiş Pencere	130
Şekil 4.149	Gaziantep Lisesi'nin Yerinde Bulunan Kilikya Koleji'nin Fotoğrafı.....	132
Şekil 4.150	Gaziantep Lisesi Uydu Görüntüsü.....	133
Şekil 4.151	Gaziantep Lisesi Vaziyet Planı	134
Şekil 4.152	Atatürk Bulvarı'ndan Gaziantep Lisesi'ne Giriş Kapısı	134
Şekil 4.153	Gaziantep Lisesi Zemin Kat Planı	135
Şekil 4.154	Gaziantep Lisesi Birinci Kat Planı.....	136
Şekil 4.155	Gaziantep Lisesi İkinci Kat Planı	136
Şekil 4.156	Gaziantep Lisesi Üçüncü Kat Planı	136
Şekil 4.157	Gaziantep Lisesi Kuzeydoğu Cephesi	137
Şekil 4.158	Gaziantep Lisesi'nin Kuzeydoğu Cephesi Derslik ve Geçit Blokleri Fotoğrafı	138

Şekil 4.159	Gaziantep Lisesi'nin Geçit Bloğunun Daha Önceki Dönemlerdeki Cephesi.....	138
Şekil 4.160	Gaziantep Lisesi'nin Kuzeydoğu Cephesi İdari Blok Fotoğrafi	139
Şekil 4.161	Gaziantep Lisesi Güneydoğu Cephesi	139
Şekil 4.162	Gaziantep Lisesi Okul Bahçesinden Derslik Bloğunun Fotoğrafi	140
Şekil 4.163	Gaziantep Lisesi İdari Blok Güneydoğu Cephesine Yansıyan Bölüm Fotoğrafi.....	140
Şekil 4.164	Gaziantep Lisesi Kuzeybatı Cephesi	141
Şekil 4.165	Gaziantep Lisesi, İdari Bloğun Kuzeybatı Cephesinden Fotoğraf	141
Şekil 4.166	İnönü Caddesi'nden Derslik Bloğunun Fotoğrafi	141
Şekil 4.167	Gaziantep Lisesi Güneybatı Cephesi	142
Şekil 4.168	Geçit Bloğu Ana Giriş Karşısı Panoramik Görünüm	143
Şekil 4.169	Giriş Kapısının İçerden Görünüşü	143
Şekil 4.170	Giriş Holündeki Sergileme Alanı	144
Şekil 4.171	Derslik Bloğu Yarım Döner Merdiven	144
Şekil 4.172	Derslik Bloğundan Okul Bahçesine Çıkış	145
Şekil 4.173	İdari Blokta İdari Ofislere Ait Koridor	145
Şekil 4.174	Geçit Bloğu Birinci Kat Görünümü.....	146
Şekil 4.175	Derslik Bloğu İkinci ve Kat Holü	147
Şekil 4.176	Derslik Bloğu İkinci Kat Dersliklere Ait Koridor	147
Şekil 4.177	Gaziantep Lisesi'ne Ait Bir Derslikten Görünüm	148
Şekil 4.178	Okul Bahçesinden Spor Salonu ve Ek Binanın Görünüşü.....	149
Şekil 4.179	Okul Bahçesinden Ek Binanın Görünüşü	149
Şekil 4.180	Spor Salonu Planı.....	150
Şekil 4.181	Spor Salonu Cephesi	150
Şekil 4.182	Taş Bina Zemin Kat Planı.....	151
Şekil 4.183	Taş Bina Birinci Kat Planı	151
Şekil 4.184	Taş Bina Ön Cephe Fotoğrafi	151
Şekil 4.185	Sanat Okulu Uydu Görüntüsü.....	154
Şekil 4.186	Sanat Okulu Vaziyet Planı	154
Şekil 4.187	Sanat Okulu Maket Görüntüsü	155
Şekil 4.188	1974 Yılına Ait Vaziyet Planı.....	155
Şekil 4.189	Sanat Okulu C blok Planı.....	156
Şekil 4.190	C Blok Kuzeydoğu Cephesi Giriş.....	157

Şekil 4.191	C Blok Güneydoğu Cephesindeki Giriş.....	157
Şekil 4.192	Atölyeden Dışarı Açılan Kapı.....	158
Şekil 4.193	C Blok Kuzeydoğu Cephesi.....	158
Şekil 4.194	Pencere Detayı	159
Şekil 4.195	Metal Atölyesi Güneydoğu Cephesi	159
Şekil 4.196	Metal Atölyesi Üstten Görünüş	160
Şekil 4.197	Sanat Okulu'nun Yapıldığı Yıllardan Fotoğraf.....	160
Şekil 4.198	Makine ve Mobilya Dekorasyon Atölyelerinin ArasınaYapılan Ek Bölüm.....	161
Şekil 4.199	Kuzeydoğu Cephesi Giriş Holü	162
Şekil 4.200	Giriş Holünden Koridorun Görünümü.....	162
Şekil 4.201	Makine Atölyesi İçinden Görünüş	163
Şekil 4.202	Makine Atölyesi Ahşap Çıkış Kapısı.....	163
Şekil 4.203	Mobilya-Dekorasyon Atölyesinin İçinden Görünüm	164
Şekil 4.204	A Blok Zemin Kat Planı	165
Şekil 4.205	A Blok Birinci Kat Planı.....	165
Şekil 4.206	A Blok İkinci Kat Planı	165
Şekil 4.207	C Blok Kuzey Cephesi.....	166
Şekil 4.208	A Blok Güney Cephesi	166
Şekil 4.209	A Blok Kuzey Cephesi Çizimi.....	167
Şekil 4.210	A Blok Kuzey Cephedeki Giriş Holünden Merdivenin Görünümü ...	167
Şekil 4.211	A Blok Zemin Kat Sergi Salonu	168
Şekil 4.212	A Blok Birinci Kat İdari Hol	168
Şekil 4.213	A Blok Güney Cephe Giriş Holü.....	168
Şekil 4.214	D Blok Eğitim Amaçlı Kullanılan Bölüm	169
Şekil 4.215	D Blok Lojman Bölümü	170
Şekil 4.216	D Blok Giriş Holünden Merdivenin Görünümü	170
Şekil 4.217	D Blok Giriş Holünden Görüntü.....	171
Şekil 4.218	D Blok Eskiden Yatakhane Olarak Kullanılan Mekanda Pencere Görünümü	171
Şekil 4.219	F Blok Girişi	172
Şekil 4.220	F Blok Güneybatı Cephesi.....	172
Şekil 4.221	D Blok Kuzeybatı Cephesi	173
Şekil 4.222	F Bloğun Güneybatıya Bakan Diğer Cephesi.....	173

Şekil 4.223	F Bloğun Arkasındaki İlave Yapı	173
Şekil 4.224	F Blokta Atölyenin İçinden Görünüm	174
Şekil 4.225	F Bloğa Ait Koridorun Görünümü.....	174
Şekil 4.226	Lojman Bloğu	175
Şekil 4.227	E Blok-Kimya ve Tekstil Teknolojileri Alanı	176
Şekil 4.228	G Blok Spor Salonu	176
Şekil 5.1	Gaziantep Hükümet Konağı ve Adliye Binası.....	178
Şekil 5.2	Gaziantep Gar Binası	179
Şekil 5.3	Gaziantep Merkez Bankası Binası.....	179
Şekil 5.4	Gaziantep Ticaret Lisesi	179
Şekil 5.5	Gaziantep Lisesi.....	180
Şekil 5.6	Gaziantep Sanat Okulu	180

1. GİRİŞ

Türkiye'de Cumhuriyet'in ilanından sonra yaşanan modernleşme şüphesiz hayatın her alanında bir takım yenilikleri de beraberinde getirmiştir. Bu yeniliklerin, toplumun yaşam biçiminin bir yansıması olan mimariyi de etkilemesi kaçınılmazdır. Bu doğrultuda benimsenen yeni hayat biçiminin gerektirdiği mekanları yaratmak gerekmektedir. Kurtuluş Savaşı'ndan yeni çıkmış Türkiye, ekonomik ve iş gücü anlamında ciddi anlamda zayıf bir durumda olmasına rağmen bu yeni ihtiyaçları karşılamak mecburiyetindeydi. Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte yeni başkent Ankara bu yapılaşmayı diğer Anadolu kentlerinden daha önce ve nispeten daha yoğun olarak yaşamıştır. Bu süreç, kentlerin planlanması, yönetim yapıları, eğitim yapıları, endüstri yapıları, ulaşım yapıları, gibi kamuya hizmet veren değişik yapı tiplerinin ve konutların tasarlanması ve inşa edilmesi faaliyetlerini kapsamaktadır.

Ankara'daki faaliyetlerin öncülük ettiği imar faaliyetleri zamanla diğer kentlere de yansımıştır. Stratejik konumu dolayısıyla bir çok farklı medeniyete ev sahipliği yapmış olan Gaziantep de bu imar faaliyetlerinden payını almıştır. Ancak özellikle kamu yapılarının inşa edilmeye başlaması, başkente nazaran daha geç tarihlerde, 1940'lar itibarıyla başlamıştır. Bu döneme kadar maddi imkansızlıklar nedeniyle genellikle farklı fonksiyonlara sahip mevcut yapılar kullanılmış ve ilerleyen zamanda ihtiyaçlar doğrultusunda yeni binalar inşa edilmiştir. İşte bu tez çalışmasında, 1940 sonrasında Gaziantep kent merkezinde inşa edilen ve Cumhuriyet'in modernleşme politikasının başkentten taşraya yansıması olarak değerlendirilebilecek kamu yapıları ele alınmaktadır.

1.1 Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Bu çalışmanın amacı; Gaziantep'te 1940-1965 yılları arasında yapılmış kamu yapıları olan, Gaziantep Hükümet Konağı, Gaziantep Garı, Gaziantep Merkez Bankası, Gaziantep Ticaret Lisesi, Gaziantep Lisesi ve Gaziantep Sanat Okulu binalarını mimari açıdan incelemek, başkent Ankara ve diğer Anadolu kentlerinde yapılmış olan aynı fonksiyondaki yapılarla mimari yaklaşım ve üslup yönünden

karşılaştırmaktır. Günümüze kadar Gaziantep'in geleneksel mimarisiyle ilgili çalışmalar yapılmış olmasına rağmen, Cumhuriyet'ten sonraki dönem için herhangi bir çalışma yapılmamıştır. O nedenle bu çalışma, literatürdeki söz konusu dönem yapılarıyla ilgili boşluğu dolduran bir çalışma olacaktır.

Gaziantep kent merkezindeki kamu yapılarının 1940'lı yıllarda başlayan oluşum süreci 1965'li yıllara kadar sürmüştür. Çalışmanın kapsadığı süreci de birincil olarak bu tarih belirlemiştir. Sözen'in 1940-1960 yılları olarak sınırlandırarak, "İkinci Ulusal Mimarlık Dönemi Sonrası" olarak adlandırdığı dönem, genel anlamda Türkiye'deki mimarlık uygulamaları ile ilgili bir süreç olarak düşünüldüğünde, bu dönemin Gaziantep'teki yansımalarının bitişinde bir kaç yıllık bir gecikme yaşanması olasıdır. 1960'larla birlikte ise mimari uygulamalar da rasyonalizm yerine daha esnek, parçalı kütlelerden oluşan, kalıpları reddeden bir anlayış benimsenmiştir (Hasol, 2017, s.159). 1960'lı yıllardaki mimari eğilimin değişimini Yıldız Sey şu sözlerle ifade etmektedir;

"1960'lı yıllara Enternasyonal Mimarlık Akımı'nın etkisi altında başlayan mimarlık faaliyetleri, giderek çoğulcu bir ortama geçiyordu. Artık ülkede bir akımın üstünlüğünden söz etmek mümkün değildi. Düşüncelerdeki çeşitlilik, mimari yaklaşımlarda da yansımaları buluyordu. Rejyonelizm, organik mimarlık, historisizm, brütalizm, yeni monumentalizm, sembolizm vb. kavramlar farklı mimarlık anlayışlarını tanımlamak için kullanılıyordu" (Sey, 1998, s.37).

Yıldız Sey'in vurguladığı 1960'lardaki bu değişim, Türkiye'deki siyasi dönüşüm, iç göçler ve beraberinde getirdiği sosyoekonomik dönüşümlerin bir yansıması olmuştur. Gaziantep'te 1965 sonrasında inşa edilen kamu yapıları da bu nedenle 1940-65 arası dönemdeki özgün ve büyük ölçüde ortak dillerini yitirmişlerdir. Bu nedenle tez çalışmasının kapsamına giren yapılar, bu süre içinde inşa edilen ve biri dışında tümü tescilli kamu yapıları olarak belirlenmiştir.

Çalışma kapsamındaki yapıların bir çoğu, yapıldıkları dönemden itibaren ve günümüzde de birer buluşma noktası durumundadırlar. Günümüzde bu yapıların bir kısmının fonksiyonu değişmiş olsa da koruma altında varlıklarını devam ettirmektedirler. Bu yapılardan Hükümet Konağı ve Adliye binası, Kültür ve Sanat

Merkezi olarak kullanılmaktadır. Kentin demiryolu güzergahı değiştirildiği için Gar binası da restore edilerek farklı bir fonksiyonda kullanılacaktır. Merkez Bankası ise yeni yapısına taşınacağı için mevcut bina yine farklı bir işlevde kullanılmaya devam edecektir. Gaziantep Ticaret Lisesi, Gaziantep Lisesi ve Sanat Okulu ise halen eğitim yapısı olarak işlevlerini sürdürmektedirler.

Bu çalışma, bir yandan gerek konumları, gerek mimari özelliklerinden dolayı kentin, Cumhuriyet sonrası kimliğinin oluşmasında ve dolayısıyla kentin bütününde böylesine önemli bir yere sahip olan bu yapıların kente kazandırılmasıyla ilgili tarihi belgelere ulaşip bu belgeler ışığında mimari özelliklerini incelemekte, diğer yandan bu yapıların Türkiye genelinde aynı dönemlerde yapılan aynı işlevli yapılarla ortak bir dile sahip olup olmadığını irdelemektir. Cumhuriyet sonrası Gaziantep kentinin mimari değişiminde sadece kamu yapılarının değil konutların da etkisi büyüktür. Fakat kentteki bu döneme ait konut yapılarının korunması anlamında geç kalınmış olunmasından dolayı kentsel dönüşüm ile yerine yenisi yapılmak suretiyle yıkılan ve günümüze ulaşamayan çok fazla örnek bulunmaktadır. Bu sebeple bu çalışmada konut yapıları kapsam dışında bırakılmıştır. Çalışmanın kapsamındaki altı adet kamu yapısının yapımları, 1940 ile 1965 yılları arasındaki muhtelif zamanlarda gerçekleşmiştir. Bu nedenle çalışmanın içerdiği zaman sınırı 1940-1965 yılları olarak seçilmiştir.

Başka bir deyişle bu çalışma, Gaziantep'te söz konusu tarihler arasında inşa edilmiş kamu yapılarının, plan ve cephe özellikleri ve kullanılan malzemeler gibi mimari özellikler açısından aynı dönemlerde Türkiye genelinde uygulanan mimari anlayışa paralel olup olmadığı ve arada farklılıklar varsa bunların neye göre şekillendiği sorularına cevap aramaktadır.

Çalışmanın ilk bölümü olan ve amaç, kapsam ve yöntemin anlatıldığı giriş bölümünden sonra, ikinci bölümde Gaziantep kentinin kalkolitik çağdan Cumhuriyet'e kadar mimari gelişimi ele alınmıştır. Her ne kadar bu çalışma, kentin Cumhuriyet döneminin belli bir zaman aralığına mercek tutsa da kentin oluşumundan itibaren bu döneme kadar geçirdiği mimari sürecin anlatılarak çalışmada tarihsel bütünlüğü sağlamak ve Cumhuriyet dönemi öncesinde kentteki mimari mirası anlamak adına bu bölümün açılması gerekli görülmüştür.

Üçüncü bölümde; Cumhuriyet dönemi mimarisinin Türkiye'deki gelişimi, 1908-1927, 1927-1940, 1940-1950 ve 1950-1965 dönemleri olmak üzere dört ayrı zaman aralığındaki mimari gelişmeler anlatılarak, bu dönemlerden günümüze ulaşan yapılarla örneklendirilmiştir. Bu bölümde söz konusu zaman dilimlerinde, Türkiye'deki mimari eğilimin hangi şartlarda ve nelere bağımlı olarak gelişim gösterdiği anlatılarak çalışmanın karşılaştırma bölümü için bir zemin hazırlanması amaçlanmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümü, tezin ana konusunu oluşturmaktadır. Bu bölümün açılmasıdaki asıl amaç tez kapsamına giren yapıların mimari özelliklerinin anlaşılması ve tarihçelerinin aydınlatılmasıdır. Bu bölümde öncelikle Cumhuriyet'in ilanından itibaren Gaziantep'te mimari ve şehircilik anlamında yaşanan değişimler ele alınmıştır. Gaziantep'le ilgili bu genel anlatımdan sonra "Hükümet Konağı" binalarının Türkiye'deki mimari gelişimi ile ilgili süreç araştırılarak çalışmaya aktarılmış ve Cumhuriyet döneminde bu yapı tipi ile ilgili Ankara ve diğer Anadolu kentlerinde inşa edilmiş yapılar incelenmiş ve karşılaştırmaya zemin hazırlamak üzere bu yapılardan örnekler sunulmuştur. Bu genel anlatımların devamında "Gaziantep Hükümet Konağı " binasının plan, cephe ve iç mekan özellikleri analiz edilerek mimari betimlemesi yapılmıştır. Dördüncü bölümün devamında, tez çalışmasının kapsamında olan diğer yapılar (Gaziantep Garı, Gaziantep Merkez Bankası, Gaziantep Ticaret Lisesi, Gaziantep Lisesi ve Gaziantep Sanat Okulu) için de tıpkı Gaziantep Hükümet Konağı binasında izlenen yol gibi, ilk olarak ilgili yapı tipinin genel olarak mimari gelişimi ele alınarak Ankara ve diğer Anadolu kentlerindeki yapılmış örnekler ele alınmış, daha sonra da söz konusu yapının plan, cephe, iç mekan analizleriyle mimari betimlemesi yapılmıştır. Yapıların mimari betimlemelerinde, ortak bir sistematik anlatımın yaratılması amacıyla, "plan özellikleri, cephe özellikleri, iç mekan özellikleri" isimli alt başlıklar açılmıştır.

Beşinci bölüm olan karşılaştırma bölümünde; tez çalışması kapsamındaki yapıların diğer kentlerdeki aynı fonksiyondaki yapılarla mimari üslup, mimari tasarım ve malzemeler açısından karşılaştırılmış ve 1940-1965 dönemi kamu yapılarının genel değerlendirmesi yapılmıştır. Bu bölümde, tez kapsamındaki yapıların, Cumhuriyet döneminin Ankara'yı merkez alarak Anadolu'ya yayılan milli mimari tasarım anlayışıyla ilişkilendirmesi yapılmaktadır.

Çalışmanın altıncı bölümü olan sonuç bölümünde; söz konusu tez çalışmasında Gaziantep kent merkezindeki söz konusu altı yapıya dair elde edilen yeni bulgular sıralanmıştır ve bu yapıların Cumhuriyet dönemi mimarisiyle ilişkisi ortaya konulmuştur. Bu tartışmalar sonunda, 1940-1965 dönemi kamu yapılarının tüm Türkiye'de ortak bir üslup içerip içermediği yargılarına varılmaktadır.

1.2 Çalışmanın Yöntemi, Benzer Çalışmalar ve Kaynaklar

Tez çalışmasına başlanırken, öncelikle tez kapsamına girmesi gereken yapılar belirlenmiş, daha sonra bu yapılarla ilgili olarak, yapım süreci, projeler, geçirdikleri müdahaleler gibi bilgilere ulaşmak hedeflenmiş, bunun için de öncelikli olarak döneme ait yazılı belgeler ve o dönemlerde yayınlanmış süreli yayınlar, İl Halk Kütüphanesi, Gaziantep Üniversitesi Kütüphanesi, Gaziantep Kültür ve Sanat Merkezi Kütüphanesi ve Kent Arşivi Ofisi'nde taranmıştır. Daha sonra yapıların bağlı olduğu kurumlarla iletişime geçilerek buralarda yapılarla ilgili belgelere ulaşılmıştır. Genel olarak, yapılara ait dokümanlara Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nde ulaşılabilmiş, bunun dışında Gar Binası için Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları Adana Bölge Müdürlüğü ile iletişime geçilerek projelere ulaşılmıştır. Çalışma kapsamındaki eğitim yapılarıyla ilgili Gaziantep Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü arşivlerinden de projelere ulaşılmıştır. Yapılarla ilgili belgelere ulaşmanın yanı sıra yapılara ziyaretler yapılarak, mevcut durumu incelenmiş, fotoğraflarla belgelenip çalışmadaki mimari anlatımlara yardımcı olunmuştur.

Bir yandan yapılarla ilgili doküman toparlanmaya devam edilirken, diğer yandan da literatürde Gaziantep kentinin mimari gelişimi ile ilgili yayınlar ve Cumhuriyet dönemi mimarisiyle ilgili kaynaklar taranmıştır. Kitap, tez ve makalelerden oluşan bu yayınların taranması, bu dönemin mimarisiyle ilgili olarak genel anlamda bilgi verilmesi yönünden büyük önem taşımaktadır.

Gaziantep'in mimari gelişimiyle ilgili olarak, yerel gazete ve dergilerin yanı sıra kentle ilgili yapılan tüm tez çalışmaları incelenmiştir. Yapılan araştırmalar sonunda Gaziantep'in geleneksel mimarisiyle ilgili çok sayıda çalışma olmasına rağmen Cumhuriyet dönemi ile ilgili bir tez dışında çalışma yapılmamış olduğu görülmüştür. Bu tez çalışması; 2010 yılında Berrak Yüce tarafından, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık anabilim dalında "Osmanlı Son Dönemi İle Erken

Cumhuriyet Dönemi Arasında Gaziantep'te Mimari Dokunun Değişimi (1839-1950)" başlığı altında hazırlanan yüksek lisans tezidir. Bu çalışma içerisinde, kentteki belirtilen yıllar arasındaki değişim genel bir anlatımla okuyucuya aktarılmış fakat Cumhuriyet'ten sonra inşa edilen yapılarla ilgili detaylı bilgi verilmemiştir.

2005 yılında Feyza Tatlıgil tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık anabilim dalında "Gaziantep Kentinin Geleneksel Konut Dokusunun Ve Sosyo-Kültürel Yapısındaki Değişimin İncelenmesi" başlığıyla hazırlanan yüksek lisans tezinden de faydalanılmıştır. Ayrıca 2004 yılında Hüsnü Uğur tarafından, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık anabilim dalında "Geleneksel Şehirler ve Mekanlar, Değerlendirilmeleri ve Korunmaları Bağlamında Sistemik Yaklaşım-Gaziantep Örneği" başlığı ile hazırlanan doktora tezi de Gaziantep'in geleneksel mimarisine ile ilgili başvuru bir kaynak olmuştur. Ayrıca 2001 yılında yayınlanan Doğan Kuban'ın "Türkiye'de Kentsel Koruma" isimli kitabı da kentin gelişimiyle ilgili önemli detaylara sahip olmasıyla çalışmada yararlanılan bir kaynak olmuştur.

Cumhuriyet Dönemi'nin genel mimarisine ile ilgili olarak; İnci Aslanoğlu'nun, 2010'da yayınlanan "Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı" isimli, 1923-1938 yılları Türkiye'deki mimari gelişimi anlatan kitabı, Sibel Bozdoğan'ın 2015 yılında yayınlanan "Modernizm ve Ulusun İnşası" isimli, 1908-1950 yılları arasındaki Türkiye'de mimarideki modernleşme sürecini, Avrupa paralelinde anlatan kitabı, Metin Sözen'in, 1984'te Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları'ndan çıkan, "Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı" isimli kitabı, Doğan Hasol'un 2017'de yayınlanan "20. Yüzyıl Türkiye Mimarlığı" kitabı ve Üstün Alsaç'ın 1976 yılında basılan "Türkiye'deki Mimarlık Düşüncesinin Cumhuriyet Dönemindeki Evrimi" isimli kitapları taranmış ve üçüncü bölümün oluşmasında sıklıkla başvuru kaynaklar olmuşlardır.

Ayrıca, Türkiye'deki diğer kentleri konu alan, Cumhuriyet dönemi mimarisine ile ilgili çalışmalar da söz konusu tez çalışmasının oluşmasına rehberlik etmişlerdir. Bunlara örnek olarak; 2013 yılında Ayşim Börekçioğlu tarafından, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık anabilim dalında hazırlanan "Uşak Kentinin Cumhuriyet Dönemi Mimarlık Mirasının İncelenmesi Ve Mimarlık Mirasına Yönelik Dönüşümlerin Koruma Bağlamında İrdelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezi ve 2010

yılında Gün Işık tarafından, Erciyes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık anabilim dalında hazırlanan "Kayseri'de Erken Dönem Cumhuriyet Yapıları" isimli yüksek lisans tezi başlıklı tez çalışmaları verilebilir.

Çalışmada kapsam dahilindeki yapı tiplerinin incelenmesi için, yine farklı kentler için yapılmış çalışmalardan, 2005 yılında Hacı Abdullah Erdoğan tarafından Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık anabilim dalında hazırlanan "Konya Tren İstasyonu Ve Yakın Çevresinin Gelişimi" adlı yüksek lisans tezi, 2005 yılında Leyla Alpagut tarafından Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı'nda hazırlanan "Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Ankara'daki Eğitim Yapıları" isimli doktora tezi de başvuru kaynakları olmuştur.

Sonuç olarak, mevcut çalışmaların taranmasıyla birlikte, literatürde söz konusu çalışma alanıyla ilgili boşluk olduğu görülmektedir. Bu çalışma; ağırlıklı olarak yukarıdaki kaynaklardan ve kaynaklar bölümünde yer alan diğer çalışmalardan yararlanılarak derlenen bilgiler ve çalışma kapsamındaki yapılarla ilgili analizlerle literatürdeki bu boşluğu dolduracak ve özgün bir başvuru kaynağı olacaktır.

2. CUMHURİYET DÖNEMİ ÖNCESİ GAZİANTEP KENTİNİN MİMARİ GELİŞİMİ

Günümüze kadar yapılan araştırmalara göre Gaziantep kentinin tarihi kalkolitik çağdan başlamaktadır. Gaziantep, Karkamış'taki araştırmalara göre geç Hitit kültürünün etkilerinin bulunduğu bir bölgededir. Günümüzde Gaziantep'in 12 km kuzeyinde bulunan antik Dülük kentiyle ilgili yapılan araştırmalara göre Dülük, antik dönemlerde Zeugma (Belkız) kenti ve Germanikeia (Maraş) kenti arasında önemli bir uğrak noktasıydı. Kaynaklarda 10. yüzyıla kadar Dülük kentinin bir sınır kenti olduğundan bahsedilmektedir. Dussault'a göre Dülük kenti savaşlardan sonra harap olunca o zamanlarda çok küçük bir yerleşim olan Ayıntap büyümeye başlamıştır (Kuban, 2001, s.121-125).

Ayıntap'taki ilk yerleşimin kale ve çevresinde başladığı bilinmektedir. Kale; Alleben Deresinin güneyinde aslında höyük olan küçük bir tepe üzerinde konumlanmıştır. Gaziantep kalesinin yerinde ilk olarak ikinci ve üçüncü yüzyıllarda Roma İmparatorluk döneminde küçük bir kale inşa edilmiş, altıncı yüzyılda bu kale imparator İustinianus tarafından büyütülmüştür. 11. yüzyıldan itibaren ise kale etrafındaki yerleşimin büyümeye başladığı bilinmektedir (Ergeç, 2007, s. 42). Evliya Çelebi, seyahatnamesinde kale içinde kırk ev, bir cami, bir hamam ve birkaç buğday ambarı olduğundan bahsetmiştir (Evliya Çelebi, s.357) (Şekil 2.1).

Şekil 2.1 Gaziantep Kalesi

(<https://i.pining.com/originals/75/54/22/75542265a10214143275b4bb9dabd1aa.jpg>)

M.S. 1000 ile 1515 tarihleri arasında Ayıntap kenti, Moğollar, Eyyubiler, Memlükler, Dulkadiroğulları gibi Türk Beyliklerine ev sahipliği yapmıştır. Ömeriye Cami, Boyacı Cami ve Aladola Cami bu yıllar arasında yapılmış dini yapılardır (Uğur, 2004, s.54).

Ayıntab'ın 500 yıllık Türk beylikleri döneminde başkent gibi bir fonksiyonu yoktur ve küçük bir yerleşmedir. Bundan dolayı idari ve dini yapı anlamında adından söz ettiren eserler görülmemektedir (Uğur, 2004, s.55).

Ayıntab 1516 'da Memluk idaresindeyken, Yavuz Sultan Selim döneminde Osmanlı idaresine girmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun yükselme döneminde kentte ticaret gelişmiş ve buna paralel olarak genel anlamda refahın artmasıyla cami, han, hamam, medrese, mescit gibi yapılar yapılmıştır (Göncü, 1988). Bu dönemde Bostancı ve Boyacı camileri ile kale yenileme geçirmiş, Tahtalı, Çınarlı ve Bey camileri yapılmıştır (Kuban, 2001,s.131).

Osmanlı Döneminde kent, Halep'le olan ticaret nedeniyle Halep'e doğru yani güneydoğu yönünde büyümüştür. Kale civarından bu büyüme yönüne doğru hanlar ve bedestenler inşa edilmiştir. Bunlardan bazıları Yeni Han, Kemikli Bedesten, Nakıp (Mecidiye) Hanı, Tuz Han, Millet (Aziziye) Hanı, Belediye Hanı ve Kürkçü Han'dır (Kuban, 2001, s.135-136). Belediye Hanı, Gaziantep'te 1870 yılında kurulan ilk belediye ile beraber yapılmıştır (Kuban, 2001, s.136).

İlk olarak 1818-1819 yılları arasında Halep'in kazası olan şehir, 1829 itibariyle bu kez kalıcı olarak Halep'in kazası haline gelmiştir. Bu sayede Halep'le ticari ilişkilerde de artış sağlanmıştır. Kent 1822'de bir deprem geçirmiş, 1827'de ise veba salgını yaşanmıştır (Kuban, 2001, s.135).

Kent yeniden Osmanlı topraklarına katıldıktan sonra yeni bir ilerleme dönemine girmiştir. Bu dönemde Ermeni azınlığın da kentteki Amerikalı misyonerlerin desteğiyle bir güçlenme yaşadığı görülmektedir. 1847-1848 yıllarında ilk Protestan kilisesi ve hastanesi Dr. Azariah Smith isimli misyoner tarafından yaptırılmıştır (Kuban, 2001, s.135). Ayrıca Tepebaşı mahallesinde bulunan Gregoryen Ermenilere ait Surp Asdvadzadzin Kilisesi'nin 1892 yılında tamamlandığı kitabesinden öğrenilmektedir. Yapı 1930-1980 yılları arasında cezaevi olarak kullanılmış, 1985 yılından sonra Kurtuluş Camisi olarak hizmet vermiştir. Kentte Katolik Ermenilere ait bir diğer kilise de Kendirli Kilisesi'dir. Kilisenin inşası 1903 yılında tamamlanmıştır. Ermeniler kentten ayrıldıktan sonra sırasıyla halkevi, öğretmen okulu, otelcilik lisesi olarak kullanılan yapı halen otelcilik okulu ve öğretmen evi lokali olarak hizmet vermektedir (Yüce, 2010, s.63).

İlerleyen yıllarda azınlıkların yaşadığı Kayacık ve Tepebaşı mahallelerinde Amerikan Kız ve Erkek kolejleri, Amerikan Metelik Mektebi, Merkez Türkiye Yüksek Okulu gibi okulla da açılmıştır (Uğur, 2004, s.62). 1874 yılında bir tıp okulu açılmıştır ve 1879-1884 tarihlerinde Amerikan Hastanesi yapılmıştır (Kuban, 2001, s.136).

1869 yılında, Halep Salnamelerinde nüfus ile ilgili verilen rakamlara göre kentte 18002 Müslüman, 4933 Hıristiyan, 274 Musevi yaşamaktaydı (Kuban, 2001). Müslümanlar genellikle Karagöz, Şekeroğlu, Tıslaki, Çukur mahallelerinde, Ermeniler Mahalle-i Ermeniyan (İnönü Caddesi'nin kuzeyinde konumlanmaktadır), Akyol, Bey ve Tepebaşı mahallelerinde, Yahudiler ise Düğmeci mahallelerinde yaşamışlardır (Tatlıgil, 2005, s.13).

Kentteki konut yapıları tıpkı Suriye ve Kuzey Mezopotamya mimarisindeki gibi taştan ve düz çatılı, kiremit örtülü, eyvanlı, hayatlı (avlulu), zemin katta mahremiyetten dolayı sokak tarafına doğru pencere açıklıklarının olmadığı bir mimari sergilemekteydi (Kuban, 2001, s.137).

Yapılarda kagir yığma tekniği uygulanmıştır. Duvar yapımında kullanılan malzeme bu yöreye ait taş malzemelerdir. Bu taşların en yoğun kullanılanları sert özellikli keymih ve nispeten daha yumuşak olan havara taşlarıdır. 19. yüzyıla kadar çatı uygulamaları teras çatı şeklindeyir. Daha sonra çatılar beşik ve sundurma çatı olarak yapılmıştır. Çatı araları ise "bardakaltı" olarak adlandırılmış ve depolama mekanı olarak kullanılmıştır (Gül, 2005, s.47).

3. CUMHURİYET DÖNEMİ MİMARİSİ GENEL ÖZELLİKLERİ

Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı aslında genel anlamdaki Türkiye Mimarlığı'nın son halkasıdır. Bu döneme gelene kadar Anadolu, ilk Türk Beyliklerinden sonra sırasıyla Selçuklu ve Osmanlı mimarilerine ev sahipliği yapmıştır. Mimaride ilk olarak Anadolu Selçuklularının izleri görülmektedir. Anadolu Selçuklu mimarisi ve sanatı, özelliklerini İran Selçuklu sanatından almıştır. Bu dönemde inşa edilen cami, medrese, hamam, kümbet, imaret, çeşme, darüşşifa gibi yapılardan bazıları günümüze ulaşmıştır (Hasol, 2017, s.20).

Hasol; Osmanlı İmparatorluğu mimarisini dört dönemde incelemiştir. Bunlardan ilki İlk Osmanlı Üslubu, 1325-1501 yılları arasında Beyazıt Camisi'nin inşasına kadar olan dönemdir. İkincisi Klasik Dönem, 1501-1703 yılları arası Mimar Sinan'ın faaliyette bulunduğu dönemdir. Üçüncüsü 1703-1874 arası Avrupa etkilerinin görüldüğü Lale Devri'nin yaşandığı dönemdir. Avrupa'daki Barok, Ampir, Eklektik, Art Nouveau akımlarından etkilenilmiştir. Dördüncüsü de 1910'lardan Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar olan dönemdir (Hasol, 2017, s.21).

Osmanlı İmparatorluğu dönemi mimarisinden bahsedilince şüphesiz ilk akla gelen isim Mimar Sinan'dır. Sinan hiç denenmemiş bir mimari form oluşturmasa da Ayasofya'yı bir çıkış noktası yaparak bu formu geliştirmiş ve kendine özgü bir mimariye dönüştürmüştür (Özorhon, 2008, s.43). Osmanlı mimarisi; 18. yüzyıla kadar bu mimari doğrultusunda yapıtlar ortaya koymuştur. 18. yüzyıl itibariyle hayatın her alanındaki Avrupa etkileri mimaride de görülmektedir. Kuban'a göre 19. yüzyıldaki Osmanlı mimarisi kolonyal özellikler taşımaktadır (Kuban 2007, s.680).

Tez çalışmasında ele alınan Cumhuriyet Dönemi Mimarisi; "1908-1927 yılları arası", "1927-1940 yılları arası", "1940-1950" yılları arası, "1950-1965 yılları arası" olmak üzere dört dönemde incelenmiştir.

3.1 1908-1927 Yılları Arası Mimari Özellikler

Osmanlı İmparatorluğu'nda İkinci Meşrutiyet'e kadar geçerliliğini koruyan Panislamizm (İslam'da birlik) düşüncesinin yerini bu yıllarda Pantürkizm (Türkçülük) almıştır (Hasol, 2017, s.34). Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde ikinci Meşrutiyet'in ilanı (1908) ile siyasi gücü artan İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin yön verdiği kültürel, politik ve sosyolojik alanlardaki koşulları en iyi şekilde yansıtan mimaridir. İttihat ve Terakki Cemiyeti üyelerinden Ziya Gökalp'in temellerini attığı ulusçuluk fikri de bu dönemdeki mimariye etkileri olan bir unsurdur. Bu dönem "Milli Mimari Rönesansı", "Milli Mimari Üslubu", "Neoklasik Üslup" terimleriyle adlandırılmış, Sözen ise bu dönemi "Birinci Ulusal Mimarlık Akımı" olarak nitelendirmiştir (Sözen, 1984, s.27).

Bozdoğan, bu akımı eklektik Osmanlı canlandırmacılığı (*revivalizm*) olarak ifade etmiştir. Bozdoğan'a göre bu mimari üslubun çıkış noktası; Osmanlı mimarisinde kullanılan bazı yapı elemanlarını (yarım daire şeklindeki kubbeler, geniş saçaklı çatılar, sivri kemerler, çini süslemeciliği v.s.), o dönemde batının kullandığı (betonarme, çelik v.s.) yapım teknikleriyle uygulamaktır. Bu üslup o yıllarda İstanbul'da inşa edilen sinema, banka, kamu binalarında ve tren istasyonlarında uygulanmıştır (2002, s.31) (Şekil 3.1 ve Şekil 3.2). Ayrıca 1913-17 yılları arasında yapılan vapur iskelelerinde de bu üslubun etkileri görülmektedir (Şekil 3.3). Kurtuluş Savaşı'ndan sonra başkent olan Ankara ve bazı Anadolu kentlerinde de bu tarzın hakim olduğu yapılar yapılmıştır (Bozdoğan, 2002, s.31). Günümüzde müze olarak kullanılmakta olan birinci ve ikinci Türkiye Büyük Millet Meclisi binaları da bu dönemde yapılmıştır (Şekil 3.4 ve Şekil 3.5). Hükümetin de bu tarzı destekleyen yaklaşımıyla kamu ve hizmet binalarının yanı sıra konut mimarisinde de bu üslup etkileri görülmektedir (Aslanoğlu, 2010, s.31).

Şekil 3.1 Sirkeci Postanesi, İstanbul.

(<http://mapio.net/pic/p-8126644/>)

**Şekil 3.2 Tapu Kadastro Bölge Müdürlüğü (Defter-i Hakani Binası)
Sultanahmet, İstanbul.**

(<http://www.mimarlikmuzesi.org/Gallery/DisplayPhoto.aspx?ID=35&DetailID=4&ExhibitionID=12>)

Şekil 3.3 Haydarpaşa Vapur İskelesi, İstanbul.

(<http://nasilgidiliyor.com/haydarpaşa-vapur-iskelesine-nasil-gidilir.html>)

Şekil 3.4 Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Binası, Ankara.

(http://www.elitpalas.com.tr/pg_61_kurtulus-savasi-muzesi)

Şekil 3.5 İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Binası, Ankara.

(<http://mesaisaatleri.com/wp-content/uploads/2015/05/cumhuriyet-muzesi-ziyaret-saatleri.png>)

Bu üslupla çalışan mimarlar özellikle cephe tasarımlarına büyük önem vermişlerdir. Bu dönemde mimar yetiştiren kurumlarda da cepheye önem veren bir mimari eğitim söz konusuydu. Cepheelerde Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde uygulanmış farklı formlarda kemerler kullanılmıştır. Cephe bütününde de özellikle giriş bölümü mermer sütunlar ve çini süslemeleriyle vurgulanmaktadır. Ayrıca bu sütun başlıkları geometrik form özellikleriyle Osmanlı Dönemi, Mimar Sinan eserlerine de bir gönderme yapmaktadır (Sözen, 1984, s.30). Aslanoğlu'na göre fonksiyonu birbirinden farklı olan, okul, postane, hükümet konağı, istasyon gibi kamu ve hizmet yapıları dış görünüm ve süsleme yönünden birbirine benzemektedir. Batının mimari etkileri sonucu kütle diziliminde simetri söz konusuydu. Çok katlı yapılarda zemin kattan sonra genellikle çıkmalar yapılmaktaydı. Köşe arsalardaki yapılarda keskin hatlardan ziyade köşeleri yuvarlatma uygulaması vardı (Şekil 3.6). Ayrıca köşeye denk gelen bölümleri kubbeye vurgulamak da bu mimaride görülen bir özelliktir. Bu kubbeler taşıma fonksiyonu olmayan sadece görsellik amacıyla yapılan kubbelerdir (Aslanoğlu, 2010, s.32) (Şekil 3.7).

Şekil 3.6 Ankara Osmanlı Bankası Binası

(<http://v3.arkitera.com/h56692-gecmisin-modern-mimarligi-10-ankara---3.html>)

Şekil 3.7 Tekel Baş Müdürlük Binası, Ankara.

(<https://i.pinimg.com/originals/17/a1/19/17a119f8dd804c83b171b7315d637d51.jpg>)

Bu üslubun en çok bilinen mimarları olan Vedat Bey ve Kemalettin Bey mimarlık eğitimlerini batı ülkelerinde tamamlamışlardır. Bu akımda eserler üreten diğer mimarlardan bazıları, Arif Hikmet Koyunoğlu, Falih Ülkü, Ahmet Kemal, Tahsin Sermet, Necmeddin Emre, Ali Talat, İtalyan Giulio Mongeri' dir (Aslanoğlu, 2010, s.30).

Bu mimari üslup, konutlarda pek uygulanmamakla beraber kamu ve hizmet yapılarında nispeten daha fazla örnekler vardır. 1927 yılı sonrasında tüm dünya genelinde oluşan mimari değişimlerin etkisiyle bu mimari akım da bir takım eleştirilere maruz kalmıştır. Kemalettin Bey 1927'de vefat ettiği dönemlerde mimaride de batıya bir yönelim başlamıştır (Sözen, 1984, s.41). Bu üslup şekilci, eklektik ve hissi yapısıyla o dönemdeki teknolojik gelişmeleri takip edememiş ve yeni Türkiye'nin ihtiyaçlarına cevap verememiştir (Hasol, 2017, s.35).

3.2 1927-1940 Yılları Arası Mimari Özellikler

Bu dönemde mimarlık faaliyetleri yabancı mimarlar ve Türk mimarlar tarafından yürütülmekteydi. Mimarlık eğitimi ve faaliyetlerinde yurtdışındaki mimarlardan faydalanılması 18. yüzyılın sonlarından itibaren başlamış, 19. yüzyılda devam etmiş, 1930'lara yaklaşıldığında büyük bir artış göstermiş ve 1950'lere kadar sürmüştür. Yabancı mimarların sayısındaki bu artışın en önemli nedeni, bir çok alanda yabancılara çalışma izni getiren Teşvik-i Sanayi Yasası'nın 1927'de kabul edilmesiydi (Aslanoğlu, 2010, s.54-55).

Bir yandan teknik uzman konusunda sorun yaşanırken diğer yandan işçi kadrosu da yetersizdi. Bu konuda da Almanya, Macaristan ve Balkanlardan usta getirilerek bu problem çözülmüştür (Hasol, 2017, s.58). Böylece birçok üniversitede çalışma imkanı bulan yabancı uzmanlar sayesinde benzer anlayışa sahip bir nesil yetişmiştir. Diğer taraftan teknik uzman yardımı alınan bu ülkelere Türk öğrenciler de eğitim almak için gönderilmiştir (Sözen, 1984, s.41).

Yurtdışından gelen mimarların büyük bir kısmı Almanya'dan bir kısmı da Avusturya'dan gelmişti. Bunun en önemli nedeni Almanya'daki eğitim kurumlarının yenilikleri destekleyen ve disiplinli bir yapıya sahip olmalarıydı (Hızlı, 2013, s.43). Kuruyazıcı'ya göre diğer bir neden de Birinci Dünya Savaşında ittifak devletleri arasında olunmasından kaynaklanan bir sempatinin zaten varoluşu bunun yanında da 1920'lerden itibaren Almanya'nın teknoloji ve sanayi alanında Avrupa ülkelerine göre daha hızlı bir gelişme göstermesidir (Hızlı, 2013, s.41). Ayrıca bu dönemde ırkçı bir yaklaşım sergileyen yönetimlerden dolayı siyasi yönden baskı altında olan Avrupa ülkelerindeki teknik uzmanlar için Türkiye'ye gelip çalışmak iyi bir seçenek olmuştur (Hasol, 2017, s.58).

1930'lu yıllarda Türkiye'de eğitim veren yabancı mimarlardan en tanınmışları, Ernst Egli, Clemens Holzmeister, Hans Poelzig, Martin Elsaesser, Bruno Taut, Paul Bonatz'dır. Ayrıca imar planı yapmak için gelen, şehircilik konusunda uzman isimlerden bazıları da Rene Danger, Heussler, Hermann Jansen, Herman Elgötz 'dür. Bu dönemde çalışmalarını sürdürmüş Türk mimarların bazıları da Seyfi Arkan, Şevki Balmumcu, Sedad Hakkı Eldem, Bedri Uçar, Abidin Mortaş, Bekir İhsan Ünal' dır (Sözen, 1984, s.169).

Bu yıllardaki "kübik" veya "yeni mimari" olarak adlandırılan mimari eğilimin, tercih edilme nedeni çağı yakalama isteği, ülkede sayısı oldukça fazla olan yabancı mimarların yanında söz sahibi olma çabası ve batıya açılma olarak düşünülebilir (Aslanoğlu, 2010, s.64). Türkiye'deki mimarların batıya yöneldikleri yıllarda Avrupa'da "Bauhaus" anlayışı hakimdi. Bauhaus yirminci yüzyılda mimariye ve tüm sanat dallarına yön vermiş bir okuldu. Mimaride sadeliği, fonksiyonelliği, ekonomikliği ve akılcılığı öngörüyordu. Yapılarda kullanılacak malzemelerin kullanıldıkları yere uygun olması gerektiğini savunuyordu ve tabii ki bunun için mimarlık okullarında verilen malzeme eğitimi çok önemliydi (Alsaç, 1976, s.21).

Kübik mimari; 1927'ye kadar uygulanan Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi özelliklerine göre oldukça farklı özelliklere sahiptir. Cephelerde uygulanan süslemeler yerini sadeliğe bırakmış ve fonksiyonelliğe önem verilmeye başlanmıştır. Fonksiyondan yola çıkarak projelendirmeler yapılmıştır. Katı simetri anlayışı yerini plandan hareketle tasarlanan daha esnek cephe çizimlerine bırakmıştır. Çatılar teras çatı olarak uygulanmış, duvar boşlukları genişletilmiş ve genelde yatay etki verecek şekilde tasarlanmıştır. Taşıyıcı olarak betonarme tercih edilmiştir (Şekil 3.8 ve Şekil 3.9) (Aslanoğlu, 2010, s.64). Bazı yapılarda geometrik formlardan yola çıkarak bir kitle oluşturma uygulaması vardı. Ankara Gar binasında cephedeki yarım silindirik kuleler tasarımında da bu yaklaşım görülmektedir (Şekil 3.10) (Aslanoğlu, 2010, s.64). Ayrıca denizliğin yatayda bina yüzeyi boyunca devam ettirilmesi, kat seviyelerini birbirinden ayıran bant görünümündeki yüzeyler, dikdörtgen şemaya sahip planlarda (özellikle balkon ve teraslarda) köşelerin yuvarlatılması gibi özellikler de bu dönemde uygulanmışlardır. Ayrıca 1933 tarihinde yürürlüğe giren Yapı ve Yollar Kanunu ile birlikte, proje tasarımları ve bunların uygulanmasında,

boyutlandırma ile ilgili bir takım kurallar getirilmesi ile birlikte Türkiye özelinde bir standartlaşma meydana gelmiştir (Batur, 1998, s.227).

Şekil 3.8 İller Bankası Binası, Ankara.

(<http://www.arkitera.com/haber/24688/iller-bankasi-yikim-karari-davalik>).

Şekil 3.9 Karaköy Yolcu Salonu, İstanbul.

(<http://www.arkitera.com/haber/28425/karakoy-yolcu-salonu-galataporta-kurban-gitti>)

Şekil 3.10 Ankara Garı

(https://tr.wikipedia.org/wiki/Ankara_Gar%C4%B1#/media/File:Ankara_Train_Station.JPG)

1937-1938 senelerinde, yukarıda sayılan mimari özelliklerde bir takım değişiklikler, tasarımlarda simetriye kayışlar görülmeye başlanmıştır. Özellikle kamu yapılarında köklerini Alman mimarisinin anıtsallığından alan bir tasarım anlayışı vücut bulmaya başlamıştır. Planlardaki değişim çok fazla olmamakla birlikte cephelerde simetri ile birlikte iki ya da üç kat yüksekliğine sahip kolonlarla oluşan revaklı bölümler oluşturulmakta ve bu şekilde cepheye bir düşey etki verilmektedir. Çatılar ve saçaklar tekrar yapılarda yer almaya başlarken cephelerde yapay ve doğal taş kaplama uygulaması da sıklıkla karşılaşılan bir özellik olmuştur (Batur, 1998, s.228). Bu gelişmelere paralel olarak yerli ve yabancı mimarlar da özellikle devlet binalarının tasarımında, devletin otoriter gücünü yansıtan anıtsallığı vurgulayan çalışmalar yapmışlardır. Ankara'daki Emlak ve Eytam Bankası, Devlet Demir Yolları Genel Müdürlük Binası, Adliye Vekaleti Binası, İnhisarlar Umum Müdürlüğü ve Başbakanlık Binası bu uygulamalara örneklerdir (Şekil 3.11, Şekil 3.12, Şekil 3.13 ve Şekil 3.14) (Aslanoğlu, 2010, s.68).

Şekil 3.11 Emlak ve Eytam Bankası Binası, Ankara.

(<http://ankaraarsivi.atilim.edu.tr/shares/ankara/images/Emlak%20ve%20Kredi%20Bankas%C4%B1.jpg>)

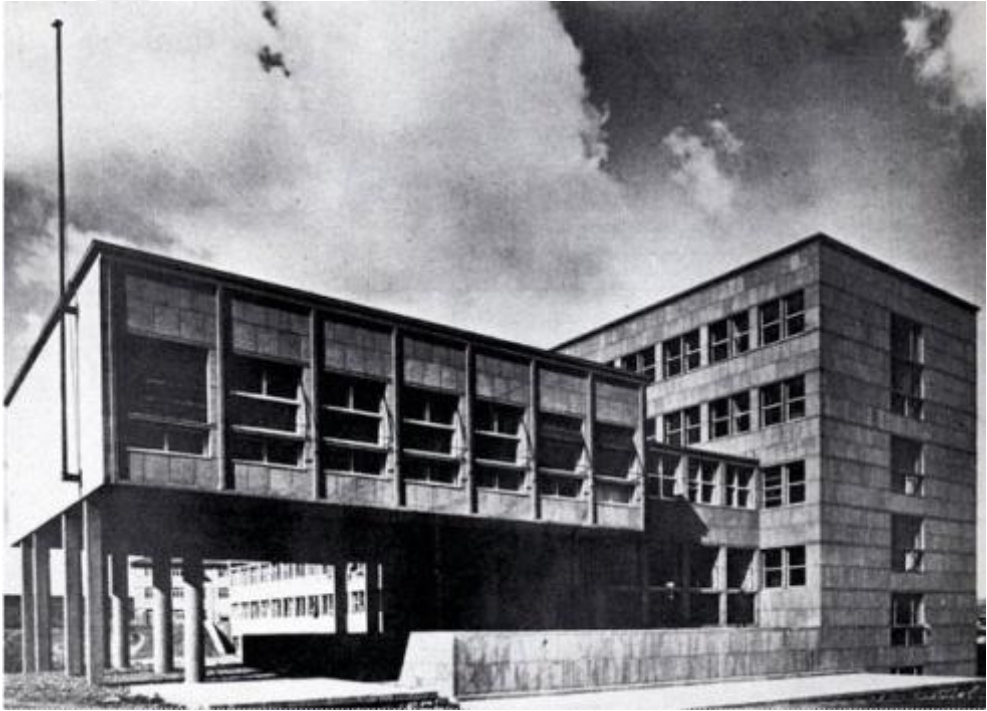
Şekil 3.12 Devlet Demir Yolları Genel Müdürlük Binası, Ankara.

(<https://www.panoramio.com/photo/92776697>)

Şekil 3.13 Ankara Adliye Vekaleti Binası

(<http://v3.arkitera.com/h56692-gecmisin-modern-mimarligi-10-ankara---3.html>)

Şekil 3.14 İnhisarlar Umum Müdürlüğü ve Başbakanlık Binası, Ankara.

(<http://v3.arkitera.com/h56692-gecmisin-modern-mimarligi-10-ankara---3.html>)

3.3 1940-1950 Yılları Arası Mimari Özellikler

Alsaç'a göre 1940-1950 yılları arası "İkinci Ulusal Mimarlık Akımı" olarak adlandırılan döneme damgasını vuran iki önemli olaydan ilki Atatürk'ün 1938'de vefatı, diğeri de 1939'da İkinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesidir. Mimari üslup açısından değerlendirildiğinde ise yerel (bölgesel) mimariye bir yönelme olduğu görülmektedir (Alsaç, 1976, s.30). Bu dönemde Almanya'da ve İtalya'da aşırı milliyetçi ve ırkçı tutumlar, sanatı ve mimariyi de etkilemiş, mimaride uluslararası ve modern üslup oldukça yoğun eleştirilere maruz kalmış ve zamanla "Milli Mimari" anlayışı gündeme gelmiştir (Bozdoğan, 2002, s.260-261).

Hasol mimaride neden ulusalcı bir tutuma ihtiyaç duyulduğunu şu sözlerle özetlemektedir:

Mimaride bunalım, genellikle, mevcut teknolojinin nefesinin tükendiği, yeni teknolojilerin imdada yetişmediği, yeni ürünler vermekte zorlanılan dönemlerde olabildiği gibi, toplumsal ve siyasal bunalımların yaşandığı dönemlere de rastlıyor. Mimarlıktaki ulusalcı arayışların kökeninde de bu olgu vardır (Hasol, 2017, s.114).

Birinci ve İkinci Ulusal Mimarlık akımlarını birbirinden ayıran en önemli özellik; Birinci Ulusal Mimarlık akımı, Osmanlı Devleti'nin küçülme döneminde batıdaki ve doğudaki ülkelerle yolları ayırdıktan sonra kendi mimarimizi yaratma çabası doğrultusunda oluşmuştur (Hasol, 2017, s.114). Sözen'e göre, bu akımın çıkış noktası Osmanlı Devleti'ndeki Mimar Sinan dönemi olmuştur (Sözen,1984, s.245). İkinci Ulusal Mimarlık akımı ise İkinci Dünya Savaşı sırasında Avrupa'da yaşanan sıkıntılı sürece denk gelmektedir. Burada da amaç, Türklüğü yansıtacak yeni bir anlayış oluşturmaktır (Hasol, 2017, s.114).

Bu dönem mimarları, bölgenin iklim şartlarına göre planlanan, yerel malzeme ve iş gücüyle inşa edilen ve geleneksel mimariden izler taşıyan bir tarz tercih ederken bu konuda devletin de yaptırım uygulamasını talep etmekteydiler. Genel eğilim, yerellikten yana olunca ülkemizde çalışan yabancı mimarlar konusunda da bir takım eleştiriler ve rahatsızlıklar oluşmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla beraber bu döneme kadar yurtdışından getirilen yapı malzemelerinin tedarikinde sorun

yaşanmış, bu malzemeler dönemin tasarımcılarının da isteklerine uygun olarak yerel kaynaklardan sağlanmaya çalışılmıştır (Sözen, 1984, s.244-245).

1934 yılında Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde Sedad Hakkı Eldem yürütücülüğünde başlatılan "Milli Mimari Semineri", mimaride yerli ve milli bir tasarım şeklinin benimsenmesini hedefliyordu. Eldem yazılarında, bir taraftan iklim ve malzeme konusunda yerel koşullara ayak uydurulması ve yerli işgücünün kullanılması diğer taraftan da milli bir mimarinin yaratılması ve bu mimarinin toplumu eğitici bir misyon üstlenmesi gerektiğini anlatmıştır. Ayrıca Eldem, bu milli mimarinin oluşumunda devletin müdahalesinin gerektiği görüşündeydi (Batur, 1998, s.230).

1946 yılında Arkitekt dergisinde yer alan, 1. Türk Yapı Kongresi, 2. Grup 5.Kol Raporu'nda yapım sistemleri ve yapı malzemeleri ile ilgili olarak şu ifadeler kullanılmıştır:

Betonarme inşaat tarzını ancak büyük şehirlerde veya ehemmiyetli binalarda tatbik etmek ve tatbikatı fenne uygun olmayacak yerlerde bu inşaat tarzından kaçınmak doğrudur.

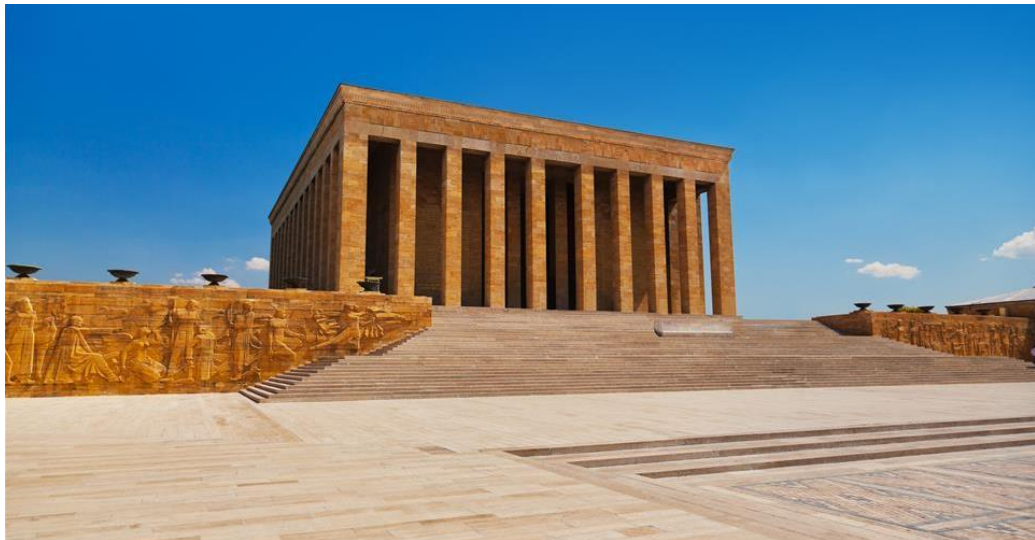
Maalesef son senelerde vilayetlerde yapılmış olan inşaatlarda bu çok mühim olan zaruret layıkıyla, hatta ekseriya hiç nazarı itibara alınmamıştır. Bu yüzden hem taş ocaklarımız sırasıyla kapanmakta, hem sanatkar ustalarımız iş görememekte, hem de her bakımdan yabancı ve yeni binalarla yüklenmiş oluyoruz. Bu binalar, yerine uygun olmayan malzeme ve işçilikle yapılmış olduklarından tabiatıyla çabuk harap oluyorlar. Vilayetlerde betonarme ve sıvalı inşaat salgın haline gelmiş ve gayet fena neticeler vermiştir. Hatta fena yapılmış betonarmenin zelzeleye karşı da hiç dayanmadığını geçen seneler gördük. Kayseri, Antep, Diyarbakır gibi taşı ve taşçısı bol memleketlerde betonarme inşaatı yapmanın ve bu inşaatı kötü bir suni taş kaplamanın yersizliği bedihidir. Öyle olduğu halde memleketimizde yerli malzeme ve bilhassa taştan istifade edildiği çok az görülmektedir. Taş için söylenen tahta ve ağaç için de söylenebilir.

Diğer bütün hassalarını nazarı itibara almasak bile, sadece yer depremi tesirlerine karşı mukavemeti, bu malzemenin memlekette çok daha fazla rağbet

görmesini icap ettirir. Bugünkü teknik, ahşap yapıyı her bakımdan (yangın ve kurtarma) kâğır yapı ile atbaşı gidecek hale sokmuştur (Hasol, 2017, s.116).

Bu akımın öncülüğünü yapan mimarlardan en çok bilinenler; bir yandan mimarlık yaparken diğerk yandan da eğitim kurumlarında çalışmakta olan Sedad Hakkı Eldem, Emin Onat, Paul Bonatz'dır. Bu dönem mimarlarına ait eserlere bakıldığında tüm yapı detaylarında şekilci ve anıtsallığı ön plana çıkaracak bir yaklaşım söz konusudur (Sözen, 1984, s.247).

"Kübik" veya "Yeni Mimari" olarak adlandırılan dönemden sonra Türkiye mimarlığı tekrar eski dönemlere ait detaylarla yeni bir akım yaratma çabasına girmiştir. Birinci Ulusal Mimarlık döneminde çıkış noktası dini yapılariken bu kez sivil mimari örneklerinden eklemeler yapılmış ve süslemeye çok fazla yer verilmemiştir. 1950'lere kadar devam eden bu akımın karakteristik özellikleri; simetri, cephelerde taş kullanımı, geniş saçaklar ve abidevi görünümüdür (Hasol, 2017, s.116). Anıtkabir ve Çanakkale Şehitler Anıtı bu dönemde yapılan anıtsal yapılardır (Şekil 3.15 ve Şekil 3.16). Çanakkale Şehitler Anıtı 1944 yılında mimari proje yarışmasıyla seçilmiş, maddi sebeplerden dolayı 1958'de yapımına başlanılabilmmiştir. Dönemin etkilerinin görüldüğü başlıca yapılar; İstanbul Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi, Ankara Opera Binası, İstanbul Radyoevi, İstanbul Sergi Sarayı ve İstanbul Taşlık Kahvesi'dir (Şekil 3.17, Şekil 3.18, Şekil 3.19, Şekil 3.20, Şekil 3.21 ve Şekil 3.22).

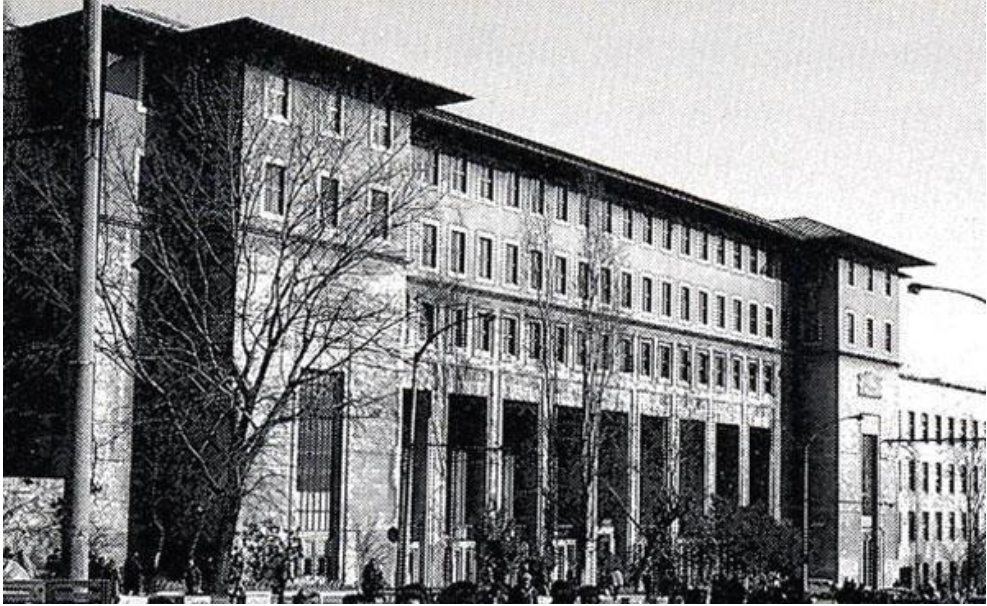
Şekil 3.15 Anıtkabir, Ankara.

(<https://www.anitkabir.com.tr/>)

Şekil 3.16 Çanakkale Şehitleri Anıtı

(www.google.com.tr/search?q=çanakkale+şehitler+anıtı&safe=strict&espv=2&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiRs2CqpXTAhWBSBQKHUvIAVAQ_AUIBigB&biw=1366)

Şekil 3.17 İstanbul Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Binası

(<http://v2.arkiv.com.tr/popup/watermarkdfb.jpg?src=5306.jpg>)

Şekil 3.18 Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi

(<http://v2.arkiv.com.tr/p2761-ankara-universitesi-fen-fakultesi.html>)

Şekil 3.19 Ankara Opera Binası

(<http://ebav4.eba.gov.tr/gorsel/bak/35474a127ef87b0df42e08bd8d2761e9682c25ce5a128>)

Şekil 3.20 İstanbul Radyoevi

(<http://www.arkitera.com/haber/12604/gecmisin-modern-mimarisi---2--besiktas---sisli>)

Şekil 3.21 İstanbul Spor ve Sergi Sarayı

(<http://www.icec.org/tr/kurumsal/tarihce>)

Şekil 3.22 Taşlık Kahvesi, İstanbul.

(<https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/originals/83/b6/4c/83b64c69bc2507d7f3779916c5af11b9.jpg>)

Bu akımın, Türkiye mimarlığının gelişimine yönelik bazı etkileri olmuştur. Bunlardan ilki, Türk sivil mimarisine ait örnekler incelenmiş, bunlara ait dokümanlar oluşturulmuştur, ikincisi mimaride tasarım ve inşa aşamasında Türkiye'nin kendine yetebilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca kentsel tasarım konusunda aşamalar kaydedilmiş ve imar planları yapılmıştır (Alsaç, 1976, s.38).

3.4 1950-1965 Yılları Arası Mimari Özellikler

Bütün dünyada derin izler bırakan İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte savaşa katılan ülkelerle birlikte katılmayan ülkelerde de bir rahatlama dönemi başlamıştır. Dünyadaki bu yeni düzenin mimari anlayışa da yansımaları kaçınılmazdır. 1950'li yıllar bu gelişimlerin yaşandığı bir zaman aralığıdır (Hasol, 2017, s.134).

Bu dönemde dünyada mimaride, Amerika merkezli bir akım olan ve Uluslararası Üslup olarak da adlandırılabilen Rasyonel-Pürist Akım'ın etkileri görülmektedir. Bu akımın özellikleri; planda olduğu gibi üçüncü boyutta da dik açılı geometrik formlarda prizmatik kütleler, duvar boşluklarında geniş açıklıklar, cephede belli bir ritimle oluşturulmuş bir düzen ve malzeme olarak cam ve çıplak betonarme yüzeylerin ağırlıklı kullanımınıdır. Taşıyıcı sistem olarak çelik ve betonarme kullanılırken süslemelere yer verilmemiştir ve tasarım açısından bakıldığında mevcut şehir dokusundan bağımsız bir uygulama görülmektedir (Hasol, 2017, s.134).

Dünyada bu gelişmeler olurken Türkiye'de tek partili dönemden çok partili döneme geçilmiş, liberal kapitalist bir anlayış gündeme gelmiştir. Mimarlık alanında ise dünyayla eşzamanlı olarak o güne kadar etkileri görülen ulusal mimarlık akımı etkisini yitirmeye başlamıştır (Sözen, 1984, s.274). İkinci Dünya Savaşı sonunda Türkiye, en başta siyasi ve buna bağlı olarak da mimari ve kültürel açılardan da Batı'yı takip etme eğilimine girmiştir (Hasol, 2017, s.134). Türkiye'deki mimari düşüncenin değişmeye başladığını gösteren örnekler; 1953'de yapılan İstanbul Belediye Sarayı yarışması, 1959'da yapılan İstanbul Sheraton Oteli olarak gösterilebilir (Şekil 3.23 ve Şekil 3.24) (Sözen, 1984, s.274). 1952-55 yıllarında inşa edilen İstanbul Hilton Oteli de dönemin önemli yapılarından (Şekil 3.25). Ankara'daki DSİ Genel Müdürlük binası da, 1958 yılında yapılan bir proje yarışması sonucu inşa edilmiş, prizmatik kütlesi ve cephe düzeniyle dönem özelliklerini yansıtan, 1964 yılında hizmet vermeye başlamış bir yapıdır (Şekil 3.26).

Şekil 3.23 İstanbul Belediye Sarayı

(<http://www.mimarlikmuzesi.org/Gallery/DisplayPhoto.aspx?ID=32&DetailID=4&ExhibitionID=6>)

Şekil 3.24 İstanbul Sheraton Oteli

(<http://v2.arkiv.com.tr/p871-vakiflar-bankasi-taksim-oteli---sheraton-oteli-uluslararası-sınırlı-yarışma-projesi---ceylan-intercontinental-oteli.html>)

Şekil 3.25 İstanbul Hilton Oteli

(<http://v3.arkitera.com/h53955-istanbul-hilton-otelinin-55-yili.html>)

Şekil 3.26 Ankara DSİ Genel Müdürlük Binası

(<http://www.mimarlikmuzesi.org/Gallery/DisplayPhoto.aspx?ID=17&DetailID=6&ExhibitionID=6>)

Bu dönemde proje yarışmaları da büyük ölçüde önem kazanmıştır. 1952'de Mimarlık ve Şehircilik yarışmalarına ait bir yönetmelik uygulamaya konulmuştur. Bu yönetmelikle beraber yarışmalarla ilgili; başvuru şartları, yarışmanın duyurulması, hakem kurulunun görevleri ve ödüller gibi birçok konuda standartlar belirlenmiştir. Böylece devlet kurumlarının yapıp uyguladıkları tip projeler yerini yarışmalarda başarılı olan projelere bırakmıştır. Bu uygulamanın yerleşmesiyle birlikte özel mimarlık bürolarının sayısında önemli bir artış yaşanmış ve Türkiye'de yabancı mimarların çalışmaları için elverişli olan ortam da değişmiştir. Ayrıca 1954 yılında, ileride Mimarlar Odası'nın kurulmasına olanak sağlayacak olan "Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği" yasası çıkarılmıştır (Alsaç, 1976, s.44).

Bu döneme kadar Türkiye'de inşa edilen yapı tiplerine bakıldığında kamu yapıları ve müstakil konutların çoğunlukla uygulandığı görülmektedir. 1950'lere gelindiğinde yapı tiplmesi önemli ölçüde farklılaşacaktır. Konutlar, büro yapıları, bankalar, fabrika binaları, oteller artık yeni Türkiye'de inşa edilen önemli yapı tiplerindedir (Sözen, 1984, s.277).

Şehircilik açısından bakıldığında dünyadaki gelişmeler doğrultusunda Türkiye'de de bir takım yeni uygulamalar görülmüştür. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra harap olan Avrupa kentleri yeniden düzenlenme sürecine girmiştir. Bu süreçte şehirciliğin temeli olan "tasarımın tek bir yapı ölçeğinden ziyade kent ölçeğinde ele alınması"

gerektiği dűşüncesi geçerlilik kazanmaya başlamış ve bu doğrultuda ilk "uydu kent" örnekleri Londra'da görölmüştür (Alsaç, 1976, s.42). Bu dönemde İstanbul'da 4. Levent ve Ataköy yerleşimleri de Türkiye Emlak Kredi Bankası öncülüğünde yeni şehircilik anlayışıyla oluşturulan semtlerdir. Ataköy için banka tarafından kurulan mimari büroda İtalyan mimar ve şehirci Luigi Piccinato'nun tecrübelerinden de faydalanılmıştır. Piccinato daha sonraki yıllarda İstanbul Belediyesi Planlama Müdürlüğü' ne de destek vermiştir (Hasol, 2017, s.136).

Bu dönemde mimari ve şehircilik açısından bazı olumsuz gelişmeler de yaşanmıştır. Özellikle İstanbul'da yeni ve geniş yollar planlanmış fakat bu yolların geçeceği güzergahta bulunan yapılar niteliklerine bakılmadan yıkılmıştır. Yıkılan binaların içinde tarihi öneme sahip bir çok cami, çeşme, hamam gibi yapılar da vardır. Dönemin sonunu getiren olay ise 27 Mayıs 1960'taki askeri müdahaledir (Hasol, 2017, s.137).

1960'lardan sonra ise mimaride o güne kadar egemen olan rasyonalizmden uzaklaşmış, daha serbest bir tasarım yöntemi ve Modern Mimarlığın yerel öğelerle birlikte uygulanarak bölgeyle özdeşleştirildiği bir anlayış benimsenmiştir. Yapı malzemelerindeki kısıtlılık durumu ise 1970'lere kadar sürmüştür (Hasol, 2017, s.159).

4. GAZİANTEP'TEKİ CUMHURİYET DÖNEMİ KAMU YAPILARI

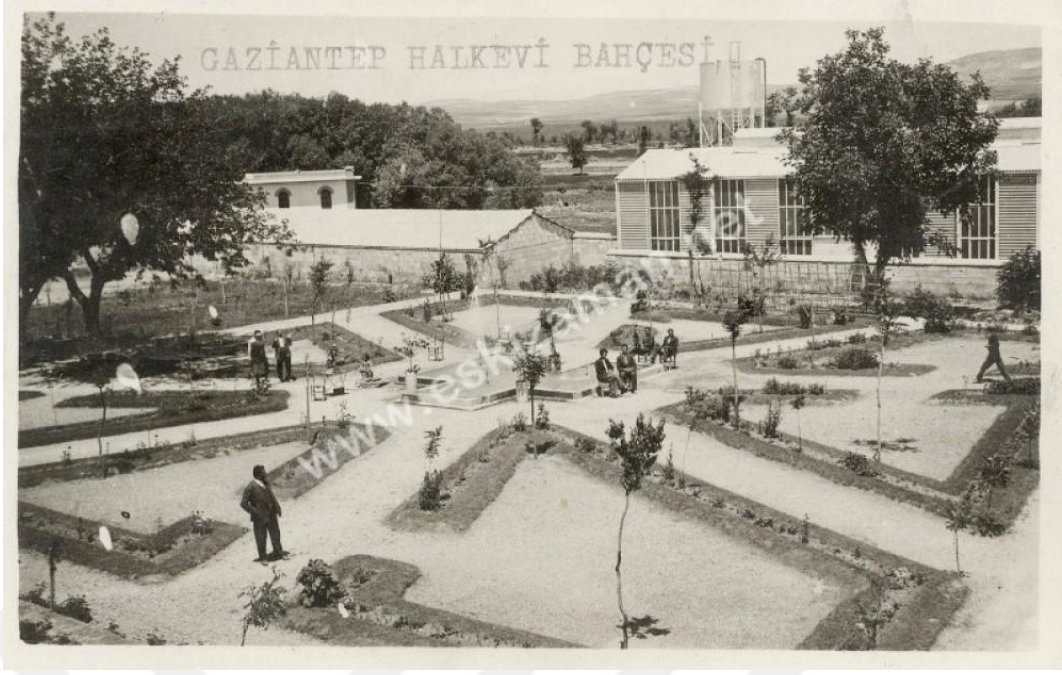
Kurtuluş Savaşı sona erdiğinde Türkiye bir çok bakımdan oldukça güçsüz bir görünüm sergilemekteydi. Gaziantep'teki durum da Türkiye genelinden farklı değildi. 1908 yılına ait Halep Salnamelerine göre, toplam nüfus 90.448'dir. Bu rakamın 69.481 kişisi Müslüman olup geri kalanı Rum Ortodoks, Ermeni, Protestan, Ermeni Katolik, Yahudi, Latin, Süryani ve diğer yabancılardan oluşmaktaydı. Ermeniler, 13.937 olan nüfusları ile azınlıklar içinde en kalabalık olan etnik gruptu. (Yıldırım, 2010). Savaş sonrası ise savaştaki kayıplar ve azınlıkların kentten ayrılmasıyla nüfus 25.000'lere kadar gerilemiştir. Savaş süresince can kayıplarının yanı sıra binalar da oldukça büyük zarar görmüşlerdir. Kamu yapıları başta olmak üzere bir çok yapı milli müdafaa sırasında yıkılmıştır (Uğur, 2004, s.64).

Savaş sonrası kentten ayrılan Ermenilerle birlikte yeni inşaat faaliyetlerinde büyük bir duraklama görülmüştür. Bunun nedeni daha önceki yıllardan itibaren bu faaliyetleri yürütenlerin tamamının Ermeni oluşuydu. Bir yandan kalifiye iş gücünün bulunmayışı, diğer taraftan genç Cumhuriyet'in ekonomik olanaksızlıkları, dikkatleri azınlıkların gidişinden dolayı boşalmış olan binalara çevirmiş ve bu binaların bir kısmı fonksiyonları değiştirilerek halkın kullanımına sunulmuştur. Bu binalardan en çok bilineni 1903 yılında yapılışından itibaren Katolik Ermenilere hizmet etmiş olan Cumhuriyet'ten sonra ise "Halkevi" olarak kullanılan Kendirli Kilisesi'dir. Bir diğeri, 1876-92 yılları arası inşa edilen Surp Asdvadzadzin Kilisesi olup, 1930-80 arasında cezaevi olarak kullanılmıştır. 1850'li yıllarda yapılmış olan Birinci Protestan Ermeni Kilisesi ise, 1940'larda sinema olarak hizmet vermiş fakat daha sonra bir yangın sonucunda yok olmuştur. 1868 yılında yapıldığı bilinen İkinci Protestan Kilisesi, 2005 yılına kadar özel bir fabrika işletmesinin içinde kalıp depo olarak kullanılmıştır. 1860'larda Amerikan Kız Okulu olan yapı ise Fatih Sultan Mehmet İlkokulu'na dönüştürülmüştür (Yüce, 2010, s.82).

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Ankara'nın imarının yeni Türkiye'nin başkentine yakışır şekilde yapılması ilk hedeftir. Bundan dolayı oldukça kısıtlı olan bütçe, bu amaç

çerçevesinde harcanacak ve diğer Anadolu kentleri bu yapılaşma faaliyetlerine ileriki yıllarda ev sahipliği yapacaklardır (Sey, 1998, s.26). Gaziantep'te de yeni kamu ve ticaret binalarının inşası 1930'lardan itibaren başlamıştır.

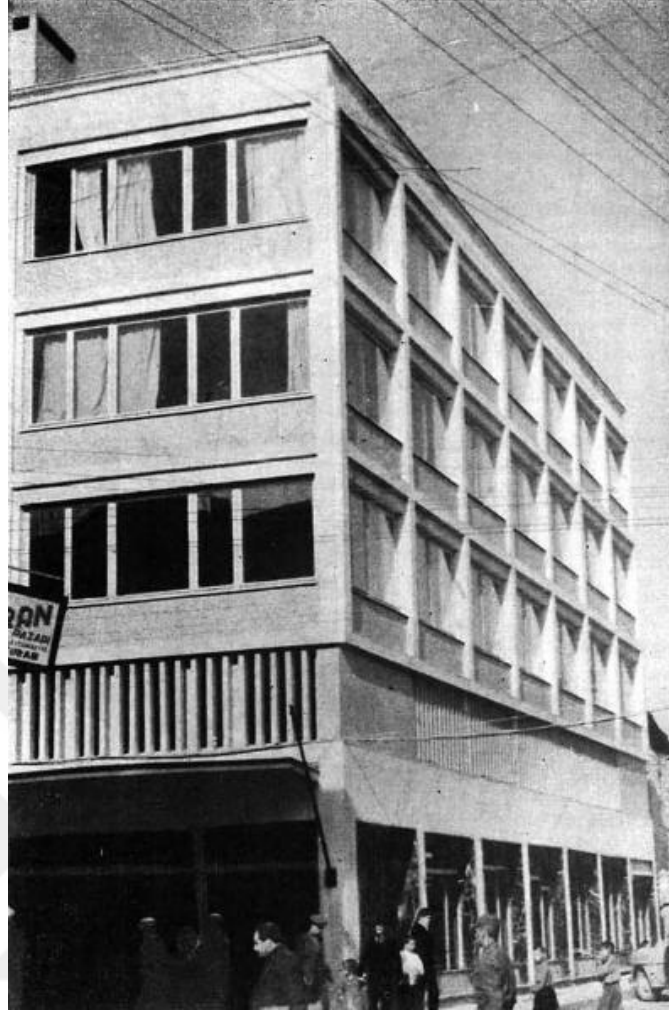
1930'lara gelindiğinde şehirde bir takım yeni yapılar inşa edildiği görülmektedir. 1932'de mezbaha ve ilk elektrik fabrikası kurulmuş bunu 1935 yılında yapılan buzhane binası izlemiştir, yine bu yıllarda Zincirli Bedesten'de kent hali kurulmuştur (Kuban, 2014, s.138) (Şekil 4.1). Bu yapılardan hiçbiri günümüze ulaşamamıştır. Diğer yandan dönemin ulusal mimarlıkla ilgili süreli yayınlarında Gaziantep'te yapılan proje yarışmaları olduğu görülmektedir. Bunların ilki; 1945 yılında Arkitekt dergisinin 165 ve 166. sayılarında yayınlanan "Gaziantep Ticaret ve Sanayi Odası" proje yarışmasıdır. Jüri üyelerinin; Abidin Mortaş, Ratip Erhan, ve Zeki Okay'ın oluşturduğu yarışmada birincilik ödülü, Nezih Eldem, Ayet Uluboy ve Muammer Erselçuk'tan oluşan proje ekibine verilmiştir (Arkitekt, 1945, s.195). Fakat bu proje bilinmeyen bir nedenle uygulanmamıştır. Diğer yarışma projesi ise; 1957 yılında Arkitekt dergisinin 286. sayısında yayınlanan "Gaziantep Şehitler Abidesi ve Harp Müzesi" proje yarışmasıdır. Jüri üyelerini, Orhan Alsaç, Süleyman Kuranel ve Mehmet Aktan'ın oluşturduğu yarışmada birincilik ödülüne Yusuf Z. Ergüleç ve Fikret Cankut'un projesi uygun görülmüş fakat bu proje de uygulanmamıştır (Arkitekt, 1957, s.29).

Şekil 4.1 Elektrik Fabrikası, Gaziantep.

(http://eskizaman.net/muzayede-2033248511?product_id=8529)

Şehirdeki mimarlık faaliyetlerine bakıldığında kent dışından mimarlar tarafından hazırlanmış projelerin uygulandığı da görülmektedir. 1960 yılı, 298 sayılı Arkitekt dergisinde projesine yer verilen "Türk Ticaret Bankası ve İş Hanı Binası" da bunlardan biridir (Şekil 4.2). Mimarları Ercümend Bigat ve İlhan Bilgesü olan bina Karagöz Caddesi'nde inşa edilmiştir. Bina, zemin ve asma katta Türk Ticaret Bankası şubesi, üst katlarda da iş hanına ait bürolardan oluşmaktadır ve günümüz de halen kullanılmaktadır.

Şekil 4.2 Türk Ticaret Bankası, Gaziantep.
(Arkitekt dergisinden)

Yerel "Gaziantep" gazetesinin 5 Ocak 1935 tarihinde yayınlanan haberinde şehir planı için Ankara başta olmak üzere birçok ilin imar planını yapan mimar Hermann Jansen ile anlaşıldığı yer almaktadır. Yine aynı gazetenin 21 Mayıs 1937 tarihli haberine göre Hermann Jansen'in hazırlayacağı imar planı için etüt yapmak üzere kenti ziyaret ettiği anlaşılmaktadır. Bu ziyarette Gaziantep imar komisyonu üyeleri ile birlikte kentin ana caddelerinin tespiti yapılmış ve bu yolların genişlikleri belirlenmiştir. "Gaziantep" gazetesinin 23 Haziran 1939 tarihli haberinde ise daha önce şartlı kabul edilen imar planındaki değişikliklerin yapılıp kabul için Bayındırlık Müdürlüğü'ne sunulduğu yer almaktadır (Gaziantep Gazetesi). Bu imar planı doğrultusunda yeni bulvarlar açılmış, mevcut caddeler de genişletilmiştir. Suburcu, Karagöz, Gaziler, İnönü Caddeleri ve Atatürk Bulvarı sözü geçen caddelerdir. Bundan sonraki imar planı ise Kemal Ahmet Aru tarafından 1955 yılında yapılmıştır. Bu imar planından sonra 1960'larda İstasyon Caddesi ve cadde etrafındaki yapılar

meydana gelmiştir. Yine bu yıllarda İnönü Caddesi ve çevresi de aynı şekilde yapılaşmaya başlamıştır (Kuban, 2014, s.138-139).

Bu bölümde Gaziantep'te 1940-1965 yılları arasında yapılan kamu binaları olan, Hükümet Konağı ve Adliye binası, İstasyon binası, Merkez Bankası binası, eğitim yapılarından Ticaret Lisesi, Gaziantep Lisesi ve Sanat Okulu binaları incelenecektir.

4.1 Gaziantep Hükümet Konağı ve Adliye Binası

"Hükümet Konağı" olarak adlandırılan yapı türünün ilk inşa edildiği yıllar, Osmanlı İmparatorluğu'nun Tanzimat Dönemi'ne rastlamaktadır. Bu döneme kadar hükümet işlerinin yapıldığı, valilerin kullandığı bu yapılar, söz konusu fonksiyon için özel olarak tasarlanmış yapılar değildi. Bu ihtiyaç, genellikle eyalet, sancak ya da kaza merkezindeki mevcut bir konağın kiralanmasıyla çözümlenmiştir. 1839 yılından itibaren Tanzimat Fermanıyla birlikte bir modernleşme sürecine giren Osmanlı'da şehircilik anlamındaki en önemli yenilik de hükümet meydanlarının oluşturulmasıdır. Hükümet konağı da bu meydana anlam veren, birincil önemdeki yapı olmakla birlikte devletin gücünü yansıtan bir misyona sahipti. Çoğu zaman bünyesinde Adliye, Bayındırlık Müdürlüğü, Yabancı İşleri Müdürlüğü, Emniyet Müdürlüğü, Milli Eğitim Müdürlüğü, Ticaret ve Ziraat müdürlükleri ve Defterdarlık gibi kurumları da barındırmaktaydı. Bu meydan kurgusunu tamamlayan diğer yapılar ise çoğunlukla postane, belediye, adliye bazen de saat kulesi olabilmekteydi. Hükümet Konağı binasının büyüklüğü ve ihtişamı yerleşim yerinin büyüklüğü ile doğru orantılıydı (Yazıcı, s.93). Cumhuriyet'in ilanından sonra da il ve ilçe merkezlerinde birçok hükümet konakları yapılmış ve bu yapıların mimarisinin devletin otoriter gücünü yansıtan bir tasarıma sahip olması öngörülmüştür.

Türkiye'de Cumhuriyet döneminden önceki Hükümet Konağı binalarına bakıldığında 1901 yılında mimar Vedat Tek tarafından tasarlanan Kastamonu Hükümet Konağı binasının dönemin mimari özelliklerini yansıtmaması ve tanınmış bir mimar tarafından yapılmasından dolayı oldukça önemli bir örnek olduğu görülmektedir. Yapı üç kattan oluşmuştur ve plan şeması dikdörtgendir. Taşıyıcı olarak da kargir sistemle yapılan yapıda duvarlarda kesme taş kullanılmıştır. Yapı elemanlarından pencerelerdeki kemerli kullanım, sivri kemerli sütunlu ana giriş, geniş saçaklı çatılar, Osmanlı eklemeciliğinin etkilerini sergilemektedir (Topçubaşı, 2009, s.160) (Şekil 4.3).

Şekil 4.3 Kastamonu Hükümet Konağı

(<http://www.mimarlikmuzesi.org/Gallery/DisplayPhoto.aspx?ID=13&DetailID=4&ExhibitionID=12>)

Beşinci bölüm olan "Karşılaştırma" bölümünde, Gaziantep Hükümet Konağı ve Adliye binasıyla karşılaştırılacak olan Isparta Hükümet Konağı ve Adana Adalet Sarayı ve Uşak Hükümet Konağı binaları aşağıda ele alınmıştır. Bu yapılar, Gaziantep örneğiyle yakın bir tarihte inşa edilmeleri ve uygulandıkları kentlerin Gaziantep'le benzer büyüklükte olmalarından dolayı karşılaştırma için seçilmişlerdir.

Isparta Hükümet Konağı binası, 1938-1940 yılları arasında inşa edilmiştir. Tam simetrik olan yapı U şeklinde planlanmış bir forma sahiptir. Yapı malzemesi olarak bölgeye ait "kövke" isimli taş kullanılan yapının taşıyıcı sistemi yığmadır. Çatı düşük eğimli kırma çatı olarak yapılmıştır. Yapı bir bütün olarak rasyonel formlardan oluşmakta ve dönemin mimari özelliklerini sergilemektedir (Çelebi, 2011, s.132) (Şekil 4.4).

Şekil 4.4 Isparta Hükümet Konağı
(Çelebi, 2011, s.132)

Diğer bir örnek; 1945 yılında bir yarışma sonucu uygulanan Adana Adliye Sarayı binasıdır. Bina aşamalı olarak, önce ön blok daha sonra yanlara bloklar eklemek suretiyle U şeklindeki bir formla yapılmış, 1978'de arka bloğun da eklenmesiyle iç avlulu bir şekil almıştır. Cephelerde sırasıyla üç sıra kesme taş ve iki sıra tuğla kullanılmış ve ön cephedeki kolonatl düzen binaya bir anıtsallık katmıştır (Durukan Kopuz, 1999).

Şekil 4.5 Adana Adalet Sarayı

(http://wowturkey.com/t.php?p=/tr192/batuahmet_eski_adliye.jpg)

Son örnek; 1956 yılında inşaatına başlanan Uşak Hükümet Konağı binasıdır. Bina kentin bir buluşma noktası olan hükümet meydanının hemen bitişiğindedir. Zeminle beraber dört kattan oluşan yapı, dikdörtgen plan şemasına sahiptir. Betonarme sistemle yapılan yapıda duvar malzemesi zemin katta Ankara taşı, diğer katlarda da tuğladır. Yapıda tarz olarak modern mimariden esinlenilmiş, cephelerde ritmik bir düzenle yerleştirilmiş kolonlarla düşey bir etki verilmiştir (Börekçioğlu, 2010, s.82) (Şekil 4.5).

Şekil 4.6 Uşak Hükümet Konağı
(Börekçioğlu, 2013, s.83)

4.1.1 Gaziantep Hükümet Konağı ve Adliye Binası Tarihçesi

Tezde ele alınacak Gaziantep Hükümet Konağı ve Adliye binasının yapımına 1955 tarihinde başlandığı ve 1959'da hizmet vermeye başladığı bilinmektedir. Bu tarihe kadar Şekeroğlu Mahallesi, Karagöz Caddesi'nde bulunan, "Zincirli Bedesten" in üst katı Adliye binası olarak kullanılmıştır. 18. yüzyılda yapılmış tek katlı bir yapı olan Zincirli Bedesten'in üst katı Cumhuriyet sonrası dönemde yapılmış, 1957 yılında geçirdiği bir yangınla sonradan eklenen bu bölüm yok olmuştur (Gaziantep Valiliği İl Kültür Envanteri, s.89).

Gaziantep Hükümet Konağı ve Adliye binası, günümüzde Hürriyet Caddesi olarak adlandırılan cadde üzerinde bulunmaktadır. Yapının bulunduğu alan, Cumhuriyet Dönemi öncesinde Antep şehrinde "bostan" olarak anılan piknik alanlarından biri olan Çukur Bostan idi (Güzelbey, 1992, s.17) (Şekil 4.7). Çukur Bostan'ın ayrıca buradaki Müslümanların yaşadığı Balıklı ve Çukur mahalleleri ile azınlıkların yaşadığı Bey mahallesini birbirinden ayırmak gibi bir görevi de vardı. Bu alan

1930'lu yıllarda doldurularak Hükümet Konağı ve meydan oluşumu için ilk adım atılmıştır (Kuban, s.138). Cumhuriyet öncesine ait, 1920-1921 yıllarında Antep savunmasında Fransızlar ve Ermeniler tarafından oluşturulan Barsumyan- Nazaryan haritasında da Hükümet Konağı'nın yeri Çukur Meydan olarak geçmektedir (Yakar, 2015, s.157) (Ek 1). 1937 yılında Hermann Jansen tarafından yapılan kent planında da birebir örtüşmemekle birlikte bu bölgenin yeni Hükümet alanı olarak planlandığı görülmektedir (Ek 2).

Şekil 4.7 Çukur Bostan'ın Hükümet Konağı İnşa Edilmeden Önceki Yıllardan Bir Fotoğrafı

(<https://tr.pinterest.com/pin/363947213618601284/>)

14 Haziran 1941 tarihinde yayınlanan yerel "Gaziantep" gazetesinde bulunan, "Antep merkezinde Hükümet binası inşası Hükümetçe kabul edilmiştir. Fakat devlet inşaatı, bazı malzemenin noksanlığı ve diğer umumi sebepler dolayısıyla muvakkaten tatil edildiğinden bu sene inşaat geri kalmış görünüyor." şeklindeki haberden Gaziantep Hükümet Konağı binasının yapıldığı dönemlerden önce planlandığı anlaşılmaktadır (Gaziantep Gazetesi, 1941).

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivleri'nde yer alan 25 Ocak 1956 yılında imzalanan kararnamenin içeriğinden, Bayındırlık Bakanlığı ile müteahhit Ayhan Göker arasında

4/7/1953 tarihinde Gaziantep Hükümet Konağı'nın yapımına ilişkin bir sözleşme yapıldığı anlaşılmaktadır (Ek 8).

10 Nisan 1959 yılında yayınlanan Gaziantep Kültür Dergisi'nin 18. sayısındaki "1959'da Gaziantep'te Yapılacak İşler" başlıklı yazıda, Hükümet Konağı'nın gerçekleştirilecek açılışı şöyle anlatılmıştır:

Halk arasında bugüne kadar 40 anahtarlı diye tabir olunan ve her birisi ayrı binalarda bulunan devlet dairelerinin bir araya toplanması ve her türlü sıhhi ve fenni bir bina yapılması işi bitmek üzeredir.

Ta Osmanlı İmparatorluğu zamanından beri dedikodusu devam eden yapıldı yapılacak diye söylenen hükümet konağı işimiz halledilmiş, birçok daireleri yapılan binalara taşınmış, yakında açılış merasimi yapılacak olan bu muazzam bina için beş milyona yakın bir para sarf edilmiş, bu suretle şehrimizin en büyük dertlerinden biri de hal olmuştur (Gaziantep Kültür Dergisi, 1959, s.9).

Burada anlatıldığı gibi, 1959 yılında açılış yapılan bina 2008 tarihine kadar Adliye işlevini sürdürmüş, Adliye'nin 2008'te yeni binasına taşınmasından sonra 2008-2015 tarihleri arasında restore edilen yapı, 2016 tarihinde Gaziantep Sanat Merkezi olarak hizmete açılmıştır. Gaziantep Hükümet Konağı ve Adliye binası, Adana Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu'nun 20.04.1989/322 tarih ve sayılı kararıyla tescil edilmiştir. Yapının mülkiyeti hazineye aittir (Ek 3).

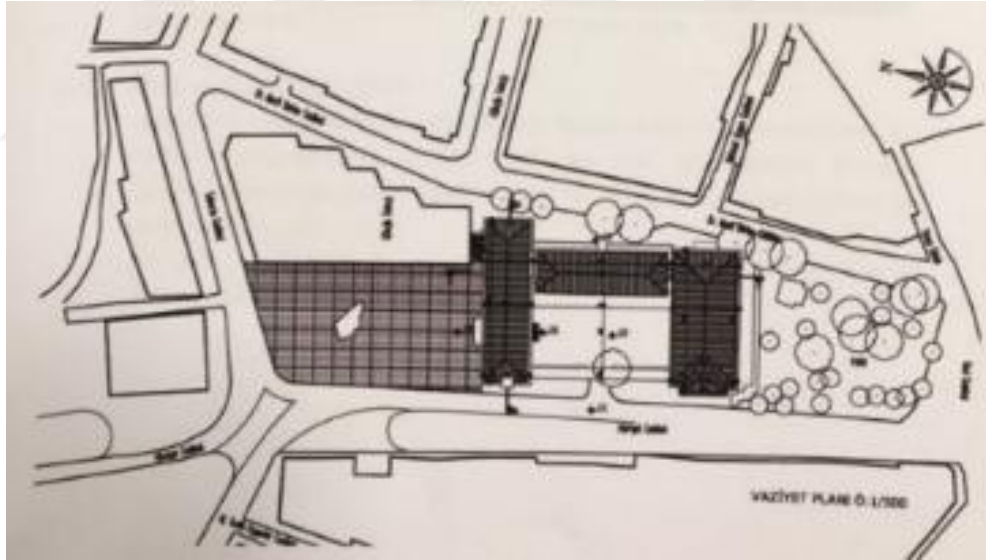
4.1.2 Gaziantep Hükümet Konağı ve Adliye Binası Konumu

Gaziantep Hükümet Konağı ve Adliye Binası; Şahinbey İlçesi, Çukur Mahallesi'nde 12 pafta, 1369 ada, 70 parselde bulunmaktadır. Hükümet Konağı ve Adliye binası, kentin merkezinde, geleneksel konut dokusuna ve kaleye yakın bir alanda konumlanmıştır. Yapının kuzey cephesindeki ana kapısı Atatürk Heykeli'nin bulunduğu Maarif Meydanı'na açılmaktadır. Yapıyı çevreleyen yollar, batısında Hürriyet Caddesi, doğusunda Dr. Mecit Barlas Caddesi'dir. Güneyinde ise Balıklı Parkı bulunmaktadır (Şekil 4.8 ve Şekil 4.9).

Şekil 4.8 Uydu Görüntüsü Üzerinden Hükümet Konağı ve Adliye Binası

1- Maarif Meydanı 2- Gaziantep Hükümet Konağı ve Adliye Binası (Google Earth)

Şekil 4.9 Hükümet Konağı Vaziyet Planı

(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

Yapının kuzeyinde yer alan Maarif Meydanı, Hükümet Konağı binasının faaliyete girmesiyle birlikte meydan kimliği kazanmış, yıllarca resmi törenlere ev sahipliği yapmış, bir kamusal alan ve önemli bir buluşma noktasıdır. Meydanın tam ortasında bulunan, heykeltıraş Nusret Suman tarafından yapılan Atatürk Anıtı 1967 yılında bitmiş, burada yapılan yeraltı çarşısı inşaatından dolayı 1970 yılında açılmıştır (Özgür, 2005, s.55) (Şekil 4.10 ve Şekil 4.11).

Şekil 4.10 Atatürk Heykeli

(Özgür, 2005, s.120)

Şekil 4.11 1970'li Yıllardan Hükümet Konağı ve Meydan Görünümü

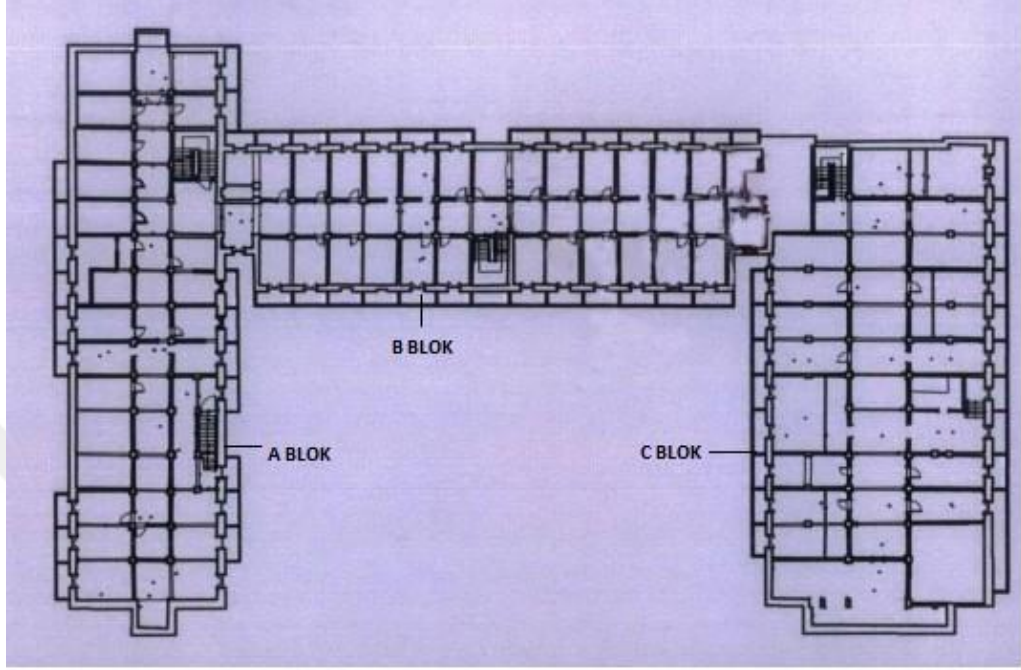
(Sıtkı Severoğlu arşivinden)

4.1.3 Gaziantep Hükümet Konağı ve Adliye Binası Mimarisi

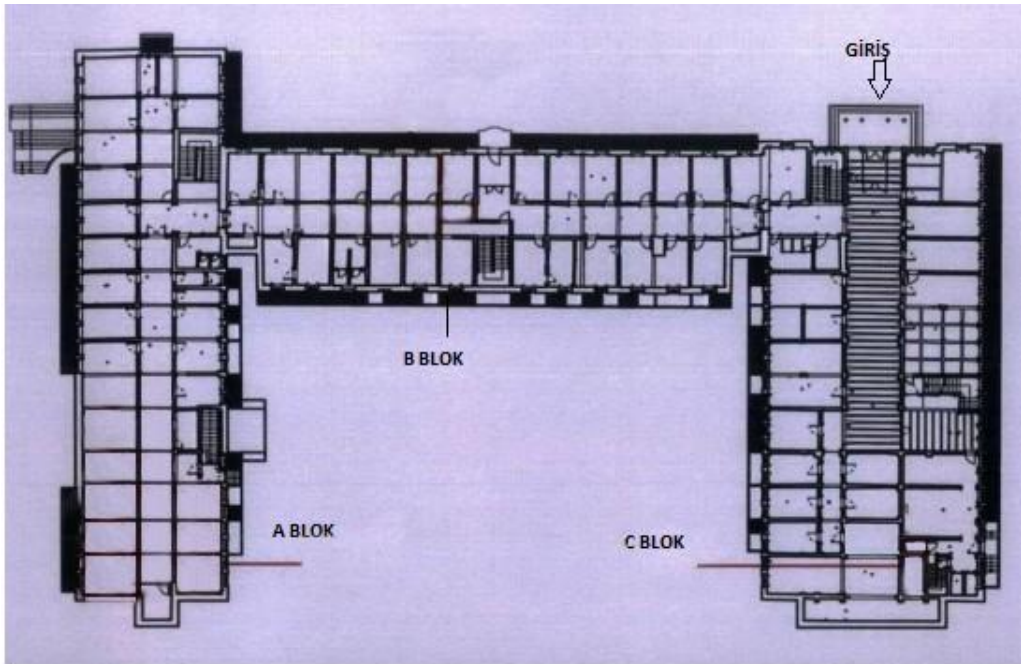
4.1.3.1 Plan Özellikleri

Yapı üç adet dikdörtgen kütlelerin U formundaki birleşiminden oluşmuştur. Tezde yapıyı meydana getiren bu üç kütle A blok, B blok, C blok olarak adlandırılacaktır. Bloklar servis mekanlarıyla birbirine bağlanmıştır. Bütün kütleler 4 kattan oluşmaktadır fakat arazideki kot farkından dolayı kuzey cephesi dışarıdan iki katlı olarak, doğu ve kuzey cephesi de üç katlı olarak algılanmaktadır. Bu U formunun

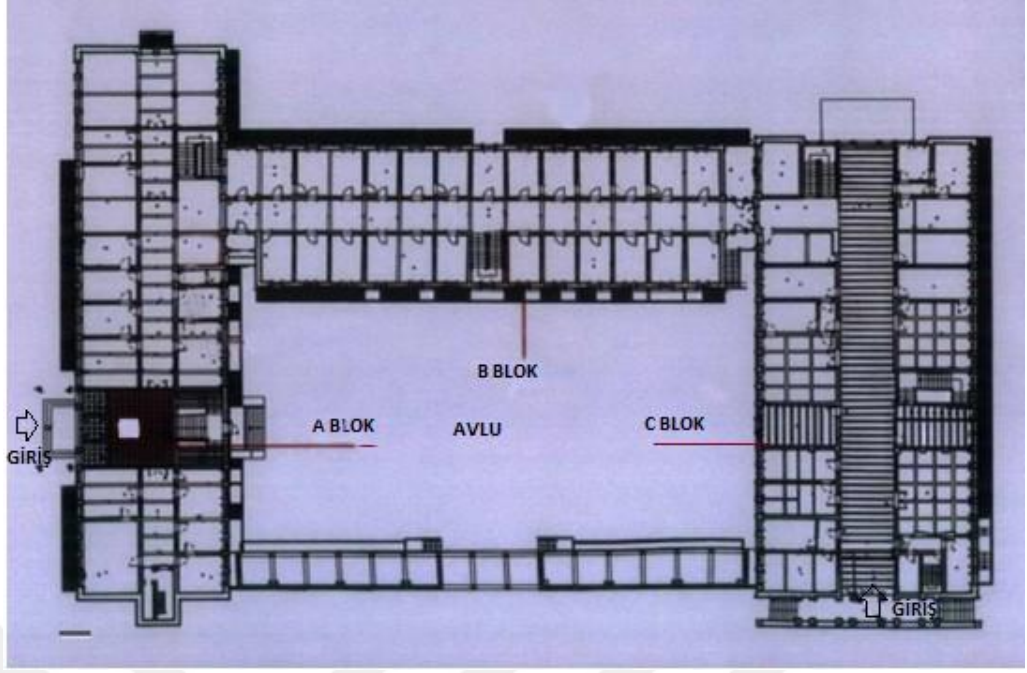
orta kısmında oluşan avlu, Hürriyet Caddesi'nden kolonatlđ bir tasarđmla ayrılmıştır. Yapının gúney cephesi hariç diğer cephelerinde birer adet giriş bulunmaktadış (şekil 4.12, şekil 4.13, şekil 4.14 ve şekil 4.15).

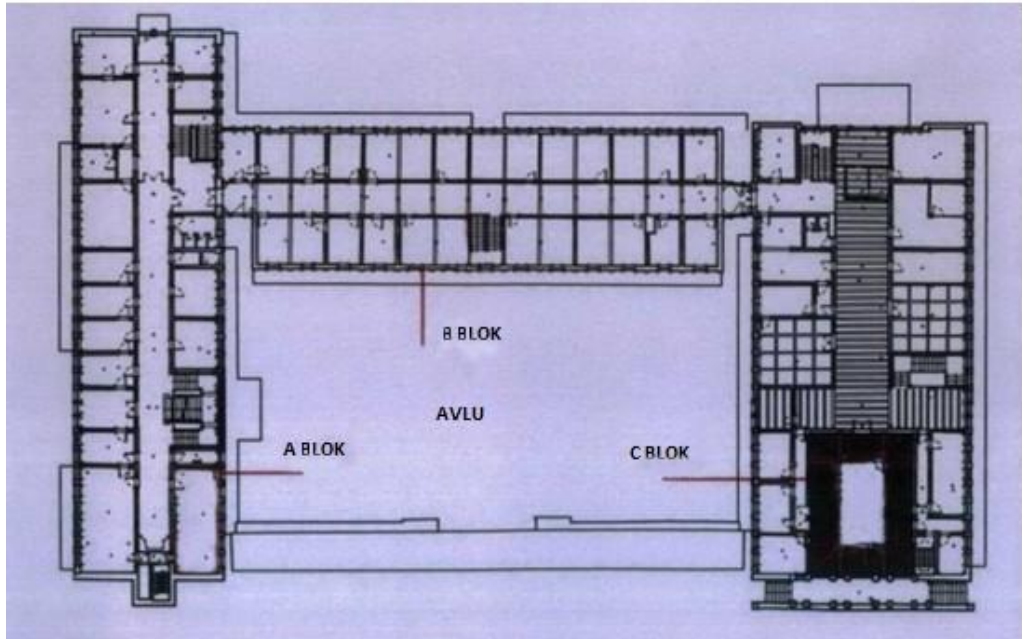
şekil 4.12 Húkúmet Konağı ve Adliye Binası İkinci Bodrum Kat Planı
(Gaziantep Kúltür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Múdürlüđu arşivinden)

şekil 4.13 Húkúmet Konağı ve Adliye Binası Birinci Bodrum Kat Planı
(Gaziantep Kúltür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Múdürlüđu arşivinden)

Şekil 4.14 Hükümet Konağı ve Adliye Binası Zemin Kat Planı
(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

Şekil 4.15 Hükümet Konağı ve Adliye Binası Birinci Kat Planı
(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

A blok, Atatürk Heykeli'nin olduğu Maarif Meydanı'na yani kuzeye cephesi olan küttedir. Bu cephede yapının zemin katına giriş sağlayan bir adet kapı bulunmaktadır. Girişin aksında üst kata bağlanan bir merdiven ve avluya çıkış kapısı vardır. Bloktaki diğer merdiven ise koridorun devamında bulunmaktadır. Bu bloktaki

yerleşim şekli, ortada bağlantı sağlayan bir koridor ve koridora açılan ofis odalarından oluşan bir görünüm sergilemektedir. Bu plan şeması tüm katlarda aynıdır fakat ikinci bodrum katta servis ve tesisat kısımları bulunmaktadır. Bloğun Hürriyet Caddesi tarafındaki uç kısmında saat kulesi yer almaktadır. Bu kısımda saat kulesine çıkış için bir merdiven bulunmaktadır.

Güney cephesini oluşturan B bloktaki yerleşim zemin ve normal katlarda ortadaki koridora açılan mekanlar şeklindedir. Bodrum katta ise servis ve tesisatla ilgili mekanlar bulunmaktadır. Bu bloğun ortasında alt ve üst katlara bağlantı sağlayan bir merdiven bulunmaktadır. C blokla birleşim sağlayan mekanda avluya çıkış amaçlı bir servis merdiveni vardır.

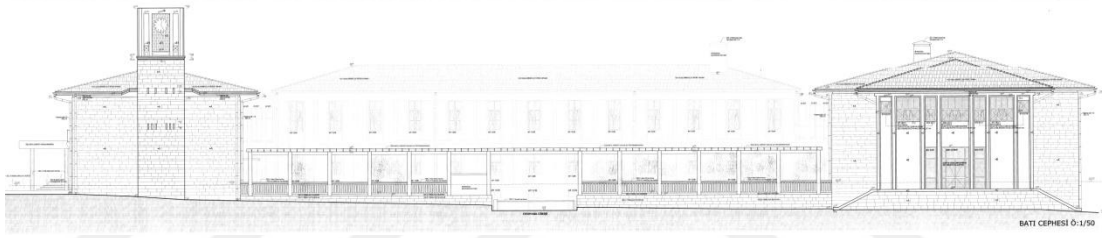
C bloğun plan kurgusu da diğer bloklar gibi normal katlarda, ortada bir koridor ve buraya açılan mekanlar şeklindedir. Bodrum yine tesisat ve servis mekanlarını içermektedir. Buradaki en önemli fark, koridor genişliğinin diğer iki bloğa göre yaklaşık iki kat fazla olması ve nervürlü betonarme döşemenin buraya farklı bir mekan görünümü katmasıdır. Bloğun zemin katında Hürriyet Caddesi'ne açılan bir giriş, birinci bodrum katında ise Dr. Mecit Barlas Caddesi'ne açılan bir giriş bulunmaktadır.

4.1.3.2 Cephe Özellikleri

Yapıdaki cephe sayısının fazla oluşundan dolayı anlatımın sistematik olması için A, B ve C bloklarının cepheleri ayrı olarak ele alınacaktır. Bu üç kütlelerin birleşmesiyle elde edilen avluyu Hürriyet Caddesi'nden ayıran yapı, kütlelerden bağımsız bir ünitelidir. A ve C kütlelerini birleştirmek ve avluya bir sınır oluşturmak gibi görevleri vardır. Tam ortada bulunan avluya girişin her iki yanında 7'şer önde, 7'şer arkada olmak üzere 14'er kolonun taşıdığı betonarme döşeme oluşturularak iki bölümlü, kolonatl bir yapı elde edilmiştir. Bu tasarımla hem anıtsal bir görünüm elde edilmiş, hem de avludan caddenin, caddeden de avlunun görülmesi sağlanmıştır (Şekil 4.16, Şekil 4.17 ve Şekil 4.18).

Şekil 4.16 Batı Cephesi
(Sacır,2017)

Şekil 4.17 Batı Cephesi Çizimi
(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

Şekil 4.18 Avluyla Cadde Arasındaki Kolonath Kısım
(Sacır, 2017)

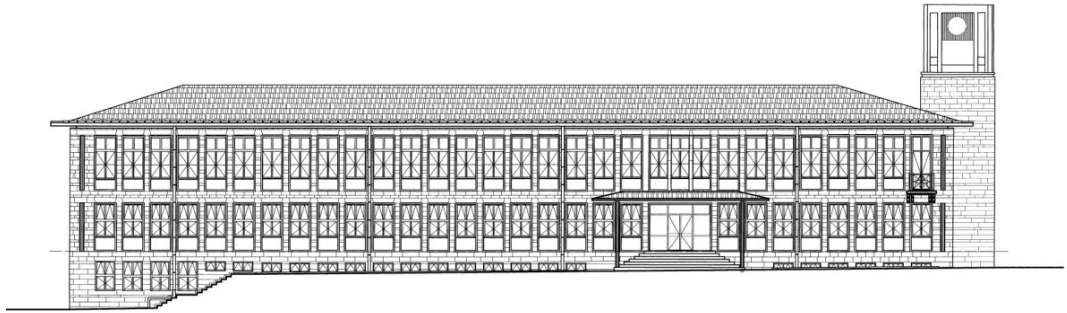
4.1.3.3 A Blok Cephe Özellikleri

A bloğun giriş cephesi, Atatürk Heykelinin bulunduğu Maarif Meydanı'na bakan cephedir (Şekil 4.17). Arazinin eğiminden dolayı yapı burada iki kat görünümünde olup birinci ve ikinci bodrum katlar su basman seviyesinin altında kalmaktadır. Yapının bu cephesinden iki basamaklı bir merdivenle çıkılan bir giriş platformu oluşturulmuştur. Giriş platformunun üstünde dört adet daire kesitli kolonla taşıtılan ve eskiden halka hitap etmek için kullanılan balkon giriş için bir saçak ödevi de görmektedir (Şekil 4.19, Şekil 4.20 ve Şekil 4.21).

Şekil 4.19 A Blok Kuzey Cephesi

(Sacır, 2017)

Şekil 4.20 A Blok Kuzey Cephesi Çizimi

(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

Şekil 4.21 A Blok Kuzey Cephesi Giriş Saçağı

(Sacır, 2017)

Pencereler tüm bloklarda olduğu gibi belli bir ritim dahilinde oluşturulmuş olduğundan genişlikler değişmemektedir fakat pencere yükseklikleri birinci katta zemin kata göre artırılmıştır. Pencere söveleri ve parapetleri ufak çıkmalarla vurgulanarak cepheye hareket kazandırılmıştır. Yapının Hürriyet Caddesine doğru olan kısmında, birinci kattaki son birimde pencere yerine kapı ve bir Fransız balkon yapılmış ve buradaki tekdüzelik böylece bozulmuştur. Fransız balkon için küçük bir çıkma yapılmış ve bu çıkma dört adet taş konsolla taşınmıştır (Şekil 4.22).

Şekil 4.22 Fransız Balkon

(Sacır, 2017)

Bu blokta çatı saçakları geniş tutularak cephede bir derinlik hissi sağlanmıştır. Saçak altlarındaki görünüme de önem verilmiş, şerit biçimindeki kabartmalarla ritmik bir düzen oluşturulmuş, köşelerde ise başak figürüne yer verilmiştir. Ayrıca yükseklik olarak yapının bitiş kotundan daha yukarıda olan saat kulesi de bu cepheye bir zenginlik katmaktadır (Şekil 4.23).

Şekil 4.23 Geniş Çatı Saçağı

(Sacır, 2017)

Bloğun avluya bakan cephesi de aynı ritimle oluşturulmuş, avluya çıkış kapısının iki yanında ve üstünde kullanılan, sık aralıklı, kare kesitli kolonlarla cephedeki düşey vurgu artırılmıştır. Eski fotoğraflarda bulunan kapı üstündeki saçağın günümüzde korunmadığı görülmektedir. Eğim dolayısıyla avlu tarafındaki cephede birinci bodrum katın bir kısmı görülmektedir (Şekil 4.24, Şekil 4.25).

Şekil 4.24 A Blok Avlu Cephesi

(Sacır, 2017)

**Şekil 4.25 Adliye ve Hükümet Konağı Binasının İnşaatından A Bloktaki
Günümüzde Mevcut Olmayan Giriş Saçağı**

(Sıtkı Severoğlu arşivinden)

Kütlenin Hürriyet Caddesi'ne bakan cephesinde saat kulesi bulunmaktadır. Saat kulesi bloktan batı yönüne doğru çıkıntı yaparak oluşturulmuştur. Batı cephesinin bu kısmında duvar boşlukları oluşturulmayarak bir sağrlık yaratılmış böylece saat kulesinin etkisi artırılmıştır. Saat kulesi, belli bir yüksekliğe kadar, cephedeki on adet küçük boyuttaki havalandırma için olduğu tahmin edilen duvar boşluğu dışında sağr sayılabilecek bir şekilde devam etmiş, üst kısımda ise yatay ve düşeyde oluşturulan taş malzemeyle bir çerçeve oluşturulmuştur. Kare kesitli kulenin dört yüzeyinde de bu çerçeveli tasarım uygulanmış ve saatler yerleştirilmiştir. Saat kulesinin, binanın bitiş kotundan yaklaşık bir kat daha yükseltilerek çevreden algılanabilmesi

sāđlanmıřtır. Yapının kuzeyinde konumlanan meydanın da bir elemanı durumunda olan saat kulesi aynı zamanda yapının devlet binası kimliğini de gūçlendirmektedir (şekil 4.26).

şekil 4.26 A Blok Hürriyet Caddesi Cephesi

(Sacır, 2017)

A bloğun Mecit Barlas Caddesi'ne açılan cephesi, binanın batı cephesinin bir kısmını oluşturmaktadır. Bu cephede kot farkından dolayı birinci bodrum kat da görülebilmektedir. Simetrik bir cephe düzeni oluşturulmuştur. Birinci bodrum katta orta kısımda iki adet pencere, zemin ve birinci katta ise bu düzen içerisinde yere kadar inen doğramalar ve demir parmaklıklarla dört adet Fransız balkon oluşturulmuştur (şekil 4.27).

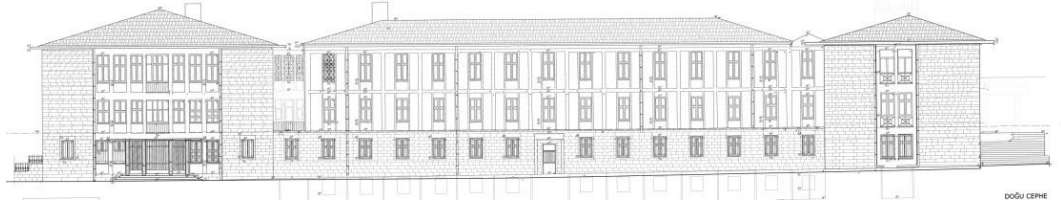
Şekil 4.27 A Blok Dr. Mecit Barlas Caddesi Cephesi

(Sacır, 2017)

4.1.3.4 B Blok Cephe Özellikleri

B blok; Dr. Mecit Barlas Caddesi ve avluya bakan iki cepheye sahiptir. Her iki cephede de birinci bodrum kat su basman kotunun üstünde kalmaktadır ve yapı, cephede üç katlı olarak görünmektedir. Zemin kat ve birinci kat cephelerinde binanın taşıyıcı kolon ve kirişlerinin dışavurumuyla ızgara biçiminde bir kompozisyon elde edilmiştir fakat bu cephe düzeni birinci bodrum kat seviyesinde görülmemektedir. Birinci bodrum kat bir silmeyle zemin kattan ayrılmıştır ve burada cephede ritim oluşturan strüktürel dışavurumlar yapılmamıştır. Pencere boyutları bodrum ve zemin katlarda aynıdır, tıpkı A bloktaki gibi birinci kattaki pencerelerde yükseklik artırılmıştır. B bloğun A ve C bloklarla bağlantısını sağlayan mekanlar avlu ve cadde cephelerinde görülmektedir. C blokla bağlantı sağlayan kısımda avluya açılan bir kapı ve merdiven bulunmaktadır. Dr. Mecit Barlas Caddesi'ne bakan cephede, yapının özgün halini yansıtan çizimlerden anlaşıldığı üzere, simetri aksında bir kapı yer almaktadır. Fakat bu kapının yerinde günümüzde bir pencere bulunmaktadır. B blokta diğer iki bloktan farklı olarak çatıda çıkmalı saçak kullanılmamış, sadece düz

bir kornişe yer verilmiş, çatı binayla neredeyse aynı yüzeyde bitmiştir (Şekil 4.28, Şekil 4.29, Şekil 4.30, Şekil 4.31 ve Şekil 4.32).

Şekil 4.28 B Blok Dr. Mecit Barlas Caddesi Cephesi Çizimi
(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

Şekil 4.29 B Blok Dr. Mecit Barlas Caddesi Cephesi
(Sacır, 2017)

Şekil 4.30 B Blok Avlu Cephesi
(Sacır, 2017)

Şekil 4.31 B ve C Bloğun Bağlantı Mekanı ve Servis Merdiveni
(Sacır, 2017)

Şekil 4.32 A ve B Bloğun Bağlantı Mekanı
(Sacır, 2017)

4.1.3.5 C Blok Cephe Özellikleri

C bloğun en özellikli cephesi, yapıya anıtsallık görünümünün kazandırıldığı Hürriyet Caddesi'ne olan cephesidir. Bloğun zemin kat kotuna cadde kotundan 11 basamaklı, kuzey ve güney yönündeki iki merdivenle ulaşılan bir giriş platformu oluşturulmuştur. Bu bölümün üstü binanın çatısının uzatılması suretiyle örtülmüştür. Çatının bu kısmı, iki kat yüksekliğindeki sekiz adet dikdörtgen kesitli kolona taşınmıştır. Giriş terasının üstüne gelen bölümdeki çatının saçak kısmı geometrik formdaki kabartmalarla süslenmiştir (Şekil 4.33 ve Şekil 4.34).

Şekil 4.33 C Blok Hürriyet Caddesi Cephesi

(Sacır, 2017)

Şekil 4.34 Giriş Saçağının Altından Detay

(Sacır, 2017)

Bloğun Dr. Mecit Barlas Caddesi'nden olan diğer girişi yapının birinci bodrum kat kotundadır. Cadde kotundan üç basamakla ulaşılan bir giriş terası oluşturulmuş ve üstü dört adet daire kesitli kolon tarafında taşınan saçakla örtülmüştür. Günümüzde burası binanın ana girişi olarak kullanılmaktadır. Söz konusu girişin yer aldığı cephe yani C bloğun doğu cephesi tamamen simetrik bir tasarıma sahiptir. Girişin her iki yanındaki bölümlerde doğal taş uygulanmış ve birinci bodrum kat dışında pencere yapılmamıştır. Zemin ve birinci katlarda tüm binadaki pencere kompozisyonu uygulanmış ve kütlelinin simetri aksında Fransız balkonlar tasarlanmıştır (Şekil 4.35 ve Şekil 4.36).

Şekil 4.35 C Blok Dr. Mecit Barlas Caddesi Girişi

(Sacır, 2017)

Şekil 4.36 C Blok Giriş Saçağı

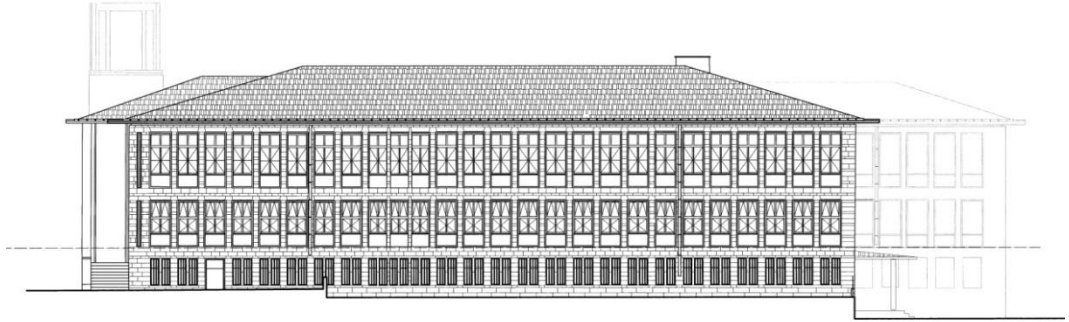
(Sacır, 2017)

C bloğun Balıklı Parkı'na olan güney cephesinde giriş yoktur. Bu cephe de üç kat olarak algılanılmaktadır. Zemin ve birinci katlardaki cephe düzeni A blokla benzer görünümde olmakla birlikte birinci bodrum kattaki pencere boyutlarının yarıya indirilip sayılarının iki katına çıkarıldığı görülmektedir. C bloktaki çatı saçakları da A bloktaki gibi geniş yapılmıştır. Aynı saçak altı süslemeleri burada da mevcuttur (Şekil 4.37 ve Şekil 4.38).

Şekil 4.37 C Blok Balıklı Parkı Cephesi

(Sacır, 2017)

Şekil 4.38 C Blok Balıklı Parkı Cephesi Çizimi

(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

4.1.3.6 İç Mekan Özellikleri

Yapının dış tasarımı büyük ölçüde özgün halini korumaktadır. Fakat yapılan restorasyonla birlikte iç mekanda, yapının fonksiyonunun değişmesinden dolayı mekanların kullanımı değişmiştir. Günümüzde iç mekanda kullanılan malzemelerin de neredeyse tamamı yapının özgün halini yansıtmamaktadır. Yapının eskiden çekilmiş fotoğraflarından yola çıkılarak iç mekanda, yapıldığı dönemin imkanları

dahilinde elde edilen malzemelerin kullanıldığı görülmektedir (Şekil 4.39 ve Şekil 4.40).

Şekil 4.39 Bina İçindeki Ahşap Kapı Görünümü

(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

Şekil 4.40 Binada Kullanılan Özgün Ahşap Pencere Görünümü

(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

Yapıda kullanılan yapı malzemeleri ve mimari tasarım açısından en önemli mekanlardan biri, A bloktaki girişin karşısındaki üç kollu betonarme merdivendir. Bu

merdiven birinci katla bağlantıyı sağlamaktadır. Merdivenin yanından bir kaç basamak aşağıda avluya çıkış kapısı vardır. Merdiven korkulukları demirden yapılmış, küpeşterelerde ise ahşap malzeme kullanılmıştır (Şekil 4.41, Şekil 4.42, Şekil 4.43, Şekil 4.44, Şekil 4.45 ve Şekil 4.46).

Şekil 4.41 A Blok Girişin Karşısındaki Merdiven

(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

Şekil 4.42 Merdivenin Yandan Görünüşü

(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

Şekil 4.43 Günümüzde A Blok Merdiven
(Sacır, 2017)

Şekil 4.44 Günümüzde Merdiven Arkasındaki Avluya Açılan Kapı
(Sacır, 2017)

Şekil 4.45 A Blok Merdivenin Üst Kattan Görünüşü

(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

Şekil 4.46 A Blok Girişin İçeriden Görünüşü

(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

Diğer bir önemli mekan da C bloktaki ana duruşma salonudur. Ana koridorun bitiminde çift kanatlı kapıyla girilen mekan diğer duruşma salonlarından büyüktür. Asıl farklılık tavadaki betonarmeden yapılmış kesik piramit formudur. Böylece mekanda oldukça etkileyici bir tasarım oluşturulmuştur. Bu bloktaki Ana koridor diğer bloklardan farklı olarak daha geniş olarak yapılmış, tavadaki nervürlü döşeme ile buraya bir geçiş bölümünden çok bir mekan hissi verilmiştir. Ana duruşma salonu, C bloğun Hürriyet Caddesi'ne açılan kolonatl anıtsal girişin olduğu kısımda bulunmaktadır (Şekil 4.47, Şekil 4.48 ve Şekil 4.49).

Şekil 4.47 Ana Duruşma Salonu

(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

Şekil 4.48 Günümüzde Ana Duruşma Salonu

(Sacır, 2017)

Şekil 4.49 Günümüzde C Bloktaki Ana Koridor

(Sacır, 2017)

4.1.3.7 Değerlendirme

Gaziantep Hükümet Konağı ve Adliye binası, gerek konumu gerek mimarisi ile kent içinde önemli bir yere sahiptir. Bulduğu konuma kazandırdığı kimlik, yıllarca resmi törenlerin yapıldığı meydan ve içinde bulunan saat kulesiyle birlikte daha da güçlenmiş ve kentin sembollerinden biri haline gelmiştir. O dönemlerde kamu binalarının tasarımında hakim olan ve özellikle yüksek kolonatlarla devletin gücünü yansıtmaya çabası C blok Hürriyet Caddesi girişinde de açıkça görülmektedir. Binanın mimarisinin oluşumunda kentin dokusuna, yakın çevrenin kentsel ölçeğine uygunluk gibi kriterlerin göz önüne alınmadığı görülmektedir. Yapıda yerel anlamdaki tek uygulama bölgeden çıkarılarak cephelerde kullanılan taş malzemedir. Cephelerde genel olarak süs öğesi bulunmamakla birlikte saçak altlarında bulunan kabartmalar, sövelerde yapılan girinti ve çıkıntılarla bir hareket oluşturma çabası görülmektedir. Yapının iç mekanında kullanılan malzemelerde çeşitlilik oldukça minimum seviyede olup genel olarak sade bir görünüm sergilenmiştir. İç mekanda genellikle strüktürel öğelerin vurgulanmasıyla tavanlarda değişik tasarımlar oluşmuştur. Buna örnek olarak, A blokta yer alan üç kollu merdiven ve bağlandığı kaset döşeme, C bloktaki ana duruşma salonundaki kesik piramit şeklindeki betonarme döşeme ve koridorlardaki nervürlü döşeme gösterilebilir.

4.2 Gaziantep Gar Binası

Dünyada büyük bir hızla devam eden demiryolu ağlarının döşenmesi, beraberinde demiryolu yapıları için de bir gereklilik meydana getirmiştir. Demiryolları ağlarında trenlerin durabildiği yerlere "istasyon" tanımı yapılmıştır. Bu oluşumların küçük olanları "durak", içinde yolcu ihtiyaçları için servis alanları barındıran, daha büyük boyutta olanlarına da "gar" adı verilmektedir. İstasyonların ana faaliyetleri, yolcu taşımacılığı ve yük taşımacılığının aksamadan yürütülmesine olanak tanıyacak donatıları içermektedir. İstasyon binalarında, bilet satışı, bagaj verme, yolcuların beklemesine olanak sağlayacak salon, servis alanları, çalışanlar için ofisler bulunmaktadır (Kösebay Erkan, 2007, s.119).

Demiryollarının gelişim sürecinde, istasyon binaları yukarıda sayılan işlemlere hizmet edecek bir plan şemasıyla tasarlanırken, dış görünüm itibariyle oldukça farklı özellikler sergilemektedirler. Bu farklılıkların ana sebebi, inşa faaliyetinin yapıldığı ülkenin mimari kültürüne bağlı olsa da Osmanlı Devleti'ndeki gibi yabancıların

meydana getirdiği hatlardaki istasyonlarda,hattı yapan ulusların kendi mimari kimlikleri okunmaktadır (Erdoğan, 2005, s.30).

Anadolu'da ilk yapılan istasyon binası, Alsancak Garı'dır. 1861 yılında tamamlanan iki katlı yapı, içinde hastane ve yönetim bölümü içeren bir kompleks şeklindedir. İzmir hattının tamamlanmasından sonra yapılan Basmene Garı da simetrik ve dikdörtgen plan formuna sahiptir. İki katlı kullanıma sahip olan yapı, cephelerde üç katlı izlenimi vermektedir. Girişin üzeri lojman olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.50 ve Şekil 4.51) (Erdoğan, 2005, s.33).

Şekil 4.50 İzmir'de Alsancak Garı

(http://wowturkey.com/t.php?p=tr30/yildirim_Alsancak_Gari.jpg)

Şekil 4.51 İzmir'de Basmene Garı

(http://wowturkey.com/t.php?p=tr748/Ali_Kemal_80_DSC_1158.jpg)

Anadolu'da İngilizlerin yanı sıra Fransızlar da yapım işlerine başlamış genelde bu faaliyetleri hazırlamış oldukları tip projelerle sonuçlandırmışlardır. Almanya tarafından da 1903'te Bağdat demiryolunun yapımına başlamasıyla istasyon uygulamaları yapılmıştır. Genellikle tip projelerle yapılan çözümler dışında istisnai uygulamalar da görülmüştür. Bu uygulamalara verilebilecek en güçlü örnekler Sirkeci ve Haydarpaşa garlarıdır. Sirkeci Garı, Alman mimar Jachmund tarafından 1888-1890 yıllarında tasarlanmış bir yapıdır (Şekil 4.52) (Şenyiğit ve Erten, 2011, s.40). Haydarpaşa Garı ise, Alman mimarlar Otto Ritter ve Helmuth Cuno tarafından yapılan projeye, 1908 yılında yapımı tamamlanmıştır. U formunda plan şemasına sahip olan yapı, beş katlıdır. Cephe tasarımında esas olarak neoklasik Alman üslubuna sahip olmakla birlikte eklektik özellikler de göstermektedir (Şekil 4.53) (Erdoğan, 2005, s.33).

Şekil 4.52 İstanbul Sirkeci Garı

(<http://www.fatih.bel.tr/Gallery.aspx?GalleryID=1136>)

Şekil 4.53 İstanbul Haydarpaşa Garı

(<http://www.arkitera.com/haber/27429/haydarpasa-hizli-tren-icin-gar-olacak>)

1910 yılında hizmet vermeye başlayan Edirne Garı, önceden Sirkeci Garı'nın yapımında çalışmış, mimar Kemalettin Bey tarafından tasarlanmış bir örnek olduğundan mimari yönden Sirkeci Garı'yla benzer özellikler göstermektedir. Tamamen simetrik olan yapı, geleneksel Türk mimarisinden öğeler taşımaktadır ve Birinci Ulusal Mimari akımına örnektir (Başar ve Erdoğan, 2009, s.36). Yapı günümüzde gar işlevini devam ettirmemekte, Trakya Üniversitesi bünyesinde hizmet vermektedir (Şekil 4.54).

Şekil 4.54 Edirne Garı

(<http://www.fotografturk.com/tarihi-edirne-gari-p318354>)

Karşılaştırma bölümünde, Gaziantep Garı'yla karşılaştırılacak olan Ankara Garı ve Eskişehir Garı binalarına aşağıda değinilmektedir. Ankara Garı, Gaziantep Garı'ndan daha erken bir tarihte inşa edilmiş olmasına rağmen, Türkiye'de Cumhuriyet dönemine ait gar binalarının ilklerinden olması dolayısıyla, Eskişehir Gar binası da Gaziantep Garı'yla aynı dönemlerde yapılması ve yine Gaziantep gibi bir Anadolu kentinde inşa edilmesi nedeniyle karşılaştırma için tercih edilmiştir.

Cumhuriyet'ten sonra 1935-1937 yılları arasında, eski gar binasının başkent için yetersiz kalması sonucu inşa edilen Ankara Garı'nın projesi, mimar Şekip Akalın tarafından yapılmıştır. Simetrik bir plana sahip olan yapıya, giriş bölümündeki üç kat yüksekliğindeki kolonlarla anıtsal bir görünüm kazandırılmıştır. Giriş bölümünün iki yanındaki merdivenler, yarım daire formunda planlanmış ve binanın bitiş kotundan daha yüksek yapılarak cephede vurgulanması sağlanmıştır (Şekil 4.55) (Erdoğan, 2005, s.46).

Şekil 4.55 Ankara Garı

(http://wowturkey.com/t.php?p=/tr349/Hudai_Ankara_Tren2.jpg)

1955 yılında hizmete açılan Eskişehir Garı ise bir proje yarışması sonucu inşa edilmiştir. Simetrik plan şemasına sahip olan yapıda, sağdaki kütlede birinci ve ikinci mevki bekleme salonları, soldaki kütlede ise üçüncü mevki bekleme salonları bulunmaktadır. Üst katlarda ise yönetim birimleri ve lojman kısmı bulunmaktadır. Bu iki kütle, üst yüzeyi tonoz şeklinde üst örtüye sahip olan bir kütleyle birbirinden ayrılmıştır (Sobutay, 1996, s.68) (Şekil 4.56).

Şekil 4.56 Eskişehir Garı

(http://wowturkey.com/t.php?p=/tr434/Erol_Gunduz_eskisehir_gar_21.jpg)

4.2.1 Gaziantep Gar Binası Tarihçesi

Gaziantep Gar binasının yapımına 1954 tarihinde başlandığı ve 1959'da hizmet vermeye başladığı bilinmektedir. Bu tarihe kadar, Gaziantep'e demiryolu ile ulaşım bulunmamaktadır. En yakın tren istasyonu ise Gaziantep' in 55 km kuzeybatısında yer alan Narlı İstasyonu'dur. 1940'larda Gaziantep milletvekili olan Abdurrahman Melek tarafından CHP Genel Sekreterliğine yazılan raporda kentin ulaşım durumu şöyle anlatılmaktadır:

Gaziantep'in II. Dünya Savaşı yıllarındaki en önemli eksikliklerinden biri demir yoludur. Bu savaş yıllarında demir yolunun olmayışı kendisini daha fazla hissettirmiştir. Şehir ticaret ve sanayi memleketi olduğu gibi mütenevvi mahsulâtı da vardır. Fakat buna rağmen az zahire yetiştirir. O yıl herhangi bir olumsuzluk olmadığı takdirde vilayete üretilen ürün, halkın ve hayvanatın ihtiyacını ancak beş altı ay karşılayabilir. Bu durum karşısında halkın ihtiyaçlarının karşılanması için vilayetlerden hububat getirmek ihtiyacı ortaya çıkar. Gaziantep'i tren hattına bağlayan en kısa yol Narlı istasyonudur. Bu istasyon Gaziantep'e 55 kilometredir. Fabrika ve tezgâhların mamulleri askeri birliklerin ihtiyaçları halkın ve hayvanatın iâşe bakımından ihtiyaçları tamamen bu yoldan karşılanmaktadır. 13. Vilayetin üç kazası, yani iki yüz elli bin nüfusu demiryolunu Narlı istasyonundan ihtiyacını karşılar. Gerek ticarî eşya, gerek yolcu bakımından bu istasyondaki izdiham fevkalade çoktur. Hem istasyon bakımsız hem de eşya için hangarı yeterli değildir. Yolcuların oturup istirahat etmeleri, bekleme, en basit ihtiyaçlarını karşılamaları için salonu, büfesi yoktur. Bu istasyonda halkın ihtiyaçlarını karşılayacak bir bina, bir büfe, bir

hangar lâzımdır. Ayrıca Narlı'ya idarî teşkilat bakımından ehemmiyet verilmesi, burasının bir nahiye merkezi haline getirilmesi zarureti kendini göstermektedir. Bu nokta-i nazardan Vilayetin yola, trene ihtiyacı oldukça fazladır. Ulaşımındaki aksaklıktan dolayı geçen yıl kışın sert geçmesinden dolayı halk açlık tehlikesi ile karşılaşmıştır. Halk üretip dışarıya pazarlayacak mallarını sevk edememiş, ihtiyacı olan iaşe maddelerini Antep'e getiremez olmuştur (Kopar, 2011).

Gaziantep'li yazar Ülkü Tamer, Alleben Öyküleri ve Alleben Anıları isimli kitaplarında anlattığı çocukluk yıllarına ait anılarında Gaziantep'e tren gelişini ve gar binasının karşılanışını şu sözlerle anlatmıştır:

Tren istasyonunun Antep'e ulaşması önemli bir olay hâlini alır. Buna bağlı olarak Antepliler piknik yerini Kavaklık'tan istasyona taşırlar. Vagonlar arasında salıncak kurup mangallarını orada yakmaya başlarlar. Zamanla bu durum kanıksanır ve istasyon ilgi odağı olmaktan çıkar. Kavaklık yeniden eski saltanatına kavuşur (Aydoğan, 2010).

Gar binasının inşa edilmesiyle birlikte ileriki yıllarda önemli bir güzergah haline gelecek olan İstasyon Caddesi de kent içindeki yerini almıştır (Şekil 4.57). Gar binası, Hermann Jansen tarafından hazırlanan imar planında, birebir olmamakla beraber bu yapı için öngörülen konumda yer almaktadır (Ek 2).

Şekil 4.57 İstasyon Caddesi'nden Gar Binasının Görünümü

(<http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=24485&start=330>)

Günümüzde Gaziantep Gar binası, Adana Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu'nun 27.07.2006/1841 tarih ve sayılı kararıyla tescil edilmiştir. Yapının mülkiyeti Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryollarına aittir (Ek 4).

4.2.2 Gaziantep Gar Binası Konumu

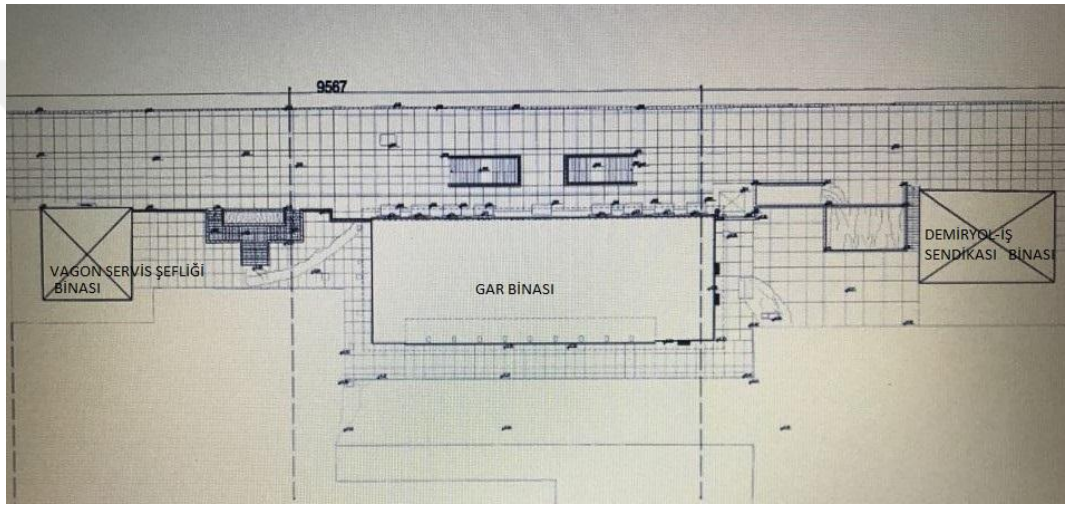
Gaziantep Gar binası; Şahinbey İlçesi, Budak Mahallesi'nde 12 pafta, 1369 ada, 70 parselde bulunmaktadır. Gar binası ve çevresindeki servis binaları merkeze yakın bir konumdadır. Kentin merkezine bağlantı sağlayan İstasyon Caddesi'nin bitiminde konumlanmıştır. Gar ve demiryolu kompleksinin kuzeyinden yüzyıllardır ticari bir güzergah olmasından dolayı büyük bir öneme sahip olan "İpek Yolu" geçmektedir. Bulvarın bu kısmı günümüzde "Sani Konukoğlu Bulvarı" olarak adlandırılmıştır. Gar binasının güneyinde ise İstasyon Meydanı ve Zafer Caddesi bulunmaktadır.

Gaziantep istasyon yerleşimi içinde: Gar binası, günümüzde Vagon Servis Şefliği olarak kullanılan yapı, daha sonraki dönemlerde yapılmış ve şu an Demiryol-İş Sendikası Binası olarak kullanılan yapı, Lokomotif Deposu, Ticari Eşya Ambarı ve lojmanlar bulunmaktadır (Şekil 4.58 ve Şekil 4.59).

Şekil 4.58 Uydu Görüntüsü Üzerinden İstasyon Yerleşiminin Vaziyet Planı

1-Gar Binası 2-Vagon Servis Şefliği Binası 3-Lokomotif Deposu
4- Ticari Eşya Ambarı 5-Demiryol-İş Sendikası Binası 6-Lojmanlar
(Kaynak: maps.google.com)

Şekil 4.59 İstasyon Yerleşimi Vaziyet Planı

(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Bölge Müdürlüğü arşivinden)

4.2.3. Gaziantep Gar Binası Mimarisi

Gar binasının ana girişi İstasyon Meydanı'ndan yapılmaktadır. Demiryolu hattı ve peron binanın arka tarafındadır. Arazideki eğimden dolayı İstasyon Meydanı ve peron arasında kot farkı vardır. İstasyon Meydanı'ndan perona, taş malzemedan yapılmış, belli bir yüksekliğe kadar tek kolla çıkan daha sonra iki kola ayrılan gösterişli bir merdivenle çıkılabilmektedir. Ayrıca demiryolu hattının altından geçen tünele de İstasyon Meydanı'ndan basık kemerli bir geçişle ulaşılabilir. Gar binasının içinden de tünele geçiş imkanı vardır (Şekil 4.60 ve Şekil 4.61).

Şekil 4.60 Perona Gidiş Merdiveni ve Tünel Geçiş
(Sacır, 2017)

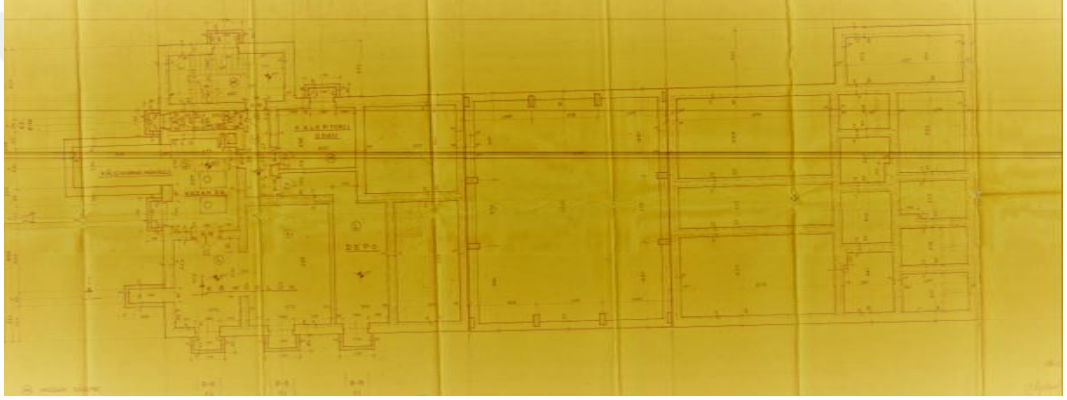

Şekil 4.61 Tünelden Görünüş
(Sacır, 2017)

Tez çalışmasının bu bölümünde; Gar binasının mimari özellikleri anlatılacak ardından istasyon yerleşiminde bulunan Vagon Servis Şefliği, Vagon Deposu, Ticari Eşya Ambarı ve Lojman binalarına yer verilecektir.

4.2.3.1 Plan Özellikleri

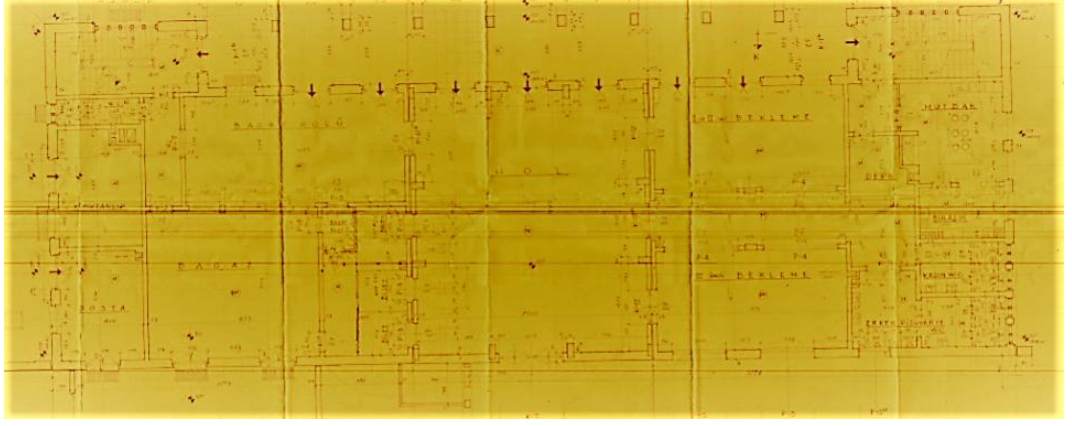
Gar binası 46x17 metre boyutlarında dikdörtgen plan şemasına sahiptir. Plan şeması, üç bölümden oluşmaktadır. Ortada bulunan, hol olarak tasarlanan biletleme işlemlerinin yapıldığı iki kat yüksekliğindeki bölümün taşıyıcı sistemi betonarme olarak yapılmış, dikdörtgen şemanın uçlarında kalan diğer iki bölüm ise yığma olarak yapılmıştır. Bu bölümler arasında iki adet dilatasyon derzi bulunmaktadır. Bodrum, zemin ve birinci kattan oluşan binada simetrik olarak binanın iki ucuna yerleştirilmiş merdivenler üst kata bağlantı sağlamaktadır. Bu merdivenlerden doğu kısımda olanı bodrum kata bağlanmaktadır. Bodrum katta: kazan dairesi, kömürlük, depo, kaloriferci odası bulunmaktadır (Şekil 4.62).

Şekil 4.62 Gaziantep Gar Binası Bodrum Kat Planı

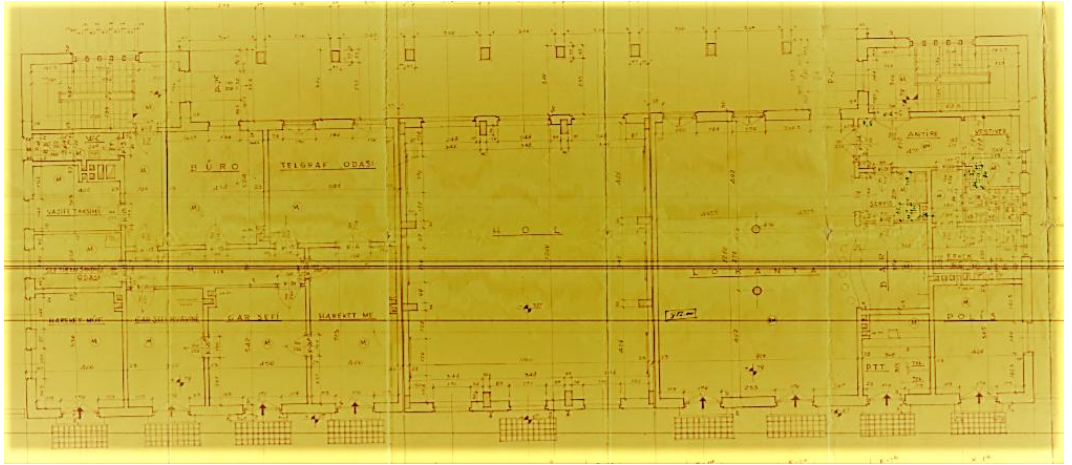
(TCDD Adana Bölge Müdürlüğü arşivinden)

Zemin kat planı; ortada bilet gişelerinin bulunduğu iki kat yüksekliğinde "hol" olarak adlandırılan mekandan geçilen birinci sınıf ve ikinci-üçüncü sınıf bekleme salonları, mutfak, tuvaletler ve depo mekanları, salonun diğer tarafından geçilen bagaj holü, bagaj odası, posta odası, tuvalet ve komutanlık biriminden oluşmaktadır. Komutanlık ve posta birimlerine girişler yapının dışından verilmiştir. Zemin katta ritmik düzende oluşturulmuş yedi adet giriş kapısı bulunmaktadır. Hol giriş kapılarının karşısında bulunan kapıyla, yapının arka kısmındaki, demiryolunun altından geçen tünele gidilebilmektedir (Şekil 4.63).

Şekil 4.63 Gaziantep Gar Binası Zemin Kat Planı
(TCDD Adana Bölge Müdürlüğü arşivinden).

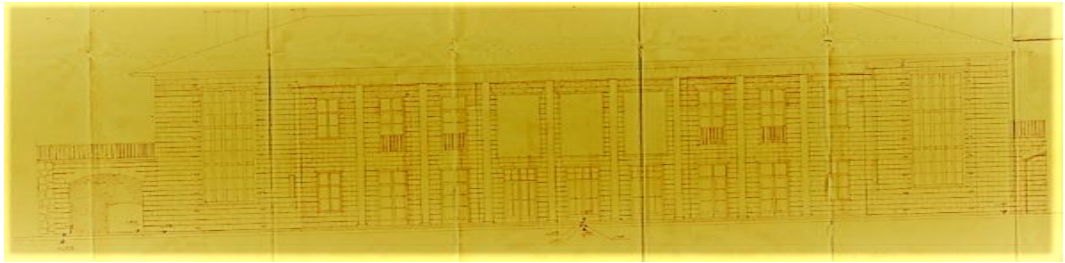
Üst kat planında ise orta kısımda bulunan iki kat yüksekliğindeki giriş holünün bir tarafında; perondan da girilebilen, Gar Şefi, Gar Şef Muavini, Hareket Memuru, Hareket Müdürü odaları ve binaya ait merdivenle ulaşılabilen telgraf odası, büro, vazife taksimi odaları vardır. Holün diğer tarafında da perondan girilen PTT ve polis odaları, günümüzde de kullanılan restoran ve restorana ait tuvalet ve antre bulunmaktadır. Restorana da perondan ve bina merdiveninden ulaşılabilir (Şekil 4.64).

Şekil 4.64 Gaziantep Gar Binası Birinci Kat Planı
(TCDD Adana Bölge Müdürlüğü arşivinden)

4.2.3.2 Cephe Özellikleri

Binanın İstasyon Meydanı'na ve Zafer Caddesi'ne bakan, tamamen simetrik bir görünüme sahip olan ön cephesi iki kat yüksekliğindedir. Kiremit örtülü kırma çatıya sahip yapıda cepheler kesme taş malzemeyle kaplanmıştır. Ön cephenin iki ucunda merdivenler tasarlanmış, orta kısımda sekiz adet iki kat yüksekliğindeki kolonla kolonatlı bir koridor oluşturulmuş, böylece devlet yapılarında görülmeye alışık olunan anıtsallık sağlanmıştır. Kolonların gerisinde giriş kapılarının olduğu duvarda tamamıyla ritmik bir düzende açıklıklar oluşturulmuştur. Burada üç adet kapıyla hol bölümüne, iki adet kapıyla bagaj holüne, iki adet kapıyla da ikinci ve üçüncü sınıf bekleme salonlarına girilmektedir. Diğer iki açıklık pencere olarak tasarlanmıştır. Hol bölümünün üst pencereleri, mekanın gün ışığından yararlanabilmesi açısından, genişlik ve yükseklik olarak diğer pencerelerden daha büyük yapılmıştır. Cephedeki merdivenlerde kullanılan büyük pencereler mekanın oldukça aydınlık olmasını sağlarken, kullanılan sütunçeler de cepheye düşey bir etki vermektedir. Merdivenlerin olduğu bu mekanlara girişler, kolonatlı koridorun iki uç kısmındaki kapılarla sağlanmaktadır (Şekil 4.65, Şekil 4.66, Şekil 4.67 ve Şekil 4.68).

Şekil 4.65 Gaziantep Gar Binası Ön Cephe Görünümü
(TCDD Adana Bölge Müdürlüğü arşivinden).

Şekil 4.66 Gaziantep Gar Binası Ön Cephe
(Sacır, 2017)

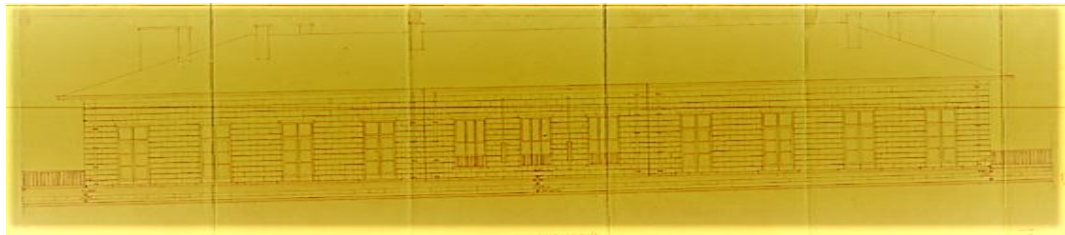

Şekil 4.67 Ön Cephe Merdiven Bölümü
(Sacır, 2017)

Şekil 4.68 Merdivene Giriş Kapısı
(Sacır, 2017)

Yapının arka cephesi, arazideki eğimden dolayı tek kat görünümündedir. Demiryolu hattı yapının arka kısmından geçmektedir dolayısıyla arka cephedeki mekanlara girişler binanın içinden ve perondan sağlanmaktadır. İstasyon meydanından perona geçiş, Gar binasının hemen yanındaki merdivenlerle sağlanabilmektedir. Arka cephe de ön cephe gibi tamamen simetrik bir görünüme sahiptir. Ortadaki üç adet pencere, hol bölümüne denk gelmektedir. Bu üç pencerenin sol kısmındaki giriş kapıları; Gar Müdürlüğü, Gar Müdür Yardımcısı, Gar Yazı İşleri birimleri olarak kullanılmaktadır. Holün sağ kısmındaki iki kapı restoran kısmına aittir. Diğer iki mekan da ofis olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.69 ve Şekil 4.70).

Şekil 4.69 Gaziantep Gar Binası Arka Cephe
(TCDD Adana Bölge Müdürlüğü arşivinden)

Şekil 4.70 Gaziantep Gar Binası Arka (Kuzey) Cephesi Fotoğrafi
(Sacır, 2017)

Yapının batı cephesi; arka ve ön cephelerin aksine simetrik bir görünüm sergilememektedir. Zemin katta mutfak ve üst katta idari birim olarak kullanılan alanlardaki pencere boyutları ve oranları, ön ve arka cephede kullanılan boyutlarla aynı olup, tuvalet ve vestiyer bölümlerindeki pencereler, daha küçük boyutta ve kare şeklinde kullanılmıştır (Şekil 4.71).

Şekil 4.71 Gaziantep Gar Binası Batı Cephe
(Sacır, 2017)

Doğu cephe de, batı cephe gibi simetrik değildir. Zemin katta posta ve komutanlık bölümlerine ait iki adet kapı bulunmaktadır. Tuvalet mekanlarındaki pencereler ise küçük boyutta ve kare şeklinde kullanılmıştır (Şekil 4.72).

Şekil 4.72 Gaziantep Gar Binası Doğu Cephe
(Sacır, 2017)

4.2.3.3 İç Mekan Özellikleri

Yapının iç mekan açısından en özellikli bölümü bilet satışının bulunduğu, diğer mekanlara geçiş imkanı sağlayan "hol" bölümüdür. Burası iki kat yüksekliğinde oluşturulmuş bir mekandır. İstasyon Meydanı'ndan hole girildiğinde sağ tarafta üç adet bilet gişesi ve bagaj kısmına açılan bir kapı, sol tarafta bekleme mekanlarına açılan kapılar, tam karşıda da peronlara giden tünele çıkış kapısı bulunmaktadır (Şekil 4.73, Şekil 4.74, Şekil 4.75, Şekil 4.76, Şekil 4.77 ve Şekil 4.78).

Şekil 4.73 Holden Bekleme Salonlarına Açılan Kapılar
(Sacır, 2017)

Şekil 4.74 Holden Peronlara Giden Tünele Geçiş Kapısı
(Sacır, 2017)

Şekil 4.75 Holdeki Bilet Gişeleri ve Bagaj Bölümüne Geçiş Kapısı
(Sacır, 2017)

Şekil 4.76 Hol Giriş Kapılarının İçten Görünüşü
(Sacır, 2017)

Şekil 4.77 Bagaj Holü
(Sacır, 2017)

Şekil 4.78 Bagaj Odası

(Sacır, 2017)

Hol içinde taşıyıcı kolonların ve kirişlerin ritmik yerleşimi ve dışavurumunun temel oluşturduğu bir iç mekan tasarımı uygulanmıştır. Düşeydeki kolon ve yataydaki kirişlerin birleşimiyle strüktürün ön plana çıkarıldığı bir devamlılık sağlanmış ve bu kompozisyon tavanın kare biçiminde modüllere bölünmesi biçiminde ortaya çıkmıştır. Bu modüllerin her birinin içindeki tavan döşemesi, daha küçük ve kareye yakın boyutta 3x4'lük modüllere ayrılmıştır (Şekil 4.79 ve Şekil 4.80).

Şekil 4.79 Kolon ve Kirişlerin Birleşimi
(Sacır, 2017)

2

Şekil 4.80 Tavan Görünüşü
(Sacır, 2017)

Binanın genelinde olduğu gibi holde de döşeme olarak doğal mermer kullanılmış, renkli mermerle şeritler uygulanarak döşemeye hareket kazandırılmıştır. Ayrıca duvarlarda belli bir seviyeye kadar mermer kaplama uygulanmıştır. Bilet gişelerindeki turnikeler de mermerden yapılmıştır. Yapıdaki bütün kapı ve pencere

doğramaları, ahşap malzemeden yapılmıştır. Kolon ve giriş üstlerinde ve duvarlarda alçı kabartmalar uygulanmıştır.

Günümüzde de restoran olarak hizmet veren mekanda İstasyon Meydanı'na bakan üç adet pencere bulunmaktadır. Mekan içinde iki adet daire kesitli kolon bulunmaktadır. Sade sayılabilecek bir iç mekan tasarımına sahip mekanda kolon ve duvarlarda belli bir yüksekliğe kadar kaplama yapılmış, tavanda alçı malzemeden bir takım detaylar uygulanmıştır. Zemin malzemesinin özgün durumu yansıtmadığı görülmektedir (Şekil 4.81).

Şekil 4.81 Gar Restoranı

(Sacır, 2017)

4.2.3.4 Vagon Servis Şefliği Binası

Gar binasının inşaatı sırasında çekilen fotoğrafta mevcut olduğundan, yapının Gar binasından daha önceki yıllarda yapıldığı anlaşılmaktadır (Şekil 4.82). Yapı yaklaşık 13x13 metre boyutlarında kare plan şemasına sahiptir. Gar binası gibi iki katlı olup İstasyon Meydanı'na açılan iki, üstteki peron kotunda da bir adet kapısı bulunmaktadır. Bina, yedek parça ve makine bakım ünitesi olarak yapılmıştır. Yapının zemin katında kullanılan doğal taş kaplama, yan taraftaki istinat duvarıyla bir devamlılık oluşturacak şekilde aynı görünüme sahiptir ve aynı kotta bitmektedir.

Alt kattan bir silmeyle ayrılan üst katta ise dış duvarlarda sıva üzerine boya yapılmıştır. Yapının çatısı, kiremitle örtülmüş kırma çatıdır. Yapının cephelerinde genel olarak simetrik bir tasarım söz konusudur (Şekil 4.83, Şekil 4.84 ve Şekil 4.85).

Şekil 4.82 Gaziantep Gar Binası İnşaatından Bir Fotoğraf
(Sıtkı Severoğlu arşivinden)

Şekil 4.83 İstasyon Meydanı'ndan Vagon Servis Şefliği Binası Görünüşü
(Sacır, 2017)

Şekil 4.84 Vagon Servis Şefliği Binası Arka (Kuzey) Cephe
(Sacır, 2017)

Şekil 4.85 Vagon Servis Şefliği Batı Cephe
(Sacır, 2017)

4.2.3.5 Lokomotif Deposu

Lokomotif deposu binası Gar binasının kuzeydoğusunda bulunmaktadır. Gar binası ile aynı dönemlerde yapılmıştır. Yaklaşık 62x62 metre boyutlarında kare forma sahip olan yapının doğu ve batı cephelerinden altışar adet lokomotif girişi bulunmaktadır. Yapının üst örtüsü dört adet kiremit örtülü beşik çatının birleşiminden oluşmuştur. Bu beşik çatılar kademeli yapılarak üst kısmında mekanın aydınlatması ve havalandırması için pencereler oluşturulmuştur (Şekil 4.86 ve Şekil 4.87).

Şekil 4.86 Lokomotif Deposu İpekyolu'ndan Görünüş

(Sacır, 2017)

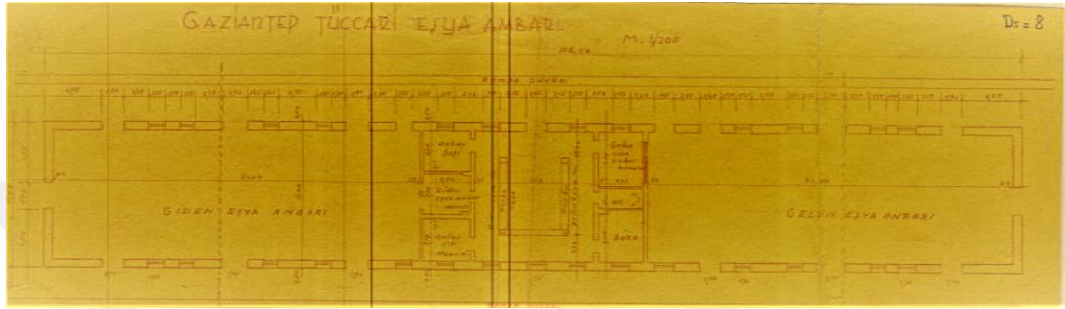

Şekil 4.87 Lokomotif Deposu Ön Cephe

(Sacır, 2017)

4.2.3.6 Ticari Eşya Ambarı

Gar binasının doğusunda yer alan yapı, 11x118 metre boyutlarında dikdörtgen plan şemasına sahiptir. Binanın bir tarafında "Gelen Eşya Ambarı", diğer tarafında ise "Giden Eşya Ambarı" bölümleri bulunmaktadır. Dikdörtgen plan şemasının orta kısmında ise Ambar Şefi, Ambar Şefi Muavini, Gelen Eşya ve Giden Eşya Ambar Memuru odaları, büro ve tuvaletlerin bulunduğu bir çekirdek kısmı oluşturulmuştur. Yapı kiremit örtülü beşik çatı ile örtülmüştür (Şekil 4.88 ve Şekil 4.89).

Şekil 4.88 Ticari Eşya Ambarı Planı
(TCDD Adana Bölge Müdürlüğü arşivinden)

Şekil 4.89 Ticari Eşya Ambarı Fotoğrafı
(Sacır, 2017)

4.2.3.7 Demiryol-İş Sendikası Binası

Günümüzde Demiryolu-İş Sendikası kullanımında olan bina, Gar binasından sonraki dönemlerde yapılmıştır. 12x18 metre boyutlarında dikdörtgen plan şemasına sahip olan yapının üst örtüsü beşik çatıdır. Yapıya giriş, Gar binasında olduğu gibi hem İstasyon Meydanı'ndan hem de perondan sağlanabilmektedir (Şekil 4.90).

Şekil 4.90 Demiryolu-İş Sendikası Binası

(Sacır, 2017)

4.2.3.8 Lojmanlar

Gar binasının ve İstasyon meydanının güneyinde beş adet lojman binası bulunmaktadır. İki katlı, kırma çatılı olan lojman binaları dört daireden oluşmak üzere tasarlanmıştır. TCDD'nin mülkiyetine sahip olduğu bu yapılar restore edilmiştir ve günümüzde Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı birimler olarak faaliyet göstermektedirler. Ayrıca, Gar yerleşkesinin 1 km batısında tren hattı kenarında da 12 adet lojman binası bulunmaktadır. Bu yapılar halen lojman olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.88 ve Şekil 4.89).

Şekil 4. 91 Gar Binasının Karşısında Kentsel Dönüşüm Ofisi Olarak Kullanılan Lojman Binası

(Sacır, 2018)

Şekil 4.92 Gar Binasının 1km Batısındaki Lojmanlar

(Sacır, 2018)

4.2.3.9 Değerlendirme

Gaziantep Gar binası, Cumhuriyet döneminin önemli güzergahlarından İstasyon Caddesi'nin ve İstasyon Meydanı'nın oluşumuna sebep olmasından dolayı kent bütününde önemli bir yere sahip olan bir yapıdır. Mimari yönden incelendiğinde, dikdörtgen formdaki planın tümdengelimci bir anlayışla şekillendiği görülmektedir. Süslemeden uzak, oldukça düz hatlarla tasarlanan cephelere sahip olan yapı, ön cephedeki uzun kolonatlı görüntüsüyle bir devlet binası olduğu mesajını oldukça güçlü bir şekilde vermektedir. Fakat cephelerde yapının öncelikle bir gar binası olduğunu çağrıştıran bir tasarım görülmemektedir. Yapının iç mekanları incelendiğinde, orta bölümde bulunan hol kısmının o dönemin malzeme kısıtlılığına rağmen, taşıyıcı sisteminin vurgulanarak bir süreklilik yaratılmasıyla, duvarlarda oluşturulan kabartmalarla ve mermer duvar kaplamasıyla oldukça özenilerek tasarlandığı açıktır. Ayrıca, yapının genelinde müdahalelerin oldukça az olması özellikle kapı ve pencere doğramalarının değiştirilmeden günümüze gelmiş olması dikkat çekicidir.

4.3 Gaziantep Merkez Bankası Binası

Osmanlı Devleti'nde bankacılık faaliyetleri, 19. yüzyıla kadar evler, dükkânlar, hanlar gibi özel olarak bankacılık için planlanmamış yapılarda yürütülmekteydi. 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ise bankerliğe dayalı bankacılığın önem kazanmasıyla birlikte bu kurumlar kendi isimlerini taşıyan hanlar inşa ettirmişlerdir. Bu hanların bazı mekânlarını kullanmak suretiyle faaliyet göstermişlerdir. Bu yapıların içinde az da olsa bazılarının banka işlevine uygun olarak tasarlandığı da görülmektedir. Bu yapıların İstanbul Galata'da yoğun olarak bulunması burayı bir ticaret ve finans merkezi durumuna getirmiştir (Özcan, 2009, s.93).

Cumhuriyet'in ilanından sonra Ankara'daki geniş çaptaki yapılaşma, banka binalarını da kapsamaktadır. Dönemin Birinci Ulusal Mimari Üslubu eğilimleri doğrultusunda, 1924'te yapılan Türkiye İş Bankası binası, dairesel bir girişe sahiptir. İç mekanda da oval olarak yapılan ana holün üst örtüsü vitraydır. Yapı cephesinde katlar arasındaki yatay hatlarla Neo Rönesans akımından, dalgalı formda tasarlanmış cam giriş saçağıyla ise Art Nouveau akımından izler taşımaktadır (Şekil 4.93) (Tarihin Sessiz Tanıkları, İş Bankası Yayınları). 1926'da betonarme tekniğiyle inşa edilen Osmanlı Bankası binasının plan şeması ise ortada banka holü ve çevresinde çalışma mekânlarından oluşmaktadır. Cephede ise Osmanlı dönemi mimarlığına ait kemerli pencere düzeni ve süslemeler görülmektedir. Yapı taraklanmış taş malzeme ile kaplanmıştır (Şekil 4.94) (Hasol, s.46). 1926-1929 yılları arasında yapılan T.C. Ziraat Bankası binası ise yine ortada hol ve çevresinde çalışma ofisleri olan dikdörtgen plan şemasına sahip, simetrik ve gösterişli bir yapıdır. Betonarme taşıyıcı sisteme sahip olan yapıda Osmanlı ve Selçuklu dönemi izleri görülmektedir. Bu yapıların üçü de mimar Guilio Mongeri tarafından tasarlanmıştır (Şekil 4.95) (Genç, 2001, s.39).

Şekil 4.93 İş Bankası Binası, Ankara.

(<https://www.emaze.com/@ATFLFQLI/G%C4%B0UL%C4%B0O-MONGER%C4%B0>)

Şekil 4.94 Osmanlı Bankası Binası, Ankara.

(<https://www.emaze.com/@ATFLFQLI/G%C4%B0UL%C4%B0OMONGER%C4%B0>)

Şekil 4.95 Ziraat Bankası Binası, Ankara.

(<http://www.mimarlikmuzesi.org/Gallery/DisplayPhoto.aspx?ID=3&DetailID=5&ExhibitionID=12>)

Aşağıda, "Karşılaştırma" bölümünde Gaziantep Merkez Bankası şubesi binasıyla karşılaştırılmak üzere Edremit Türkiye İş Bankası şubesi, Aydın İş Bankası şubesi, Eskişehir Merkez Bankası şubesi binaları incelenmektedir. Edremit ve Aydın örnekleri Gaziantep örneğiyle, binalarının büyüklükleri yönünden benzeştiği için, Eskişehir örneği de, Gaziantep örneği ile oldukça yakın zamanlarda inşa edildiği için seçilmiştir.

Yıllar geçtikçe başkent Ankara'nın yanı sıra, Anadolu kentlerinde de banka şubeleri için yapılar inşa edilmeye başlanmıştır. Bunlardan bir tanesi Balıkesir, Edremit'te inşa edilen Türkiye İş Bankası şubesidir. 1928'de İtalyan mimar Guilio Mongeri tarafından tasarlanan yapı, İş Bankası'nın Ankara'daki genel müdürlük binasının küçültülerek oluşturulmuş bir modeli gibidir. Birinci Ulusal Mimarlık Akımı'nın izlerini taşıyan yapı Ayvacık'tan getirilen taş malzemeyle kaplanmıştır. Pencere ve kapı korkuluklarında dövme demir malzeme kullanılmıştır. Yan cephelerdeki pencerelerde ise vitray cam kullanıldığı görülmektedir. Yapı, muhtelif yıllarda onarımlar geçirerek günümüze kadar varlığını sürdürmüştür (Şekil 4.96) (Tarihin Sessiz Tanıkları, İş Bankası Yayınları).

Şekil 4.96 Edremit İş Bankası Binası

(<http://www.panoramio.com/photo/7137784>)

Cumhuriyet döneminin banka şubesi yapılarından birisi de Aydın'daki İş Bankası şube binasıdır. Bodrum, zemin ve birinci kattan oluşan yapı, mimar Nezih Eldem tarafından tasarlanmıştır, 1942 yılında hizmet vermeye başlamıştır. Binanın cephelerinde taraklanmış mozaik sıva kullanılırken, pencere ve kapı sövelerinde ve silmelerde ise yöreye ait taş malzeme kullanılmıştır. Pencere ve kapı doğramaları ahşaptır. Korkuluklarda ise dövme demir tercih edilmiştir (Tarihin Sessiz Tanıkları, İş Bankası Yayınları).

Şekil 4.97 Aydın İş Bankası Binası
(Tarihin Sessiz Tanıkları, İş Bankası Yayınları)

1954 yılında hizmet vermeye başlayan Eskişehir Merkez Bankası binası, kent merkezindeki Vilayet Meydanı'nda konumlanmıştır. U formunda plan şemasına sahip olan yapıda zemin kat hizmet katı, üst kat ise lojman olarak tasarlanmıştır fakat sonraki yıllarda yapılan tadilatla üst kat da hizmet katına dönüştürülmüştür (Merkez Bankası Arşivi). Kesme taş malzeme kullanılan binanın çatısı geniş saçaklı ve kiremit örtülüdür. Yapının bir ana girişi, iki adet de tali girişi vardır. Ana girişe caddeden yedi adet mermer basamakla ulaşılmaktadır. Tüm cephelerde pencereler arasında yer alan taşıyıcıların dışarıya yansıtılması, yapıda düşey vurguyu artırmış ve ana giriş kapısının da yükseltilmesiyle birlikte yapıya anıtsallık sağlamıştır (Eskişehir Kültür Mirası Envanteri).

Şekil 4.98 Eskişehir Merkez Bankası Binası Ön Cephe
(<http://www.eskisehirkulturenvanteri.gov.tr/anitdetay.aspx?ID=379>)

Şekil 4.99 Eskişehir Merkez Bankası Binası Arka Cephe
(<http://www.eskisehirliyiz.biz/galeri/resim.asp?fotoid=5837>)

4.3.1 Gaziantep Merkez Bankası Binası Tarihçesi ve Konumu

Gaziantep Merkez Bankası, 10-04-1956 yılında hizmete başlamıştır. Adana Kültür ve Tabiat Koruma Kurulu Müdürlüğü'nün 30-01-1992 tarihinde verdiği kararla taşınmaz kültür varlığı olarak tescil kararı alınmıştır (Ek 5). Binanın yetersiz kalması sebebiyle 1995 yılında, yapının arka kısmına çok katlı bir ek bina inşa edilmiştir.

Gaziantep Merkez Bankası binası; Şahinbey İlçesi, Bey Mahallesi'nde 10 pafta, 1447 ada, 106 parselde bulunmaktadır. Yapı, kent merkezine yakın bir konumdadır.

Yapının girişinin olduğu doğu cephesinden Hürriyet Caddesi geçmektedir. Hürriyet Caddesi'nin diğer tarafında, Merkez Bankası'nın tam karşısında Hükümet Konağı binası yer almaktadır. Merkez Bankası binasının batısında ise tarihi Bey Mahallesi bulunmaktadır. Yapının kuzey ve güney cephelerinin bulunduğu dar sokaklar çıkmaz sokak niteliğindedir.

Şekil 4.100 Uydu Görüntüsü Üzerinden Merkez Bankası ve Çevresi

1-Merkez Bankası Binası 2-Tarihi Bey Mahallesi 3-Hükümet Konağı Binası
4-Maarif Meydanı (Google Earth)

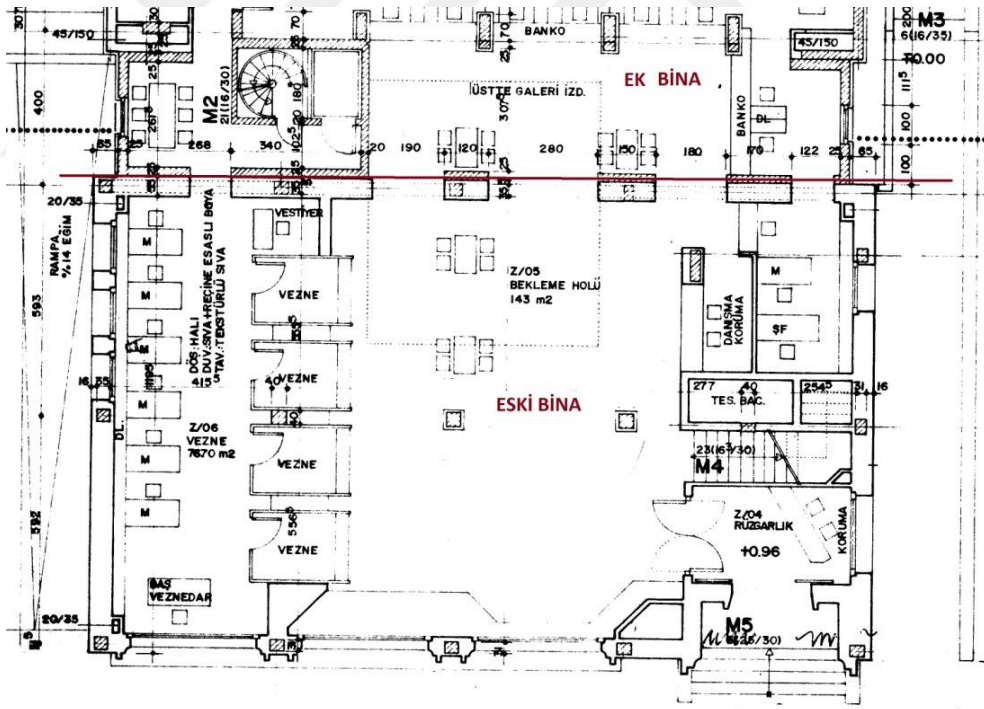
Şekil 4.101 Merkez Bankası Vaziyet Planı

(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

4.3.2 Gaziantep Merkez Bankası Mimarisi

4.3.2.1 Plan Özellikleri

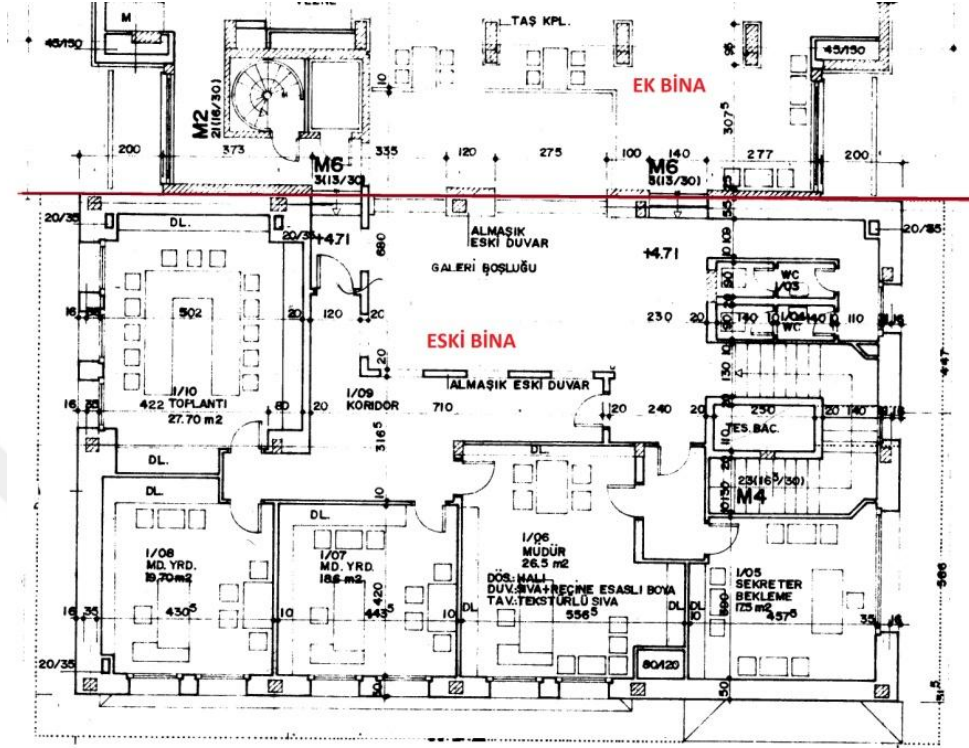
Gaziantep Merkez Bankası binası, 20x12,5 metre boyutlarında dikdörtgen plan şemasına sahiptir. Yapı bodrum, zemin ve birinci katlardan oluşmaktadır. Ana giriş, Hürriyet Caddesi'nden sağlanmaktadır. Kaldırım seviyesinden itibaren 70 cm'lik bir su basman yüksekliğine sahip olan yapıya günümüzde dört adet basamakla girilmektedir. Bu merdivenler, yapının orijinal şeklinde yedi rıhtan oluşmuş ve kaldırıma çıkıntı yapmış durumdayken, kaldırımdaki yaya akışını olumsuz etkilediğinden dolayı, 2007 yılında Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu kararıyla, bir tadilatla geriye çekilmiştir. Ana giriş kapısından girildiğinde önce "rüzgarlık" bölümüne girilmekte, oradan da bir diğer kapıyla banka holüne geçilmektedir. Zemin kat, veznelere ve bekleme holü ve birinci kata çıkan üç kollu bir merdiven bulunmaktadır. 1995 yılında inşa edilen ek bina banka holünün devamı olarak tasarlanmıştır (Şekil 4.102).

Şekil 4.102 Gaziantep Merkez Bankası Binası Zemin Kat Planı

(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

Birinci katta ise müdür odası, iki adet müdür yardımcısı odası, toplantı odası, sekreter odası, tuvaletler ve zemin kattaki bekleme holünü gören bir galeri boşluğu bulunmaktadır. Birinci katta da arka bölümdeki ek binaya geçiş bulunmaktadır.

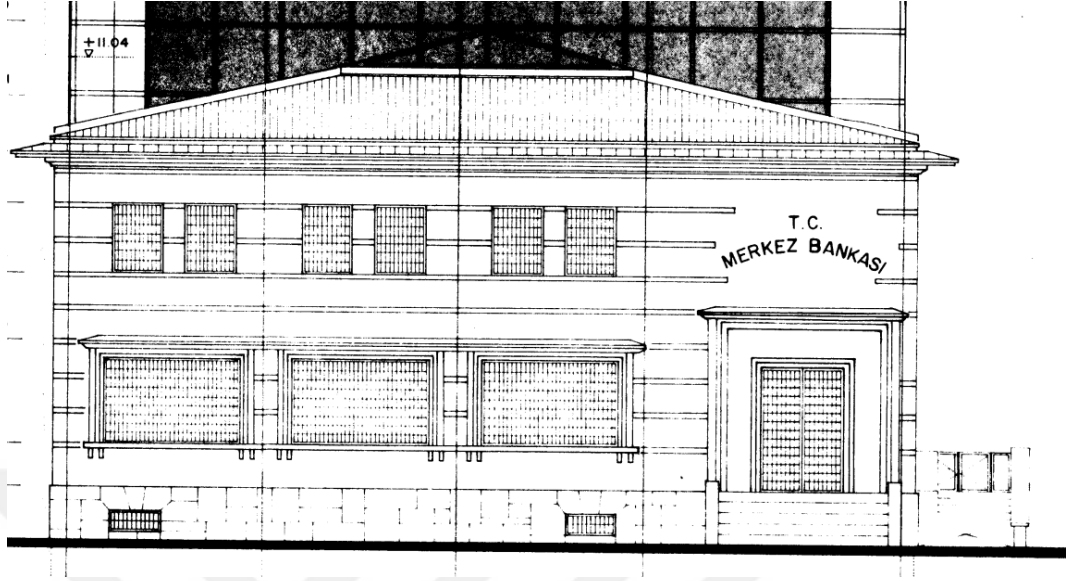
Şekil 4.103 Gaziantep Merkez Bankası Birinci Kat Planı

(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

4.3.2.2 Cephe Özellikleri

Doğu cephesi, binanın girişinin yer aldığı cephedir. Cephede iki sıra kesme taş, iki sıra da tuğla malzeme kullanılarak yatay bir etki oluşturulmuştur. Cephedeki pencereler zemin katta üç adet geniş dikdörtgen formlu olarak kullanılmış, birinci kata denk gelen pencereler ise belli bir oranda küçültülmüş ve altı adet olarak kullanılmıştır. Zemin kattaki geniş pencerelerde taş malzemeyle yapılan söveler ve denizlik kullanılmıştır. Bu taş denizliklerin alt kısımlarında yine taş malzemenin yapılmış küçük konsollar yer almaktadır. Alt ve üst kat pencerelerinde demir parmaklıklar kullanılmıştır. Pencere doğramaları ise alüminyumdur. Giriş kapısı cephe yüzeyinden daha geride konumlanmıştır. Mermer merdivenlerle çıkılan bir giriş terasından giriş kapısına ulaşılmaktadır. Giriş kapısında da pencerelerde olduğu gibi taş söveler kullanılmıştır. Giriş bölümünün üstünde ise küçük bir saçak yer almaktadır. Giriş kapısı demir malzemenin yapılmıştır. Binanın çatısı kiremit örtülü,

saçaklı, kırma çatı olarak düşünülmüştür (Şekil 4.104, Şekil 4.105, Şekil 4.106, Şekil 4.107 ve Şekil 4.108).

Şekil 4.104 Gaziantep Merkez Bankası Doğu Cephesi
(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

Şekil 4.105 Gaziantep Merkez Bankası Doğu Cepheden Fotoğraf
(Sacır, 2017)

Şekil 4.106 Gaziantep Merkez Bankası Zemin Kat Pencere Detayı
(Sacır)

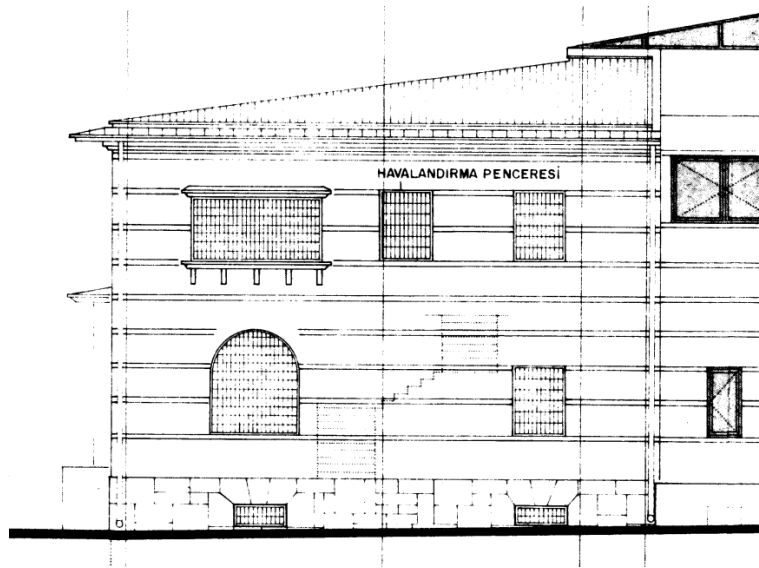

Şekil 4.107 Gaziantep Merkez Bankası Zemin Kat Denizlik Detayı
(Sacır, 2017)

Şekil 4.108 Gaziantep Merkez Bankası Giriş Kapısı Detayı
(Sacır, 2017)

Yapının kuzey cephesi, dar bir çıkmaz sokağa bakmaktadır. Bu cephede de tuğla ve taş malzeme doğu cephesindeki gibi uygulanmıştır. Bu cephede zemin katta rüzgarlık mekanına ait olan kemerli büyük pencere dikkat çekmektedir. Diğer pencere boyutları doğu cephesindeki boyut, oran ve detaylarla kullanılmıştır (Şekil 4.109 ve Şekil 4.110).

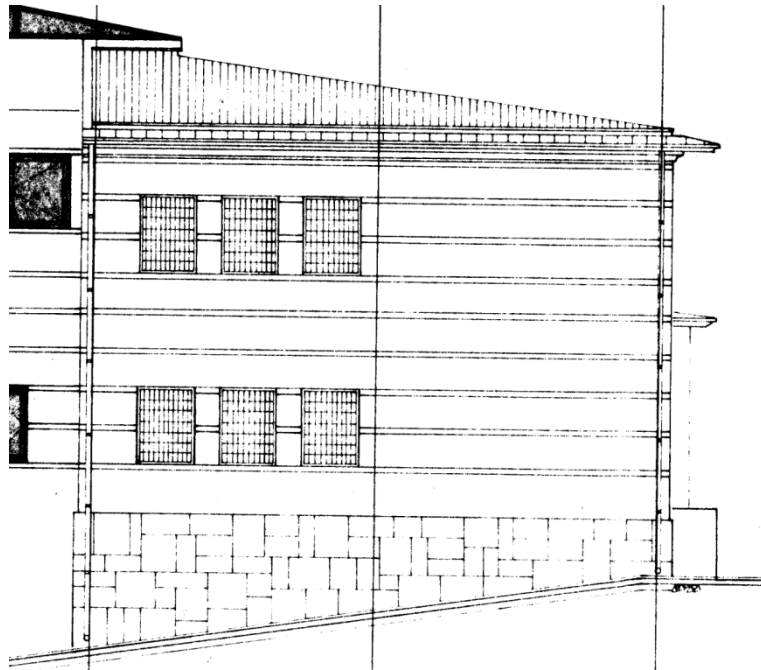
Şekil 4.109 Gaziantep Merkez Bankası Kuzey Cephesi
(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

Şekil 4.110 Gaziantep Merkez Bankası Kuzey Cephesi Fotoğrafi

(Sacır, 2017)

Yapının güney cephesi de kuzey cephede olduğu gibi oldukça dar bir çıkmaz sokağa açılmaktadır. Diğer iki cephede olduğu gibi bu cephede de taş ve tuğla kullanılmıştır. Pencere boyutları da yine binanın genel görünümüne uygun bir düzen sergilemektedir. Bu cephede simetrik bir görünüm uygulanmıştır

Şekil 4.111 Gaziantep Merkez Bankası Güney Cephesi

(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

4.3.2.3 İç Mekan Özellikleri

Yapının zemin katını bekleme salonu ve vezneler oluşturmaktadır. İlave olarak yapılan yapıyla birlikte mekansal bir bütünlük sağlanmaya çalışılmıştır. Bekleme holününün bir bölümünde bir galeri boşluğu bulunmaktadır. Holde veznelerin karşı tarafında yukarıya çıkış için merdiven bulunmaktadır. Bekleme holündeki kolonlar, yapının cephelerinde olduğu gibi taş ve tuğla malzemeyle kaplanmıştır. Yapı, 1995 yılında bir yenileme geçirdiğinden dolayı iç mekandaki orijinal malzemeler ve detaylar günümüze ulaşmamıştır (Şekil 4.112, Şekil 4.113 ve Şekil 4.114).

Şekil 4.112 Gaziantep Merkez Bankası Bekleme Salonu Girişi
(Sacır, 2017)

Şekil 4.113 Gaziantep Merkez Bankası Bekleme Salonu
(Sacır, 2017)

Şekil 4.114 Gaziantep Merkez Bankası Bekleme Salonundaki Galeri Boşluğu
(Sacır, 2017)

Birinci katta ise galeri kısmı, müdür odası, müdür yardımcısı ve toplantı odalarının açıldığı koridorla çevrelenmiştir. Bu koridorun bir kısmında duvar örülerek, pencereler açılmış, bir kısmı ise açık koridor şeklinde, belli bir yüksekliğe kadar

parapet duvar örülerek oluşturulmuştur. Galerinin duvar örülü olan yüzeyi mermer malzeme ile kaplanmıştır (Şekil 4.115, Şekil 4.116 ve Şekil 4.117).

Şekil 4.115 Gaziantep Merkez Bankası Galerisi Boşluğunun Birinci Kattan Görünüşü

(Sacır, 2017)

Şekil 4.116 Gaziantep Merkez Bankası Galerisi'ni Çevreleyen Açık Koridordan Görüntü

(Sacır, 2017)

Şekil 4.117 Gaziantep Merkez Bankası İlave Binadan Eski Binaya Merdivenle Geçiş

(Sacır, 2017)

4.3.2.4 Değerlendirme

Küçük ölçekli bir banka şubesi binası olan Gaziantep Merkez Bankası binası, bezeme içermeyen, düz hatlara sahip cephe tasarımıyla inşa edildiği dönemin mimari özelliklerini bünyesinde barındıran bir yapıdır. Yapının duvarlarında kullanılan yöresel taş malzeme de yapının inşa edildiği dönemlerin vazgeçilmez bir öğesidir. Fakat buradaki taş malzemenin uygulanışında çalışmanın kapsamı içindeki yapılardan farklı olarak iki sıra taş üzerine iki sıra tuğla örülerek farklı bir görüntü elde edilmiştir. Yapının cephelerindeki pencerelerin yataydaki başlangıç ve bitişleri de tuğla seviyelerine göre ayarlanmıştır. Yapının giriş kapısı etrafında, tuğla malzeme kullanılmayarak bu bölüm yapının bütününden farklılaştırılarak vurgulanmıştır. Yapının iç mekanındaki taş kolonlarda da, cephelerde olduğu gibi tuğla kombinasyonu uygulanması nedeniyle bir iç dış bütünlüğünden bahsedilebilir. Yapının dış kısmındaki özgün görüntü, iç mekanda görülmemektedir. Pencere doğramaları, yer döşemeleri gibi yapı malzemelerinde değişiklik yapıldığı gözlemlenmektedir. Ayrıca yapıya ek olarak 1990'larda yapılan çok katlı bina, yapının bütünüyle son derece uyumsuz bir görüntü sergilemektedir.

4.4 Gaziantep'teki Cumhuriyet Dönemi Eğitim Yapıları

Cumhuriyet'in kurulmasından sonra, modern Türkiye'nin oluşumuna temel oluşturacak en önemli ve aciliyet arz eden yapı tiplerinden biri de şüphesiz okul binalarıydı. 1926 yılında yürürlüğe giren kanunla birlikte, Maarif Vekâleti'ne ait okul projelerinin dışında uygulama yapmak yasaklanmıştır. Bu sistemin işleyişine göre, Maarif Vekâleti tarafından oluşturulan tip projeler, Maarif Müdürlükleri'ne iletilirler ve burada bölgenin özelliklerine en uygun tip proje seçilerek il ya da ilçelerdeki Özel İdareler tarafından, yaptırılırdı. İnşa maliyeti kaynağı ise halktan alınan vergilerden sağlanmaktaydı. Okul mimarilerinde oluşturulmak istenen en önemli özellik, modern eğitimin ihtiyaçlarına uygun mekanlar yaratmaktı. Bu doğrultuda, 1927 yılında Maarif Vekâleti içinde hizmet vermek üzere kurulan "İnşaat Dairesi"nin başına o dönemde Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde de öğretmenlik görevi de bulunan mimar Ernst Egli getirilmiştir. Bir çok Türk ve yabancı mimarın görev yaptığı İnşaat Dairesi, 1938 yılına kadar faaliyet göstermiştir (Kul, 2011, s.66).

İnşaat Dairesi, rutin olarak faaliyetlerine başlayana kadar Osmanlı'nın son dönemlerinden kalan okul projeleri de, Cumhuriyet'in ilk yıllarında da uygulanmıştır. Mesela, Edirne Karaağaç Mektebi olarak hazırlanan ve Balkan Savaşı'ndan dolayı uygulanamayan proje, Cumhuriyet'in ilanının öncesi ve sonrasında bir çok okulda uygulanan bir tip proje olmuştur. Cumhuriyet döneminin ilk okullarından biri, 1924 yılında, Mukbil Kemal Taş tarafından tasarlanan Gazi ve Latife Okulları'dır. Birinci Ulusal Mimarlık Akımı izlerini taşıyan yapının projesi küçük rötuşlar yapılarak Anadolu'da yıllarca tip proje olarak kullanılmıştır (Şekil 4.118, Şekil 4.118). Daha sonraki yıllarda bu tip projelerde cepheler o dönemin mimari eğilimine paralel olarak modernize edilerek uygulanmıştır. 1930'larda yapılan İstanbul Valde Mektebi (Pertevniyal Lisesi) modern cepheli bu tip yapılara örnek gösterilebilir (Şekil 4.119) (Kul, 2011, s.68).

Şekil 4.118 Gazi ve Latife Okulları, Ankara.
(<https://tr.pinterest.com/pin/150378075036275506/>)

Şekil 4.119 İstanbul Valde Mektebi (Pertevniyal Lisesi)
(<https://www.ntv.com.tr/galeri/egitim/turkiyenin-asirlik-okullari,t5jnERqcm0igcQAWBZpaZw/jzzZ6y6hVUSIqnMUlmJZow>)

Aşağıda ele alınacak olan ve Karşılaştırma bölümünde, Gaziantep Lisesi binasıyla karşılaştırılmak üzere seçilen, genel bir lise olan Trabzon Lisesi, her iki binanın da benzer büyüklükte olması ve plan şeması yönünden benzerlik göstermesi nedeniyle seçilmiştir. İsmet Paşa Kız Enstitüsü ve Ankara Ticaret Lisesi binaları da Gaziantep Ticaret Lisesi binasıyla karşılaştırılmak üzere meslek lisesi oldukları için tercih edilmişlerdir. Kayseri Sanat Okulu hem yapım yılı olarak hem de eğitim içeriği

açısından Gaziantep Sanat Okulu binasıyla ortak noktaları olmasından dolayı karşılaştırılmak için uygun görülmüştür.

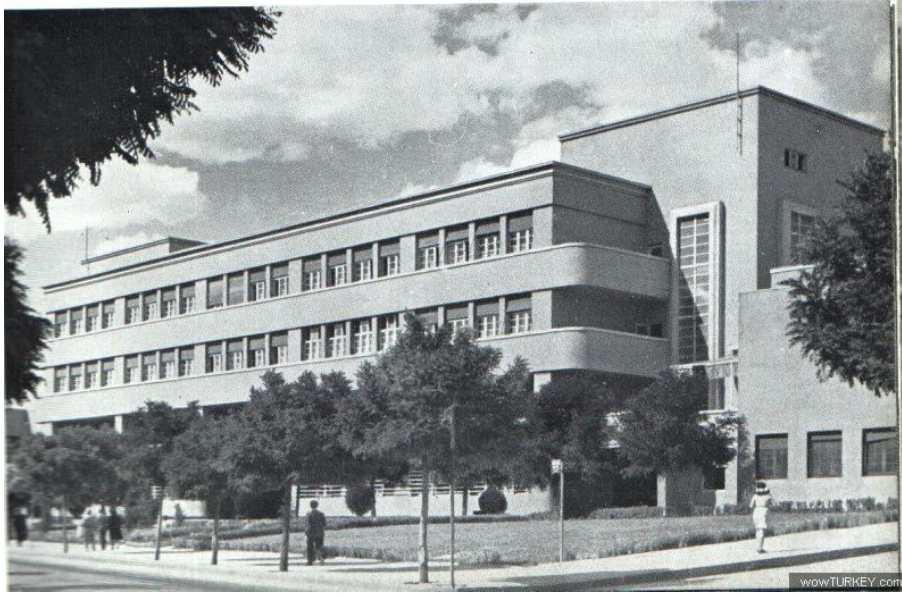
1938 yılında mimar Bruno Taut tarafından yatılı ve gündüzlü eğitim vermek amaçlı tasarlanan Trabzon Lisesi binası, modern mimarisiyle dikkat çekmektedir. Yapı, konferans salonu, derslikler, atölyeler, spor salonu, kütüphane, laboratuvarlar ve iç bahçe içeren oldukça kapsamlı ve fonksiyonel bir plan şemasına sahiptir. Isıtma sistemi olarak, o günler için bir yenilik olan kalorifer sistemi kullanılmıştır (Şekil 4.120) (Efe, 2010, s.68).

Şekil 4.120 Trabzon Lisesi Ön Cephe

(Efe, 2010)

1930 yılında mimar Ernst Egli tarafından Ankara'da yapılan İsmet Paşa Kız Enstitüsü günümüzde Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi adıyla faaliyetini sürdürmektedir. Yapı, erken dönemlerde yapılmış olmasına karşın dünyadaki mimari eğilimler doğrultusunda şekillenmiştir. Dikdörtgen plan şemasına sahip olan yapıda iki taraflı olarak mekanların açıldığı koridor, sirkülasyonu sağlamaktadır. Dört kattan oluşan binada düz çatı uygulanmış, cephedeki yatay etki binanın iki ucundaki merdiven bloklarının yükseltilmesiyle hafifletilmiştir. Yalın çizgilere sahip cephedeki en karakteristik özellik ise köşelerin yuvarlatılmış olmasıdır (Şekil 4.121) (Aslanoğlu, 2010, s.172).

Şekil 4.121 İsmet Paşa Kız Enstitüsü, Ankara.

(http://wowturkey.com/t.php?p=/tr130/sipkag_Ismetpasa_Kiz_Enstitusu.jpg)

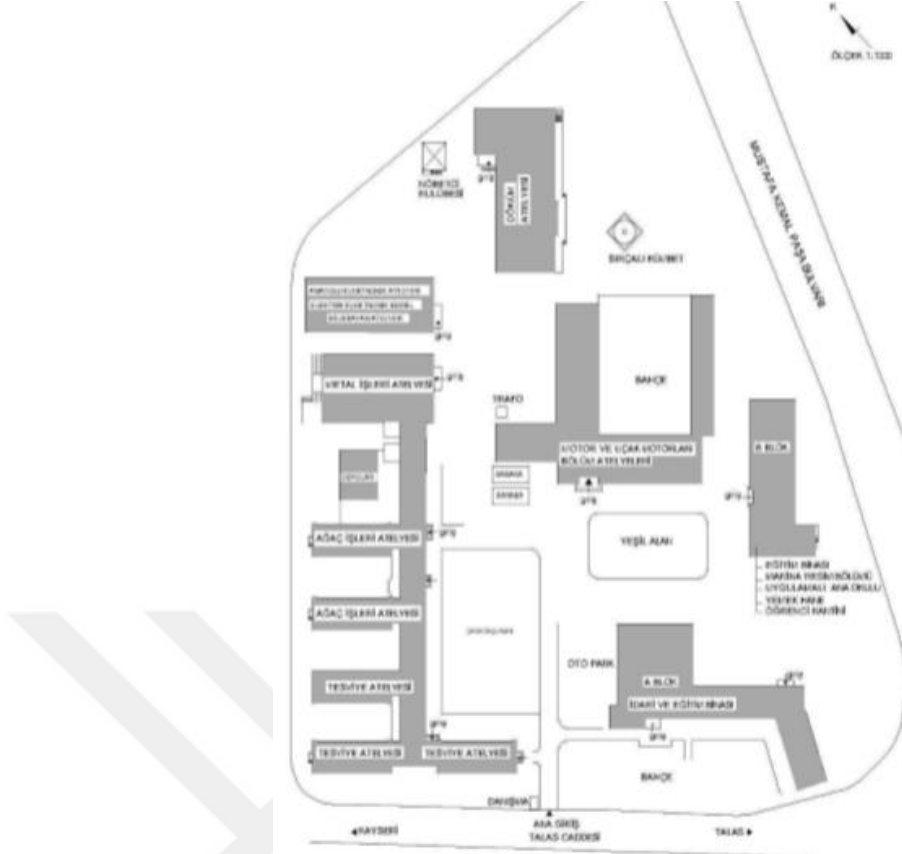
1930 yılında Ernst Egli tarafından Ankara'da tasarlanan bir diğer yapı ise Ticaret Lisesi'dir. Yapı günümüzde M.E.B. Anadolu Sekreterlik Meslek Lisesi olarak kullanılmaktadır. Betonarme sistemle yapılan bina, dik eğimli kiremit çatı ile örtülmüştür. Giriş kapısı iki kat yüksekliğindeki kolonathı bölümde yer almaktadır. Giriş bölümünün arkasındaki merdiven boşluğu yükseltilerek hem cepheye dikey bir etki verilmiş hem de kütle yüzeyinde saat kullanımına uygun bir bölüm elde edilmiştir. Cephelerde serpm siva kullanılmış, fakat yerden subasman yüksekliğine kadar olan kısım, pencere söveleri ve kolonathlar Ankara taşı ile kaplanmıştır (Şekil 4.122) (Aslanoğlu, 2010, s.168).

Şekil 4.122 Ankara Ticaret Lisesi

(<http://www.goethe.de/ins/tr/ank/prj/urs/geb/bil/han/trindex.htm>)

Türkiye'de modernleşmenin paralelinde yeni okullar açılırken, sanayileşme hedefi için teknik eleman gerekliliğinden dolayı teknik ve sanat okulları açılması gündeme gelmiş ve 1933' de Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü kurulmuş ve bu birimin adı 1941'de Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı olarak değiştirilmiştir. Alman mimar Paul Bonatz, Türkiye'de kurulması planlanan erkek sanat enstitülerini planlamak ve projelendirmek amacıyla Müsteşarlık tarafından görevlendirilmiştir. Oluşturulan tip proje 1942-1945 yılları arasında Kayseri'de uygulanmıştır. Oldukça geniş bir alana yayılan vaziyet planına sahip olan proje, farklı form ve kat yüksekliklerine sahip yapılardan oluşmaktadır. Yerleşke içinde, idari bina, farklı işlevlere ait atölyelerin olduğu binalar ve yemekhane, kantin binaları bulunmaktadır. Bu yapıların inşasında kesme taş malzeme kullanılmıştır (Şekil 4.123 ve Şekil 4.124) (Işık, 2010, s.57).

Şekil 4.123 Kayseri Erkek Sanat Enstitüsü Vaziyet Planı
(Işık, 2010)

Şekil 4.124 Kayseri Erkek Sanat Enstitüsü Atölye İçinden Görünüm
(<http://v2.arkiv.com.tr/p10607-kayseri-erkek-sanat-enstitusu.html>)

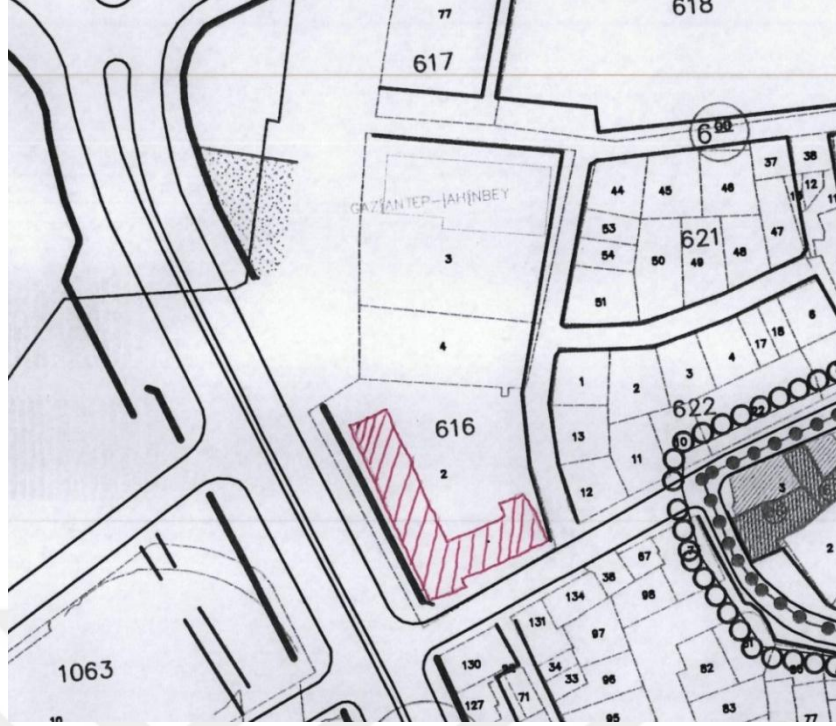
4.4.1 Gaziantep Ticaret Lisesi Tarihçesi ve Konumu

Cumhuriyet dönemi okul yapılarından biri olan Gaziantep Ticaret Lisesi binası, 1941-1942 yılında Kız Sanat Okulu olarak faaliyete başlamıştır. Binada, 1956 yılına kadar Kız Enstitüsü ve Akşam Sanat Okulu adı altında eğitim verilmiştir. Yapı, 2000 yılına kadar Ticaret Lisesi olarak kullanılmış, 2000 yılından itibaren giriş katı, üst kat ise Rehberlik ve Araştırma biriminin kullanımına verilmiştir. 2010 yılından itibaren ise bütünüyle Eğitim Uygulama Okulu ve İş Eğitim Merkezi'ne tahsis edilmiştir. Yapı, Adana Kültür ve Tabiat Koruma Kurulu Müdürlüğü'nün 26-09-2007 tarihli, 3136 no'lu kararıyla taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmiştir (Ek 6).

Gaziantep Ticaret Lisesi binası; Şahinbey İlçesi, Seferoğlu Mahallesi, İstasyon Caddesi'nde, 32 pafta, 616 ada, 2 parselde bulunmaktadır. Yapı, Gaziantep kalesine ve tarihi dokuya oldukça yakın bir konumdadır. Girişi, İstasyon Caddesi'nden sağlanan yapının çapraz karşısında kentin önemli buluşma noktalarından biri olan "Demokrasi Meydanı" bulunmaktadır (Şekil 4.125 ve Şekil 4.126). Yapının yeri Hermann Jansen'in 1937'de yapılan imar planında yeşil alan olarak görülmektedir (Ek 2).

Şekil 4.125 Gaziantep Eski Ticaret Lisesi Uydu Görüntüsü
(Google Earth)

Şekil 4.126 Gaziantep Eski Ticaret Lisesi Vaziyet Planı

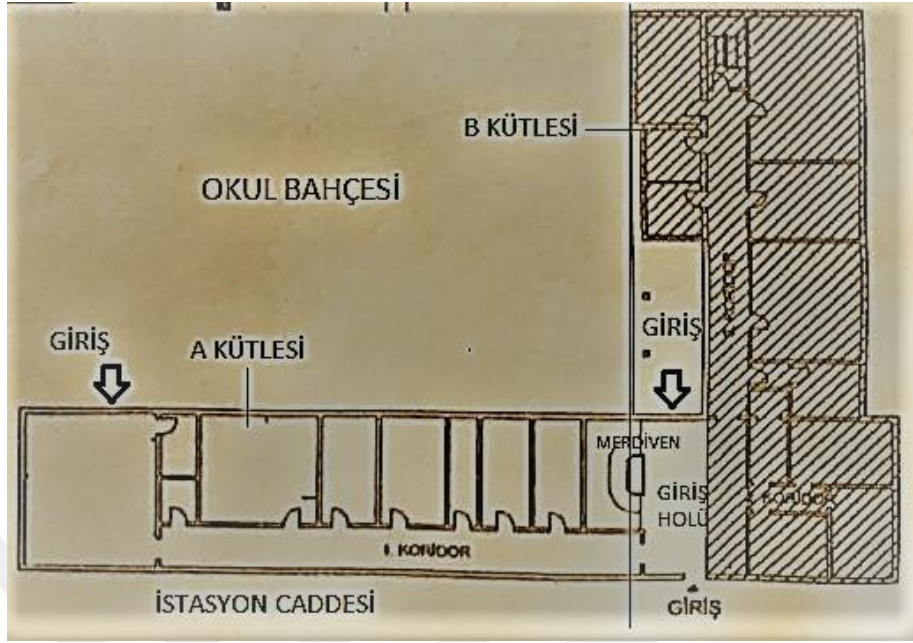
(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

4.4.1.1 Gaziantep Ticaret Lisesi Mimarisi

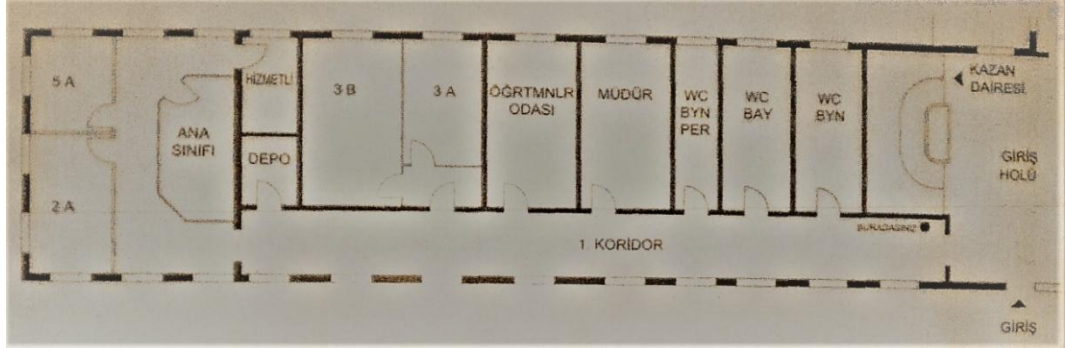
4.4.1.1.a Plan Özellikleri

L şeklinde plan şemasına sahip olan Gaziantep Ticaret Lisesi binasının, taşıyıcı sistemi betonarme olup, duvarlar kesme taş malzeme kullanılarak yapılmıştır. Yapının üst örtüsü ise alaturka kiremitli kırma çatıdır. Yapı bodrum, zemin ve birinci katlardan oluşmaktadır. Bodrum katta kazan dairesi bulunmaktadır. Zemin katta yapının, biri İstasyon Caddesi'nden ikisi de okul bahçesinden olmak üzere üç giriş kapısı bulunmaktadır. Yapının L formunu oluşturan iki adet dikdörtgen kütle, çalışmada A ve B kütleleri olarak incelenecektir. A kütesinin zemin kat plan tasarımı, giriş holünden başlayan uzun bir koridor ve bu koridora açılan öğretmenler odası, müdür odası ve tuvaletlerden oluşmaktadır. Bu koridorun en sonundaki mekan ise günümüzde ana sınıfı olarak kullanılmaktadır. Ana sınıfının bahçeden bir girişi de bulunmaktadır. B kütesinde bulunan giriş holünde birisi okul bahçesinden diğeri de İstasyon Caddesi'nden olmak üzere iki adet giriş kapısı ve bodrum ve birinci kata bağlantı sağlayan ve orijinalliği korunabilmiş üç kollu bir merdiven bulunmaktadır. Ayrıca giriş holünden idari bölüme de geçilmektedir. B kütesinin plan şeması yine giriş holüne bağlanan dikdörtgen formun uzun kenarına paralel bir koridor ve buraya

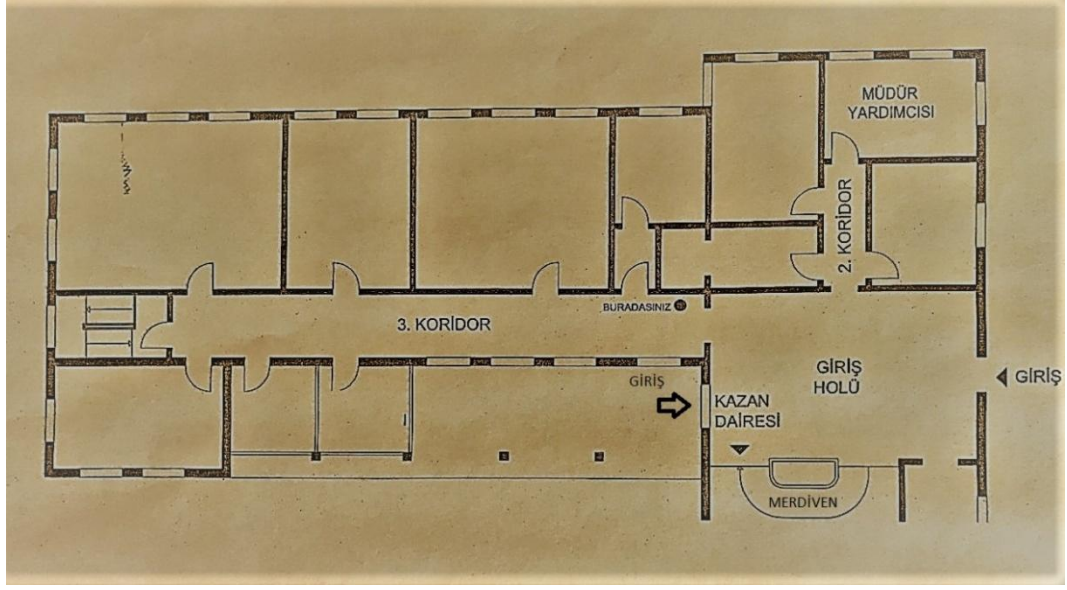
açılan sınıflar ve idari bölümlerden oluşmaktadır. Koridorun bitiminde ise yukarıya çıkan iki kollu bir merdiven yer almaktadır (Şekil 4.127, Şekil 4.128 ve Şekil 4.129).

Şekil 4.127 Gaziantep Ticaret Lisesi Zemin Kat Planı
(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

Şekil 4.128 Gaziantep Ticaret Lisesi A kütleli Zemin Kat Planı
(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

Şekil 4.129 Gaziantep Ticaret Lisesi B Kütlesi Zemin Kat Planı

(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

4.4.1.1.b Cephe Özellikleri

A ve B kütlelerinin batı cephesi, İstasyon Caddesine açılmaktadır. Yapının tüm cephelerinde kesme taş kaplama malzeme kullanılmıştır. Cephede dikdörtgen formdaki eşit boyuttaki pencerelerin, birbirlerine olan uzaklıkları aynı olarak yer aldığı görülmektedir. Ayrıca B kütlelerinde yer alan giriş bölümü çıkma yapan iki adet taş duvarla vurgulanmıştır. Bu taş duvarlar, üstü trapez sac malzemeyle örtülen giriş saçağını taşımaktadır. Giriş saçağının üzerindeki pencereler, yapıdaki genel düzenden farklı olarak aralarındaki mesafeler azaltılarak yerleştirilmiştir. B kütlelerinin okul bahçesine bakan doğu cephesinde ise sınıfların konumlandığı görülmektedir. Buradaki pencerelerde yine ritmik bir düzenle yerleştirilmiş, ana sınıfı bölümünde yer alan giriş kapısı, bahçe kotundan yüksekte yer almıştır. Bundan dolayı burada rampa ve merdivenle ulaşılan bir giriş platformu oluşturulmuştur. Buradaki giriş kapısının üstünde dört adet taş konsolun taşıdığı, dikdörtgen formda, betonarme giriş saçağı oluşturulmuştur (Şekil 4.130, Şekil 4.131, Şekil 4.132 ve Şekil 4.133).

Şekil 4.130 Gaziantep Ticaret Lisesi Kuzey Cephesi
(Sacır, 2017)

Şekil 4.131 Gaziantep Ticaret Lisesi İstasyon Caddesi'nden Giriş Kapısı
(Sacır, 2017)

Şekil 4.132 Gaziantep Ticaret Lisesi A kütlesi Güney Cephesi
(Sacır, 2017)

Şekil 4.133 A Kütlesine Okul Bahçesinden Giriş

(Sacır, 2017)

A kütlesinin kuzey cephesi, tamamen simetrik bir düzende tasarlanmıştır. Tüm yapıda olduğu gibi burada da dikdörtgen formundaki pencerelerin birinci kata ait olanları, zemin kattakilerden daha yüksek yapılmasına rağmen yatay düzlemdeki ölçüleri eşittir (Şekil 4.134). Ayrıca pencerelerde görülen lento ve söve taşlarının içerlek yerleştirilmesi ve lento taşlarının dikine yerleştirilmesi uygulaması dikkat çeken bir detaydır. Bu detay zemin kattaki tüm pencerelerde uygulanmıştır (Şekil 4.135). Üst kata ait pencerelerde ise lento taşlarının dikine yerleştirilmesi detayı aynı olmakla birlikte zemin katın pencerelerinde lento ve söve taşlarının içerlek yerleştirilmesi detayı görülmemektedir (Şekil 4.136).

Şekil 4.134 Gaziantep Ticaret Lisesi A Kütlesi Kuzey Cephesi
(Sacır, 2017)

Şekil 4.135 Zemin Kat Pencere Detayı
(Sacır, 2017)

Şekil 4.136 Üst Katlardaki Pencere Detayı

(Sacır, 2017)

A ve B kütlelerinin güney cephesi, araç trafiğine kapalı olan Dayı Ahmet Ağa Sokağı'na bakmaktadır. Bu sokağa açılan bir kapı bulunmamaktadır. Diğer cephelerdeki pencere düzeni burada da devam etmektedir. Yapının çevresindeki zemin kotunun, zamanla yenilenen döşeme kaplamaları nedeniyle yükselmesinden dolayı, zemin kat pencere parapetlerinin yolun altında kaldığı görülmektedir (Şekil 4.137).

Şekil 4.137 Gaziantep Ticaret Lisesi Güney Cephesi

(Sacır, 2017)

B kütlesinin doğu cephesi, Çocuk Yuvası Geçidi Sokağı'na açılmaktadır. Bu cephedeki yapı öğeleri de simetrik bir tasarımla bu kompozisyondaki yerini almıştır (Şekil 4.138).

Şekil 4.138 Gaziantep Ticaret Lisesi B Kütlesi Doğu Cephesi
(Sacır, 2017)

B kütlesinin kuzey cephesi de okul bahçesine açılmaktadır. Diğer cephelere nazaran daha hareketli bir tasarıma sahip olan kuzey cephesinden yapıya giriş bulunmaktadır. Günümüzde, koridora açılan kapılar kullanılmayıp, giriş holüne açılan kapı kullanılmaktadır. Giriş bölümünün üzeri, kare kesitli kolonlar tarafından taşınan kiremit örtülü ahşap çatı ile kapatılmıştır (Şekil 4.139).

Şekil 4.139 Gaziantep Ticaret Lisesi B Kütlesi Kuzey Cephesi
(Sacır, 2017)

4.4.1.1.c İç Mekan Özellikleri

Yapının birden fazla girişi olmasına rağmen, aktif kullanılan kapı, okul bahçesine açılan kolonatl bölümünden A kütesine olan giriştir. Yapıya girildiğinde ilk karşılaşılan bölüm olan giriş holü, A ve B kütlelerinin mafsalsal noktasıdır. Ana girişin karşısında ise İstasyon Caddesi'ne açılan fakat kullanılmayan giriş kapısı bulunmaktadır. Giriş holünden, A ve B kütlelerinin koridorlarına ve idari büroların olduğu kısma geçilebilmektedir. Giriş holündeki, bodrum kata ve birinci kata bağlantı sağlayan üç kollu merdiven, orijinalliği korunan ahşap küpeşterleri ve dökme mozaik malzemeden yapılmış basamakları ile dikkat çekmektedir. Dökme mozaik malzemenin binanın genelinde yer döşemesi olarak kullanılmış olduğu görülmektedir. Fakat sınıflarda, yer döşemeleri laminat parke olarak değiştirilmiştir (Şekil 4.140, Şekil 4.141, Şekil 4.142 ve Şekil 4.143).

Şekil 4.140 Giriş Kapısından Giriş Holünün Görünümü

(Sacır, 2017)

Şekil 4.141 Giriş Kapısının Giriş Holünden Görünümü
(Sacır, 2017)

Şekil 4.142 Giriş Holünden Merdivenin Görünümü
(Sacır, 2017)

Şekil 4.143 Giriş Holünden B Kütleli Koridoruna Bakış

(Sacır, 2017)

Merdivenle üst kata çıkıldığında, zemin kattaki giriş holünün ölçülerindeki hole ulaşılmaktadır. Üst kattaki holden de A ve B kütlelerinin koridorlarına geçilebilmektedir. Zemin ve birinci kat hollerinde, nervürlü betonarme döşemeye ait kirişler tavanlarda göze çarpmaktadır. Genelde doğrusal ve birbirine paralel olarak konumlanmış kirişler bazı dersliklerde diyagonal bir şekilde kullanılmıştır (Şekil 4.144, Şekil 4.145, Şekil 4.146 ve Şekil 4.147).

Şekil 4.144 Üst Kat Holün Görünümü

(Sacır, 2017)

Şekil 4.145 A Blok Üst Kat Koridorun Görünümü
(Sacır, 2017)

Şekil 4.146 Nervürlü Betonarme Döşemenin Bir Derslikteki Diyagonal Tasarımı
(Sacır, 2017)

Şekil 4.147 Tavanda Doğrusal Kirişlerin Yer Aldığı Bir Derslik
(Sacır, 2017)

Tüm yapıda pencereler PVC doğrama olarak değiştirilmiş, iç kapılarda ise bir kısmı ahşap olarak orijinal halinde olmasının yanı sıra bir kısmı da PVC olarak yenilenmiştir (Şekil 4.148).

Şekil 4.148 PVC Olarak Yenilenmiş Pencere
(Sacır, 2017)

4.4.1.1.d Değerlendirme

Gaziantep Ticaret Lisesi binası, 1941-42 yılında hizmet vermeye başladığı düşünüldüğünde Cumhuriyet sonrası dönemlerde yapılan ve günümüzde de varlığını sürdüren okul binalarının ilklerindedir. İki kata sahip yapı, L formuyla birlikte o günün şartlarında büyük sayılabilecek bir eğitim kurumu kimliğine sahiptir. Plan oluşumu olarak, L plan formunun mafsal kısmında çözülmüş merdiven bölümüyle kentte bu dönemde yapılmış diğer iki okul yapısından farklı bir görünüm sergilemektedir. Yerel taş malzemeyle oluşturulan ve sadeliğin hüküm sürdüğü cepheler, dönemin mimari eğilimini yansıtmaktadır. Cephelerde düz hatların yarattığı monotonluk, pencerelerdeki lento ve sövelerin girinti, çıkıntılarıyla ve taş duvarın örülmesi sırasında bir örüntü dahilinde farklı yükseklikteki taşların kullanılmasıyla bozulmaya çalışılmıştır. Yapının dış mekanındaki sadelik iç mekanda da kendini hissettirmektedir. Fakat dış mekânın özgün durumu iç mekanda görülememektedir. Birçok iç yapı elemanının değiştiği göze çarpmaktadır.

4.4.2 Gaziantep Lisesi Binası Tarihçesi ve Konumu

1920-1921 yıllarındaki Antep Savunması sırasında Fransızlar ve Ermeniler tarafından oluşturulan Barsumyan-Nazaryan Antep şehir planına göre, Gaziantep Lisesi'nin bulunduğu arsa üzerinde 1912 yılında kentteki Ermeniler tarafından kurulan Kilikya Koleji bulunmaktaydı (Ek 1). Kolejde verilen eğitim çok uzun sürmemiş, Birinci Dünya Savaşı başladıktan sonra 1915 yılında sona ermiştir (Sarafian, 1957, s.105) (Şekil 4.149). 1937 yılında Hermann Jansen tarafından yapılan imar planında ise Gaziantep Lisesi'nin yeri eğitim alanı olarak tasarlanmıştır (Ek 2).

Şekil 4.149 Cumhuriyet'ten Önce Gaziantep Lisesi'nin Yerinde Bulunan Kilikya Koleji'nin Fotoğrafi

(Yakar, 2015)

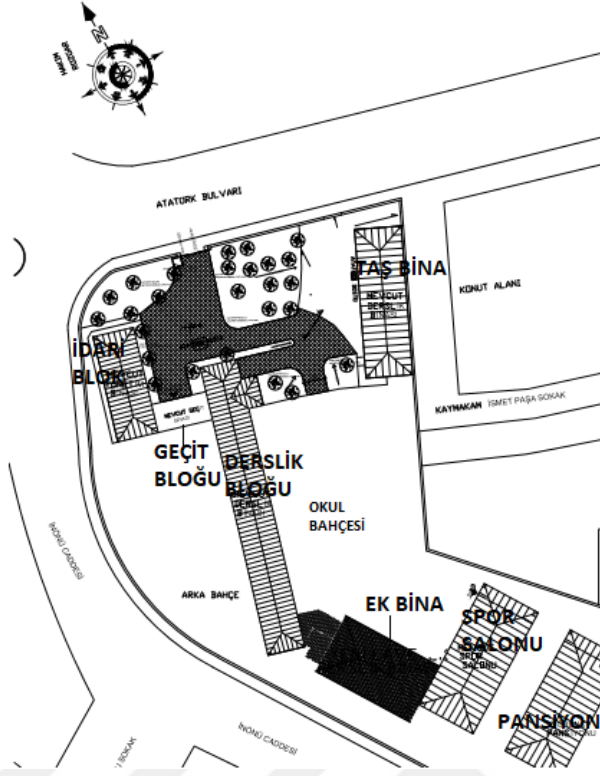
Cumhuriyet'in ilanından sonra o döneme kadar sadece ilköğretim okullarına sahip olan Gaziantep'te 1922 yılında, konum olarak şimdiki Gaziantep Lisesi'nin bulunduğu yerde "Gaziantep Orta Mektebi"nin kurulduğu bilinmektedir. Ancak bu tarihte faaliyet gösterilen yapı günümüze ulaşmamıştır. 1933 yılında Gaziantep'e ziyarete gelen Atatürk'ün direktifi doğrultusunda bu kurum liseye dönüştürülmüş, o dönemde faaliyet gösteren yapıya ek olarak, şu anda mevcut olan Taş bina yapılmıştır. 1962 yılında ise günümüzde hizmet veren Gaziantep Lisesi inşa edilmiştir (Bozkurt, tarih bilinmemektedir).

Gaziantep Lisesi binası; Şahinbey İlçesi, Bahçelievler Mahallesi'nde 1112 ada, 73 parselde bulunmaktadır. Yapı, Cumhuriyet döneminde gelişen bir bölge olan "Başkarakol" dadır. Yapı, Taş Bina, Spor Salonu ve Pansiyon binalarının ve Atatürk heykelinin bulunduğu küçük bir yerleşke içinde bulunmaktadır. Yapıya 1997 yılında, kapasitesinin yetersiz kalması nedeniyle aynı cephe özelliğine sahip bir ek bina yapılmıştır. Yerleşke, kuzeyde girişlerin yapıldığı Atatürk Bulvarı, batıda İnönü Caddesi, doğuda Bedri İncetahtacı Sokak, güneyde ise Fazıl Arısoy Sokak ile çevrelenmiştir (Şekil 4.150 ve Şekil 4.151). Bu yapı topluluğunun bulunduğu

yerleşkeye ana giriş, Atatürk Bulvarı'ndan sağlanmaktadır. Araç ve yaya giriş çıkışlarının sağlandığı demir kapının yanında kesme taş malzemeyle yapılmış güvenlik kulübesi yer almıştır. Güvenlik kulübesinin ve giriş kapısının üst kısmına altı adet daire kesitli kolon tarafından taşınan dikdörtgenler prizması şeklindeki betonarme blok, yatay bir şekilde yerleştirilmiştir. Kulübedeki bu taş duvar uygulaması okul bahçesinin tüm çevresindeki duvarlarda da bulunmaktadır (Şekil 4.152). Çalışmada 1962 yılında hizmet vermeye başlayan Gaziantep Lisesi binası, Spor Salonu ve 1933 yılında hizmet vermeye başlayan Taş Bina incelenecektir.

Şekil 4.150 Gaziantep Lisesi Uydu Görüntüsü
(Google Earth)

Şekil 4.151 Gaziantep Lisesi Vaziyet Planı

(Gaziantep Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü arşivinden)

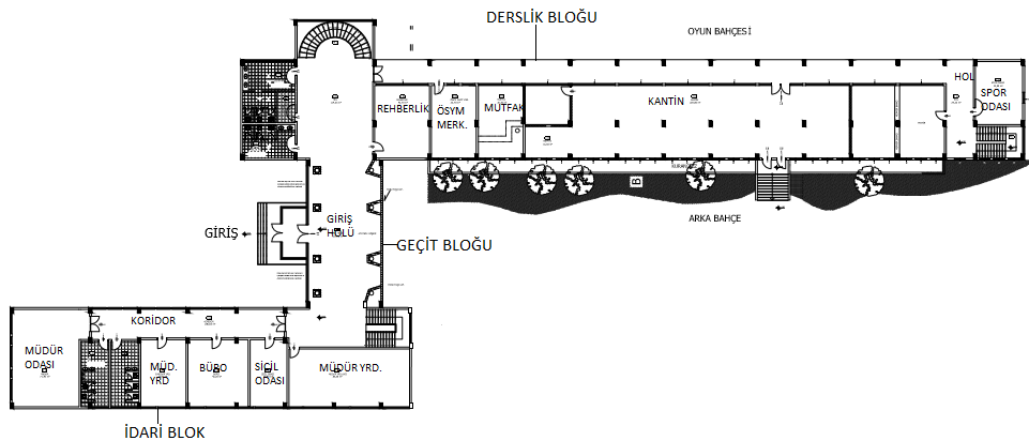
Şekil 4.152 Atatürk Bulvarı'ndan Gaziantep Lisesi'ne Giriş Kapısı

(<http://wownturkey.com/forum/viewtopic.php?p=5372738>)

4.4.2.1 Gaziantep Lisesi Mimarisi

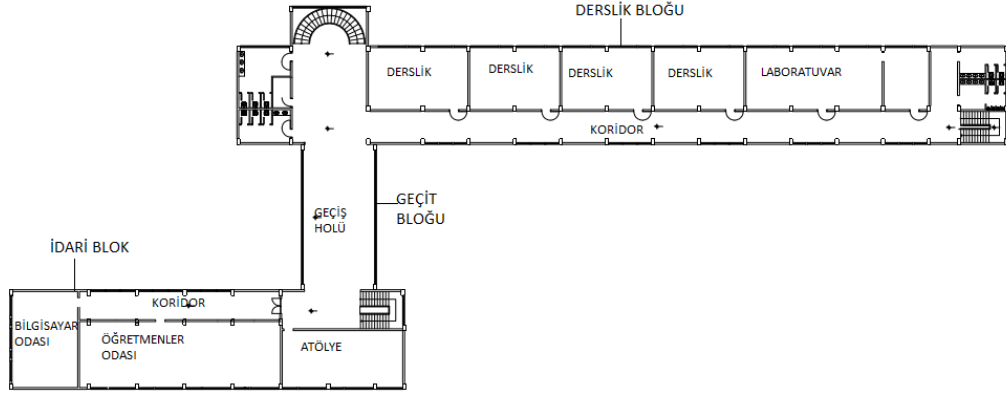
4.4.2.1.a Plan Özellikleri

Gaziantep Lisesi binası, üç adet dikdörtgen formundaki kütlelerden oluşmuştur. Bu kütleler, çalışmada İdari blok, Geçit bloğu ve Derslik bloğu olarak incelenecektir. 15x8 metre boyutlarında dikdörtgen şemaya sahip olan Geçit bloğu, zemin katta yapının ana girişini barındırmaktadır. Geçit bloğu, iki katlı olup zemin katta giriş holünü, üst katta geçiş holünü oluşturmaktadır. Geçit bloğu diğer iki blok arasında geçiş işlevine sahiptir. İdari blok, zemin, birinci ve ikinci kat olarak üç kattan oluşmuştur. 41x10 metre boyutlarında dikdörtgen plan şemasına sahip olan İdari bloğun mekan dizilimi, koridor ve koridora açılan mekanlar şeklindedir. Zemin katta müdür odası, müdür yardımcısı odaları, ofisler ve tuvaletler, birinci katta öğretmenler odası, bilgisayar odası, atölye ve tuvaletler, ikinci katta ise kütüphane, resim ve müzik odaları bulunmaktadır. Bu blokta katlar arası ulaşımı sağlayan iki kollu, sahanlıklı bir merdiven bulunmaktadır. Derslik bloğu ise 82x10 metre boyutlarında dikdörtgen formdan oluşmuştur. Bodrum, zemin ve üç normal kata sahiptir. Normal katlardaki plan şeması, uzun bir koridor ve buraya açılan derslik ve laboratuvar birimlerinden oluşmaktayken zemin katta, holden okul bahçesine olan çıkışın devamında kantine ulaşmayı sağlayan kolonatsız bir koridor oluşturulmuştur. Bodrum katta ise kazan dairesi ve depo bölümleri bulunmaktadır. Derslik bloğundaki yarım daire şeklindeki dönel merdiven ve bloğun diğer ucundaki iki kollu sahanlıklı merdiven, hem bodrum kata hem de üst katlara bağlantı sağlamaktadır (Şekil 4.153, Şekil 4.154, Şekil 4.155 ve Şekil 4.156).

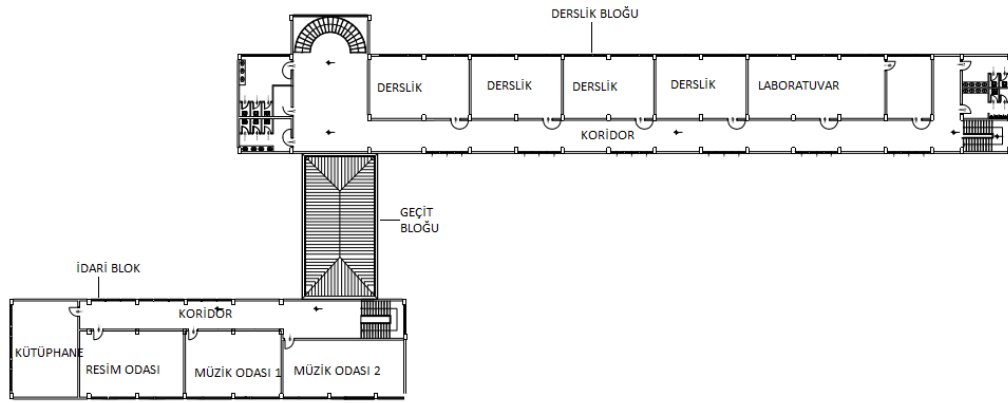

Şekil 4.153 Gaziantep Lisesi Zemin Kat Planı

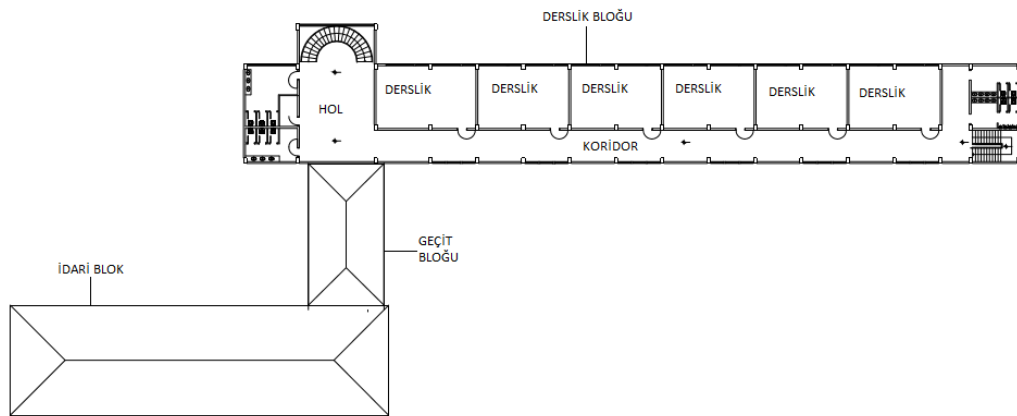
(Gaziantep Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü arşivinden)

Şekil 4.154 Gaziantep Lisesi Birinci Kat Planı
(Gaziantep Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü arşivinden)

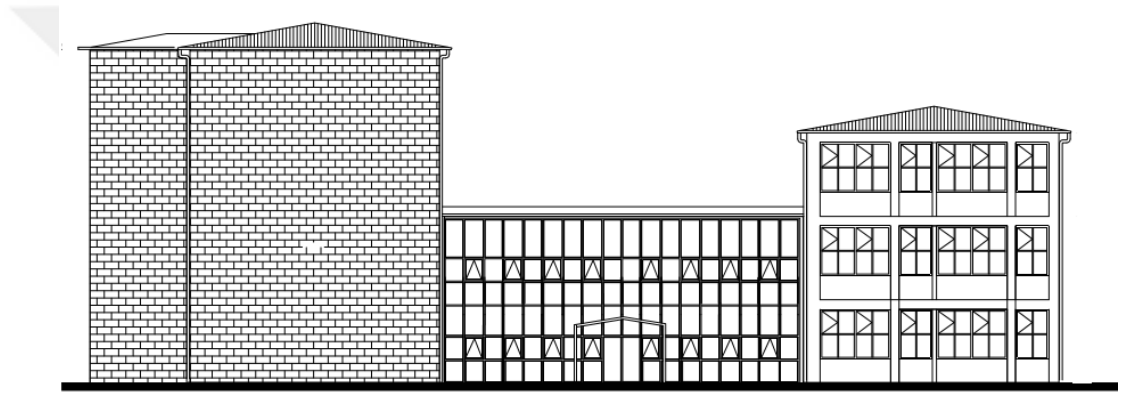
Şekil 4.155 Gaziantep Lisesi İkinci Kat Planı
(Gaziantep Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü arşivinden)

Şekil 4.156 Gaziantep Lisesi Üçüncü Kat Planı
(Gaziantep Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü arşivinden)

4.4.2.1.b Cephe Özellikleri

Yapının kuzeydoğu cephesinde, ana girişin bulunduğu simetrik olarak dizayn edilmiş Geçit bloğunun, alüminyum profilli cam giydirme uygulanmış yüzeyi dikkat çekmektedir. Bu uygulama, yapının orijinal tasarımında yer almayan sonradan yapılan bir uygulamadır. Kuzeydoğu cephesinde yer alan kesme taş malzemedeki yapılan sağır duvar, Derslik bloğuna aittir. Buradaki sağırlık, tüm katlarda bu bölümde tuvaletlerin yer almasından dolayıdır. Cephede, Geçit bloğunun diğer yanında yer alan İdari blokta, dışa doğru çıkıntılı olarak yapılmış beton dikme ve kirişlerle vurgulanmış ve simetrik olarak tasarlanmış bir pencere düzeni görülmektedir (Şekil 4.157, Şekil 4.158, Şekil 4.159 ve Şekil 4.160).

Şekil 4.157 Gaziantep Lisesi Kuzeydoğu Cephesi
(Gaziantep Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü arşivinden)

Şekil 4.158 Gaziantep Lisesi'nin Kuzeydoğu Cephesi Derslik ve Geçit Blokları Fotoğrafı
(Sacır, 2017)

Şekil 4.159 Gaziantep Lisesi'nin Geçit Bloğunun Daha Önceki Dönemlerdeki Cephesi

(<http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=78648&start=0&sid=c7bfb3f311867483b8fb8dbfd0036725>)

Şekil 4.160 Gaziantep Lisesi'nin Kuzeydoğu Cephesi İdari Blok Fotoğrafi
(Sacır, 2017)

Güneydoğu cephesi, ağırlıklı olarak yapının Derslik bloğunun okul bahçesine açılan cephesi ve daha geride bulunan İdari bloğa ait cepheden oluşmuştur. Derslik bloğunda bulunan tüm normal katlardaki sınıf ve atölyeler bu yöne bakmaktadır. Sınıflara ait pencereler, yatay ve düşeyde kolon ve kirişlerin çıkıntılı bir şekilde dışavurumuyla çerçeveler içinde tasarlanmış ve bu düzen tüm cephede ritmik olarak devam etmiştir. Zemin katta ise, kantin önündeki kolonatl geçiş görülmektedir. Derslik bloğundaki büyük dönel merdivenin bulunduğu kısımda alüminyum profilli cam giydirme uygulanmıştır. Bloğun iki ucundaki kesme taş duvarlı bölümde tüm katlarda tuvaletler bulunmaktadır. İdari bloğun bu cepheye yansıyan, kesme taş duvarlı sağır kısımları idari ofislere, pencereless kısımları ise koridorlara aittir. Pencere tasarımı, diğer cephelerdeki gibi yapılmıştır (Şekil 4.161, Şekil 4.162 ve Şekil 4.163).

Şekil 4.161 Gaziantep Lisesi Güneydoğu Cephesi
(Gaziantep Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Arşivinden)

Şekil 4.162 Gaziantep Lisesi Okul Bahçesinden Derslik Bloğunun Fotoğrafi
(Sacır, 2017)

Şekil 4.163 Gaziantep Lisesi, İdari Blok Güneydoğu Cephesine Yansıyan Bölüm Fotoğrafi
(Sacır, 2017)

Kuzeybatı cephesi, yapının İnönü Caddesi'ne olan cephesidir. Burada, zemin kat dışındaki tüm katlarda Derslik bloğundaki sınıfların sirkülasyonunu sağlayan koridor bulunmaktadır. Bu bölümdeki pencere miktarı, sınıfların olduğu cepheye göre azaltılmıştır. Burada da pencere olmayan kısımlarda kesme taş malzeme kullanılmış, pencereler ise diğer cephelerdeki gibi beton söve ve lentoların çıkıntılı tasarımıyla vurgulanmış, eşit ölçüde ve mesafede yerleştirilerek ritmik bir görüntü oluşturulmuştur. Cephedeki İdari blokta ise ofis bölümlerine ait yapının genel pencere dizaynına uygun bir pencere düzeni görülmektedir (Şekil 4.164, Şekil 4.165 ve Şekil 4.166).

Şekil 4.164 Gaziantep Lisesi Kuzybatı Cephesi
(Gaziantep Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü arşivinden)

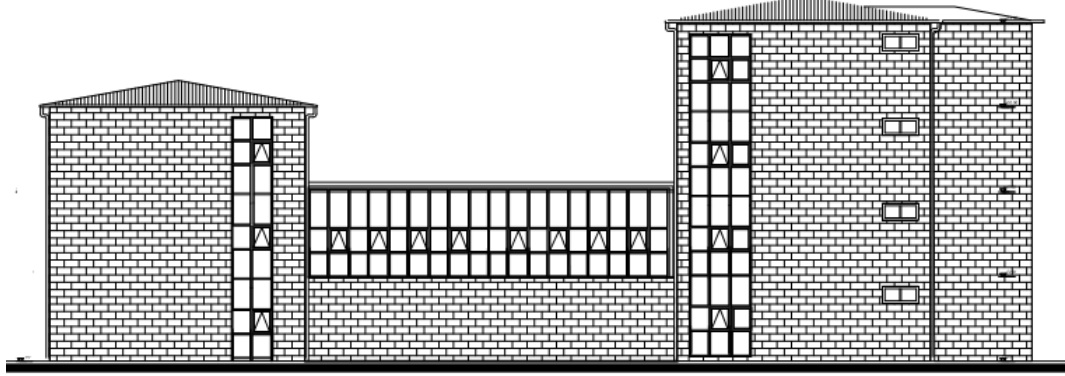
Şekil 4.165 Gaziantep Lisesi İdari Bloğun Kuzybatı Cephesinden Fotoğraf
(Sacır, 2017)

Şekil 4.166 İnönü Caddesi'nden Derslik Bloğunun Fotoğrafı
(Sacır, 2017)

Yapının güneybatı cephesinde ağırlıklı olarak kesme taş duvarla sağlanmış bir sağırlık söz konusudur. İdari blok ve Derslik bloklarında merdivenlere denk gelen yerlerde alüminyum profilli giydirme cam uygulanmıştır. Buralardaki giydirme cam uygulamasının da yapının orijinalinde olmadığı, sonradan yapılan bir uygulama olduğu düşünülmektedir. Derslik bölümünde ayrıca tuvaletlerin olduğu bölümde

küçük havalandırma pencereleri bulunmaktadır. Geçit bloğunda zemin katta bulunan Atatürk büstünün olduğu kısım tamamen sağır yapılmış, üst katta ise giydirme cam uygulanmıştır (Şekil 4.167).

Şekil 4.167 Gaziantep Lisesi Güneybatı Cephesi

(Gaziantep Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü arşivinden)

4.4.2.1.c İç Mekan Özellikleri

Gaziantep Lisesi binasının ana girişi, zemin katta Geçit bloğundan yapılan giriştir. Ana girişten yapıya girildiğinde ilk mekan olan giriş holünde, giriş kapısının karşısındaki sağır duvarda tümüyle Atatürk heykeli ve fotoğraflarının simetrik bir tasarımla sergilendiği bir Atatürk köşesi oluşturulmuştur. Atatürk köşesindeki duvarlarda ve zeminde kullanılan seramik ve doğal granit kaplamalar, günümüze yakın bir tarihte yenilenmiştir. Giriş kapısının bulunduğu yüzeyde ise, taşıyıcı kolonlar dış yüzeyden geride konumlandırılarak mekanın ışık gereksinimini sağlamak üzere için tamamen cam bir yüzey elde edilmiştir. Mekandaki zemin kaplamasının, orijinal halini yansıtmadığı, revize edildiği görülmektedir. Giriş holündeki kesme taş malzemeye kaplanmış, dikdörtgen kesitli dört adet kolon aralarında yine Atatürk resimlerinin ve lisenin aldığı kupaların ve ödüllerin sergilendiği bir sergileme alanı olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.168, Şekil 4.169 ve Şekil 4.170)

Şekil 4.168 Geçit Bloğu Ana Giriş Karşısı Panoramik Görünüm
(Sacır, 2017)

Şekil 4.169 Giriş Kapısının İçerden Görünüşü
(Sacır, 2017)

Şekil 4.170 Giriş Holündeki Sergileme Alanı

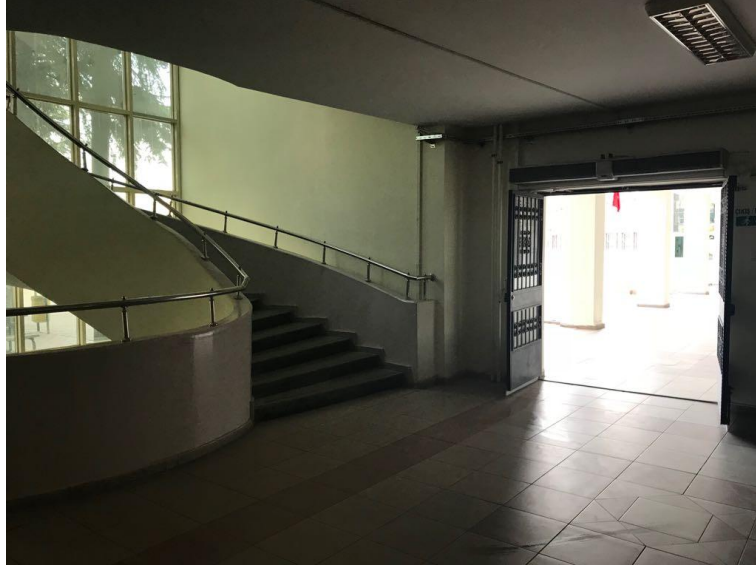
(Sacır, 2017)

Zemin katta giriş holünden Derslik bloğuna geçildiğinde, holün bitiminde bulunan yarım döner merdiven, bodrum kata ve üst katlara bağlantı sağlamaktadır. Merdivenin hemen yanındaki demir giriş kapısı okul bahçesine açılmaktadır (Şekil 4.171 ve Şekil 4.172).

Şekil 4.171 Derslik Bloğu Yarım Döner Merdiven

(Sacır, 2017)

Şekil 4.172 Derslik Bloğundan Okul Bahçesine Çıkış
(Sacır, 2017)

Zemin katta giriş holünden İdari bloğa geçildiğinde idari ofislerin bağlandığı koridorda, yapının diğer bölümlerindeki düz tavan döşemelerinin aksine betonarme nervürlü döşeme uygulanmıştır. Bu koridordan müdür odası ve müdür yardımcıları odalarına geçiş sağlanmaktadır (Şekil 4.173).

Şekil 4.173 İdari Bloкта İdari Ofislere Ait Koridor
(Sacır, 2017)

Geçit bloğunun zemin katında bulunan dikdörtgen kesitli taş kaplama kolonlar yerine birinci katta sıva üzerine boya uygulanmış daire kesitli kolonlar yer almaktadır. Birinci katta Geçit bloğunun her iki cephesinde uygulanan alüminyum profilli giydirme cam cephe uygulaması oldukça aydınlık bir mekan elde edilmesine olanak sağlamıştır (Şekil 4.174).

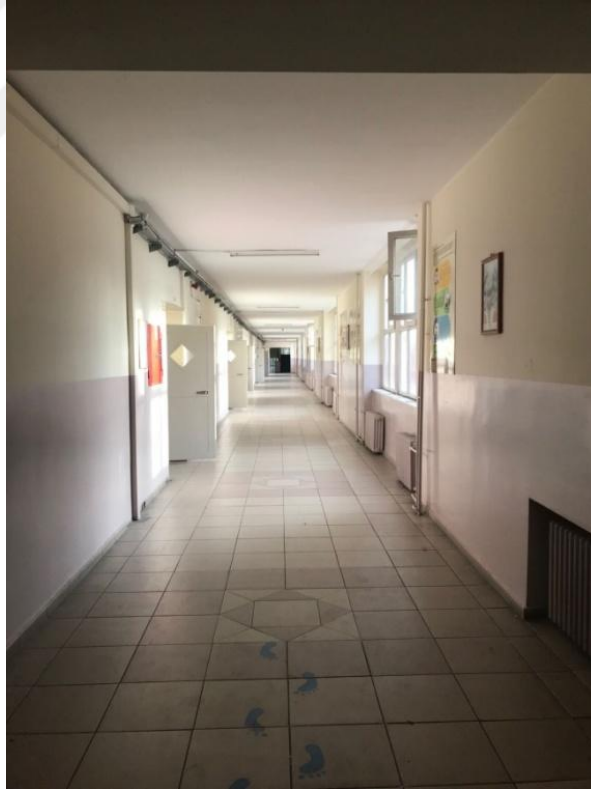
Şekil 4.174 Geçit Bloğu Birinci Kat Görünümü

(Sacır, 2017)

Derslik bloğunun birinci, ikinci ve üçüncü katlarda bulunan kat hollerinden dersliklerin bulunduğu koridorlara geçilebilmektedir. Katlardaki tuvaletlerin girişi de holden sağlanmaktadır. Kat hollerindeki zemin döşeme malzemesi de diğer bölümlerdeki gibi yapının orijinal durumunu yansıtmamaktadır. Koridor ve sınıflardaki pencere doğramaları da yapının geçirdiği tadilatlar sırasında PVC olarak değiştirilmiştir (Şekil 4.175, Şekil 4.176 ve Şekil 4.177).

Şekil 4.175 Derslik Bloğu İkinci ve Kat Holü
(Sacır, 2017)

Şekil 4.176 Derslik Bloğu İkinci Kat Dersliklere Ait Koridor
(Sacır, 2017)

Şekil 4.177 Gaziantep Lisesi'ne Ait Bir Derslikten Görünüm
(Sacır, 2017)

4.4.2.1.d Spor Salonu Binası

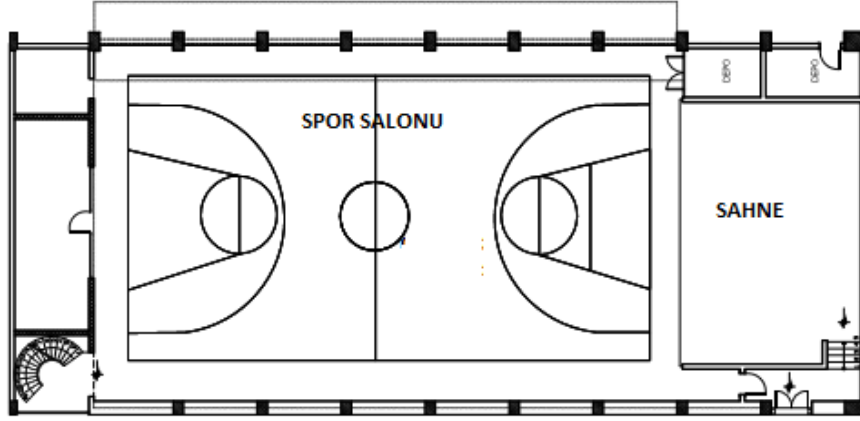
Spor Salonu binası, daha sonradan ek olarak yapılan derslik binasıyla bitişik durumdadır (Şekil 4.178 ve Şekil 4.179). 76x33 metre ölçülerinde dikdörtgen plan şemasına sahip olan yapı içinde spor salonunun yanı sıra, sahne, giyinme ve depolama alanları da bulunmaktadır (Şekil 4.180). Günümüzde yapının okul bahçesinden olan giriş kapısının yeri değiştirilmiş ve yeni kapı açılan bölüme cam giydirme cephe uygulanmıştır. Yapının cephesinde, belli bir seviyeye kadar kesme taş malzeme kullanılarak sağır bir yüzey elde edilmiş, bu seviyeden sonra salonun ışık alması için sıvalı beton dikmelerle birbirinden ayrılan pencerelerin yerleştirildiği bir kurgu görülmektedir (Şekil 4.181).

Şekil 4.178 Okul Bahçesinden Spor Salonu ve Ek Binanın Görünüşü
(Sacır, 2017)

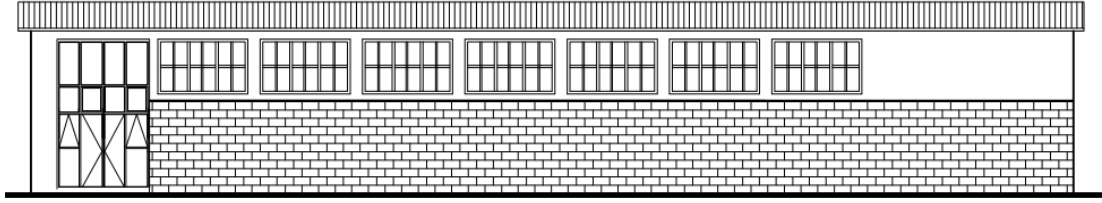

Şekil 4.179 Okul Bahçesinden Ek Binanın Görünüşü
(Sacır, 2017)

Şekil 4.180 Spor Salonu Planı

(Gaziantep Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü arşivinden)

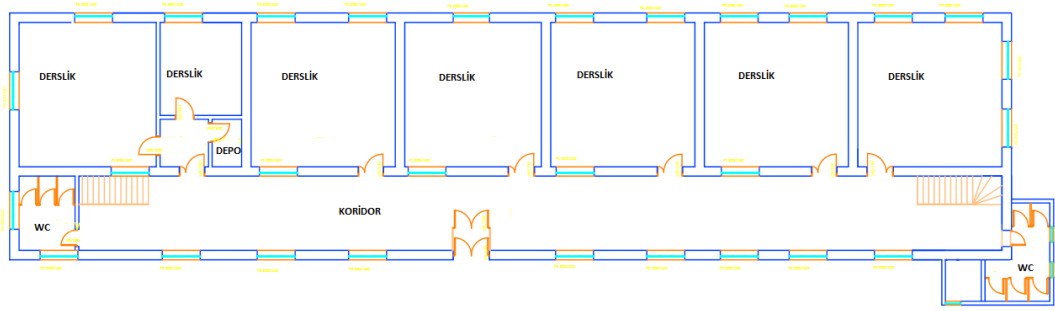

Şekil 4.181 Spor Salonu Cephesi

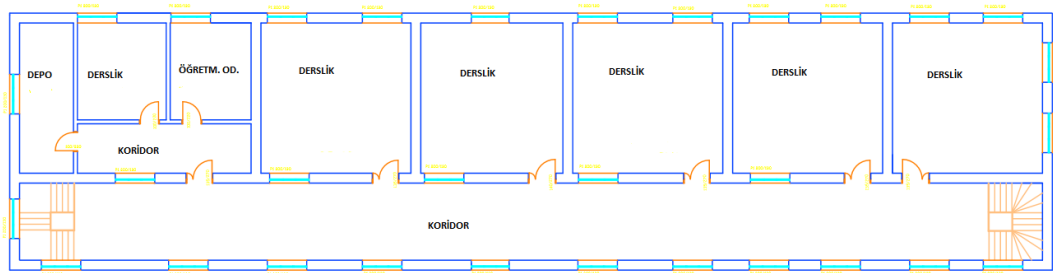
(Gaziantep Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Arşivinden)

4.4.2.1.e. Taş Bina

1933 yılında yapıldığı bilinen Taş Bina 25x82 metre ölçülerinde dikdörtgen şemaya sahiptir. İki katlı olan yapı zemin katta, dikdörtgen plan şemasının uzun kenarına paralel bir koridor ve buraya açılan dersliklerden oluşmaktadır. Koridorun iki ucunda merdivenler ve tuvaletler bulunmaktadır. Üst katta ise derslikler dışında, öğretmenler odası ve depo olarak kullanılan mekanların da bulunduğu yapının üst örtüsü alaturka kiremitli kırma çatıdır (Şekil 4.182, Şekil 4.183 ve Şekil 4.184).

Şekil 4.182 Taş Bina Zemin Kat Planı
(Gaziantep Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü arşivinden)

Şekil 4.183 Taş Bina Birinci Kat Planı
(Gaziantep Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü arşivinden)

Şekil 4.184 Taş Bina Ön Cephe Fotoğrafı
(Sacır, 2017)

4.4.2.1.f Değerlendirme

Gaziantep Lisesi, kentin ilk ve en önemli lisesidir. Bulunduğu konumla özdeşleşmiş bir yapı olan Gaziantep Lisesi binası 1962 yılında inşa edilmiş olsa da bu arazinin Cumhuriyet öncesi dönemlerden bu yana eğitim amaçlı kullanıldığı ortaya konulmuştur. Üç bloktan oluşan ana lise binası içeriğinde bulunan mekanlar ve projenin büyüklüğü yönünden ele alındığında oldukça kapsamlı bir yapı olduğu

anlaşılmaktadır. Özellikle derslikleri ve idari bloğu birbirine bağlayan geçit bloğu, kolonların içerlek yerleştirilerek cephenin bir bütün olarak camla kaplanmasıyla mimari yönden oldukça farklı bir tasarım sunmaktadır. Cephelelerde kullanılan taş uygulaması çalışma kapsamındaki yapılardan farklı olarak, sadece sağır kısımlarda olmak koşuluyla kısmi olarak yer almaktadır. Bu kısmi kullanım cephelere bir hareket getirmiştir. Cephenin taş kullanılmayan bölümlerinde de taşıyıcı sistemin dışarıya doğru çıkıntılı yapılmasıyla da cephede düşey ve yatay etkiler artırılmıştır. İç mekanda, kullanılan malzemelerin çoğunda değişiklikler meydana gelmiş olsa da hala yapının yarım daire şeklindeki ana merdiveni, giriş holünde bulunan Atatürk büstü gibi özellikli bölümleri dikkat çekmektedir. Yapının 1990'lı yıllarda inşa edilen ek kısmı, arada giydirme cam cephele bir tampon bölge yapılarak ve yapının orijinal cephesine sadık kalınarak inşa edilmiştir. Bilinçli bir müdahalede bulunulmasına rağmen yapının orijinal halinden uzaklaşıldığı söylenebilir.

4.4.3 Gaziantep Sanat Okulu Tarihçesi ve Konumu

Cumhuriyet dönemi eğitim kurumlarından biri olan Gaziantep Sanat Okulu, 40 dönüm arazi üzerine kurulu, sekiz adet binayı kapsayan bir vaziyet planına sahiptir. 1943'te başka bir mekanda faaliyete başlayan kurum, 1946 yılında söz konusu konumdaki, içeriğinde atölyelerin olduğu ilk yapı ile faaliyete başlamıştır. Diğer yapılar ise 1964 ve 1975 yıllarında yapılmıştır. Kurum günümüzde Rüştü Uzel Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi adı altında hizmet vermektedir. Kuruma ait yapılar, Adana Kültür ve Tabiat Koruma Kurulu Müdürlüğü'nün 25-02-2010 tarihli, 191 no'lu kararıyla taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmiştir (Ek 7).

Barsumyan-Nazaryan haritasına göre Sanat Okulu'nun yeri, Cumhuriyet öncesi dönemlerde "Haçkar" olarak adlandırılan ve Ermeni mezarlığı bulunduğu tahmin edilen noktadır. Hermann Jansen'e ait imar planında ise bu bölge "ticaret evi ve konut" olarak planlanmıştır. Buradan yola çıkarak Hermann Jansen imar planının birebir uygulanmadığı görülmektedir (Ek 1 ve Ek 2).

Gaziantep Rüştü Uzel Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi; Şahinbey İlçesi, Savcılı Mahallesi, İnönü Caddesi'nde, 52 pafta, 2017 ada, 43 parselde bulunmaktadır. Yapı kompleksinin kuzeyinden İnönü Caddesi, doğusundan Özdemir Bey Caddesi, güneybatısından ise Doktor Hamit Uras Caddesi geçmektedir. Ana giriş, İnönü Caddesi'nden sağlanmakla birlikte Özdemir Bey Caddesi'nden bir adet, Doktor

Hamit Uras Caddesi'nden de iki adet giriş kapısı bulunmaktadır (Şekil 4.185, Şekil 4.186 ve Şekil 4.187).

Eski Sanat Okulu alanına protokol girişi İnönü Caddesi'nden sağlanmaktadır. İnönü Caddesi'ndeki kapıdan girildiğinde karşıda, idari ve derslik kısımlarının bulunduğu ve 1964 yılında inşa edilen A blok yer almaktadır. Giriş kapısının hemen yanında ise, vaziyet planında G blok olarak adlandırılmış olan ve 1975 yılında bu komplekse katılan spor salonu bulunmaktadır. A bloğun güneyinde yer alan, çalışmada C blok olarak adlandırılan Atölyeler Bloğu, kompleksin 1943 yılında, ilk inşa edilen yapısıdır. A ve C blok arasında bulunan, 1964 yılında yapılmış F blok, "Motor Atölyesi"dir. C bloğun güneydoğusunda bulunan, 1994 yılında inşa edilen B blok ise "Bilgisayar Bölümü"ne ait bloktur. 1964'te inşa edilen D blok, "Endüstriyel Otomasyon ve Matbaa" bölümü olarak kullanılmaktadır. Yapım yılı 1975 olan E blok, ise günümüzde "Kimya ve Tekstil Teknolojileri" bölümü olarak kullanılmaktadır. Okul alanının güneyinde lojman binası bulunmaktadır.

Okul arşivinden ulaşılan, 1974 yılında G ve E bloklarının projelerinin hazırlanmasına ilişkin süreçte, yapıların okul kompleksine aplikasyonunun gösterilmesi sebebiyle çizilmiş vaziyet planında, bu tarihte A, C, D ve F bloklarının var olduğu görülmektedir. Lojman bloğu bu vaziyet planında yer almadığından daha sonradan inşa edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca günümüzdeki durumu gösteren vaziyet planında yer alan B blok, 1974 yılına ait planda bulunmamakla birlikte bu dönemde bu binanın yerinde daha küçük boyutta bir depo binası olduğu göze çarpmaktadır. Bu çalışmada, tez çalışmasının kapsamına giren A, C, D ve F blokları incelenecektir (Şekil 4.188).

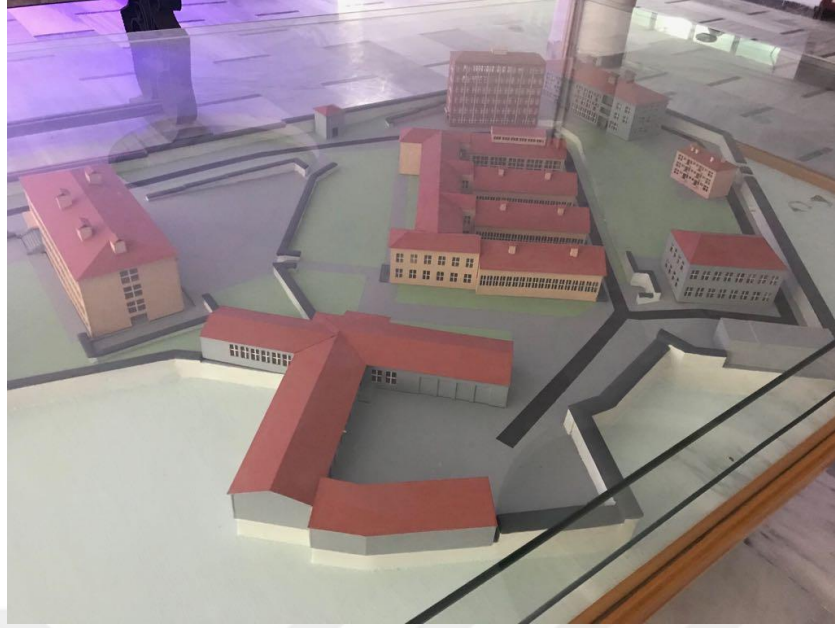

Şekil 4.185 Sanat Okulu Uydu Görüntüsü
(Google Earth)

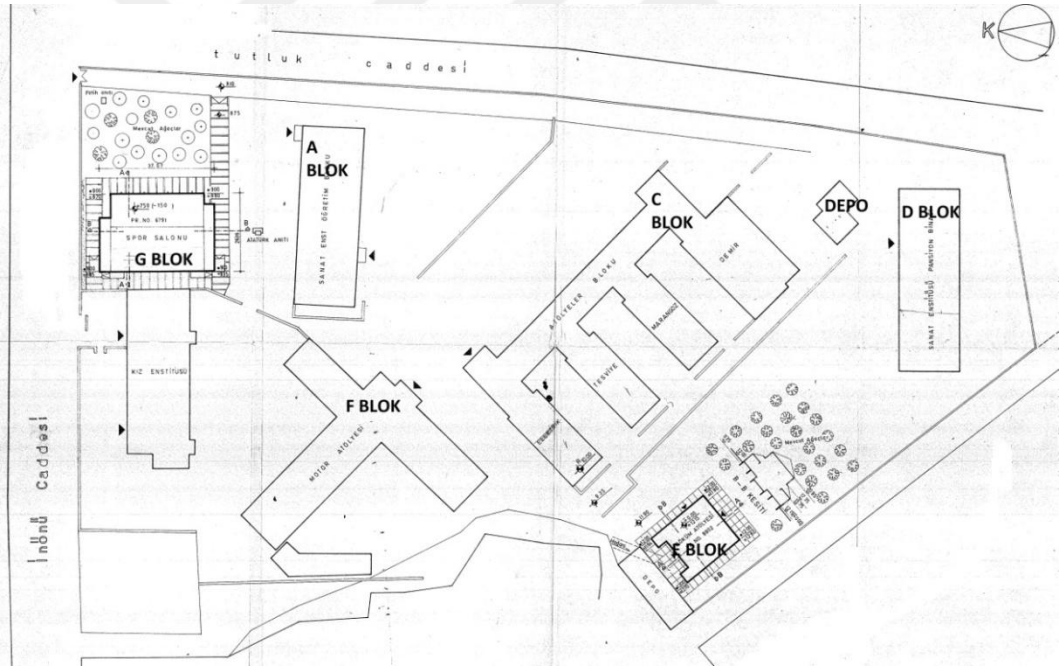

Şekil 4.186 Sanat Okulu Vaziyet Planı

(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

Şekil 4.187 Sanat Okulu Maket Görüntüsü
(Gaziantep Rüştü Uzel Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nden)

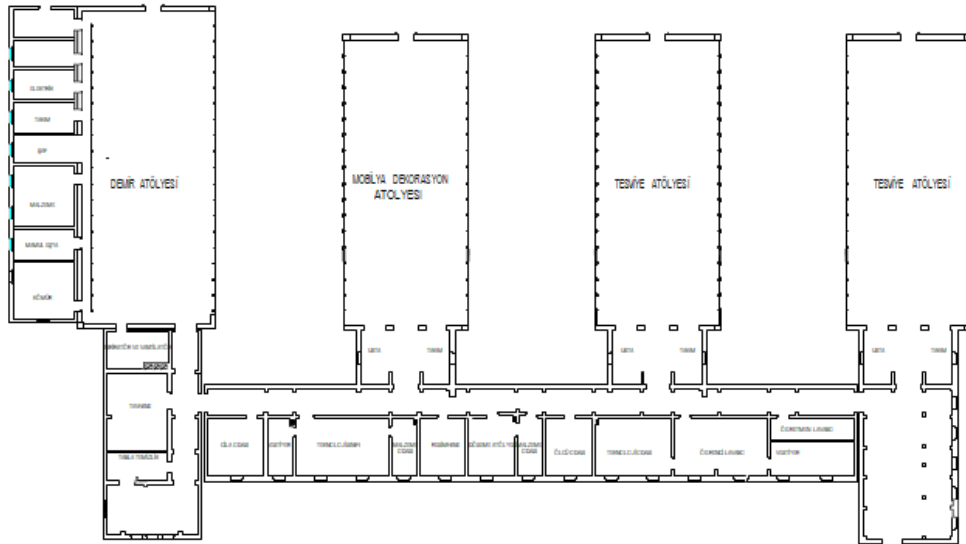

Şekil 4.188 1974 Yılına Ait Vaziyet Planı
(Gaziantep Rüştü Uzel Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi arşivinden)

4.4.3.1 Gaziantep Sanat Okulu Mimarisi

4.4.3.1.a C Blok

1943 yılında inşa edilen C blok, Sanat Okulu'nun eğitim ve öğretime başlanan ilk yapısıdır. İçinde metal işleri, mobilya dekorasyon, elektrik ve makine atölyelerinin bulunduğu yapı, yapıldığı döneme göre oldukça farklı sayılabilecek mimari özelliklere sahiptir. Yapı, içinde sirkülasyonu sağlayan 72 metre uzunluğundaki koridordan, yan cephelerinden gün ışığı alması için birbirinden koparılmış üç adet 30x12 metre boyutundaki ve bir adet 32x14 metre boyutundaki dikdörtgen plana sahip atölyelere geçiş yapılan bir plan şemasına sahiptir. Koridorun diğer tarafında oluşturulmuş, atölyelere nispetle çok daha küçük boyutlu mekanlar ise malzeme odası, sınıf, depo, gardırop odası ve tuvalet gibi fonksiyonlara sahiptir. Yapı, tek katlı olarak yapılmış olmasına rağmen daha sonraki dönemlerde atölyelerin dışında kalan kısma bir kat daha eklenmiştir. Yapı, birden fazla girişe sahiptir. Bu girişlerin ikisi yapının doğrusal şekildeki koridorunun iki ucundan sağlanmakla beraber her atölyenin kendine ait bir kapısı bulunmaktadır. Atölyelerin yapının koridoruna bağlandıkları kısımlarında yer alan usta ve takım odaları bir mafsal niteliğindedir (Şekil 4.189).

Şekil 4.189 Sanat Okulu C Blok Planı

(Gaziantep Rüştü Uzel Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi arşivindeki proje, deforme olduğu için Mihriban Şahin tarafından tekrar çizilmiştir.)

C bloğa ait girişlerin ilki kuzeydoğu cephesindedir. Giriş saçağı olmayan demir kapı bahçe kotundan iki rıht yüksekliğinde bulunmaktadır. Diğer giriş kapısı, yapının güneydoğu cephesinde bulunmakta, ilk giriş gibi saçaksız ve bahçe kotundan yükseltilmiş bir platformda bulunmaktadır. Güneybatı cephesinde ise dört adet atölyeye ait kapılarla bahçeden giriş mevcuttur. Atöyelere ait ahşap kapılar, orijinal haliyle günümüzde de kullanılmaktadır (Şekil 4.190, Şekil 4.191 ve Şekil 4.192).

Şekil 4.190 C Blok Kuzeydoğu Cephesi Giriş

(Sacır, 2017)

Şekil 4.191 C Blok Güneydoğu Cephesindeki Giriş

(Sacır, 2017)

Şekil 4.192 Atölyeden Dışarı Açılan Kapı

(Sacır, 2017)

Üst örtüsü alaturka kiremit örtülü beşik çatı olan yapıda, taşıyıcı olarak brüt beton kolon ve kirişler kullanılmış ve kalan boşluklar taş duvar örülerek doldurulmuştur. Ancak yapının bir bölümünde sonradan ek olarak yapılan üst kat duvarlarının yapımında taş kullanılmamıştır. Yapıda kullanılan taş malzeme pencere ve kapı çevrelerinde farklılık göstermektedir. Genel olarak doğal görünüme sahip, yüzeyi pürüzlü taş kullanılırken, pencere ve kapı sövelerinde ise düz bir yüzeye sahip kesme taşın da uygulamaya katılması cephelere hareket katmıştır. Dikdörtgen formdaki pencereler, aralarındaki mesafe eşit olacak şekilde yerleştirilmiştir (Şekil 4.193 ve Şekil 4.194).

Şekil 4.193 C Blok Kuzeydoğu Cephesi

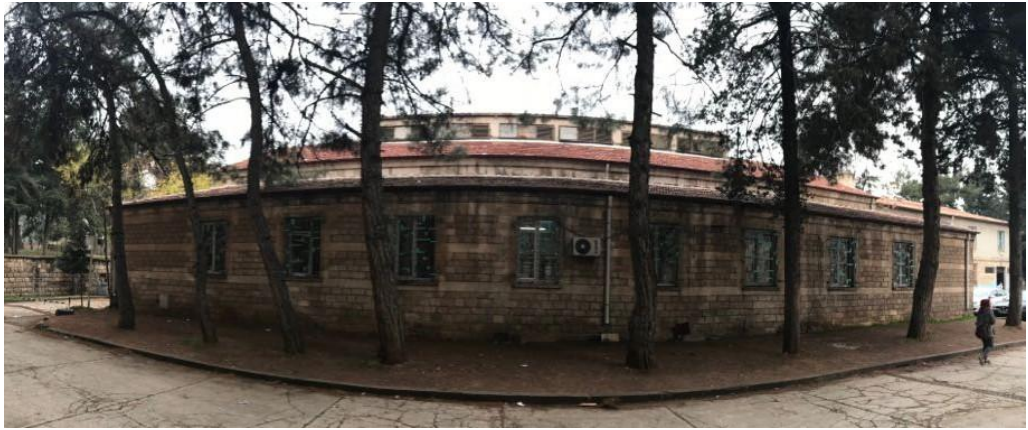
(Sacır, 2017)

Şekil 4.194 Pencere Detayı

(Sacır, 2017)

Yapıya ait üç atölye-makine, ahşap dekorasyon ve elektrik atölyeleri, aynı plan cephe ve çatı özelliklerine sahip olmakla birlikte, metal işleri atölyesi en, boy ve yükseklik ölçüleri olarak daha büyüktür. Buradaki beşik çatı da iki kademeli yapılarak mekanda havalandırma sağlanmıştır. Ayrıca metal işleri atölyesinin güneydoğu cephesindeki atölyeye göre daha düşük yükseklikte yapılan ve diğer atölyelerde bulunmayan, malzemelerin depolanmasıyla ilgili olarak kullanılan bir bölüm de bulunmaktadır. Bu bölümün çatısı günümüzde alaturka kiremitli olmasına rağmen, yapının inşa edildiği dönemlerde çekilen fotoğrafla karşılaştırıldığında, çatının özgün olmadığı görülmektedir (Şekil 4.195, Şekil 4.196 ve Şekil 4.197).

Şekil 4.195 Metal Atölyesi Güneydoğu Cephesi

(Sacır, 2017)

Şekil 4.196 Metal Atölyesi Üstten Görünüş

(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

Şekil 4.197 Sanat Okulu'nun Yapıldığı Yıllardan Fotoğraf

(Sıtkı Severoğlu arşivinden)

Yapıda günümüze gelene kadar gerçekleşen müdahalelerden biri de makine ve mobilya dekorasyon atölyeleri arasındaki alanın üstü kapatılarak yeni bir atölye elde edilmesidir. Projenin orijinal halinin kaybolmasına neden olan bu müdahale aynı zamanda, makine ve mobilya dekorasyon atölyelerinde gün ışığı kaybı yaşanmasına neden olmaktadır (Şekil 4.198).

Şekil 4.198 Makine ve Mobilya Dekorasyon Atölyelerinin Arasına Yapılan Ek Bölüm

(Sacır, 2017)

Yapının kuzeydoğu cephesinden girildiğinde ilk mekan, koridor ve tesviye atölyesine bağlantı sağlayan giriş holüdür. Giriş holünden doğrusal hareket edilerek makine atölyesine geçilmektedir. Yapının iç mekan açısından en ilgi çeken mekanları atölye bölümleridir. Atölyelerde, mekanı örten beşik çatının, eğimli betonarme kirişlerle taşınması suretiyle kolonsuz, net bir mekan elde edilmiştir. Atölyeden arka bahçeye çıkış, yapının özgün bir elemanı olan iki kanatlı ahşap kapıyla sağlanmaktadır. Ahşap atölyesinde bu kapı, demir bir kapıyla değiştirilmiştir. Makine atölyesinde günümüze yakın bir tarihte PVC doğramalarla mekanın bölündüğü görülmektedir. Dikdörtgen plan şemasına sahip olan atölyelerde, uzun kenarlar olan iki cephenin yoğun pencerele tasarımından dolayı mekanda gün ışığı ile aydınlatma sağlanmıştır. Pencerelelerin üst kısmında bulunan dikdörtgen şekildeki küçük duvar boşlukları ise mekanda havalandırmayı sağlamaktadır (Şekil 4.199, Şekil 4.200, Şekil 4.201, Şekil 4.202 ve Şekil 4.203).

Şekil 4.199 Kuzeydoğu Cephesi Giriş Holü
(Sacır, 2017)

Şekil 4.200 Giriş Holünden Koridorun Görünümü
(Sacır, 2017)

Şekil 4.201 Makine Atölyesi İçinden Görünüş
(Sacır, 2017)

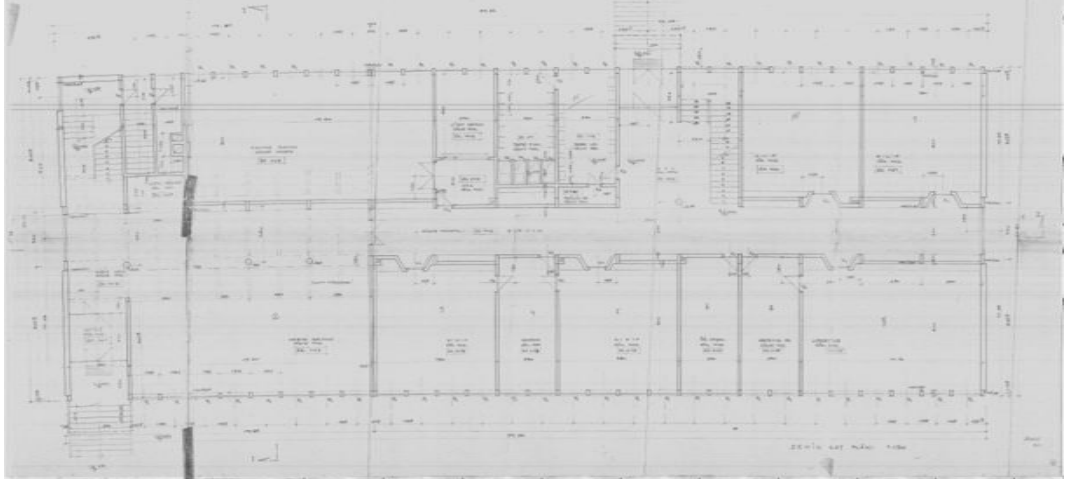
Şekil 4.202 Makine Atölyesi Ahşap Çıkış Kapısı
(Sacır, 2017)

Şekil 4.203 Mobilya-Dekorasyon Atölyesinin İçinden Görünüm
(Sacır, 2017)

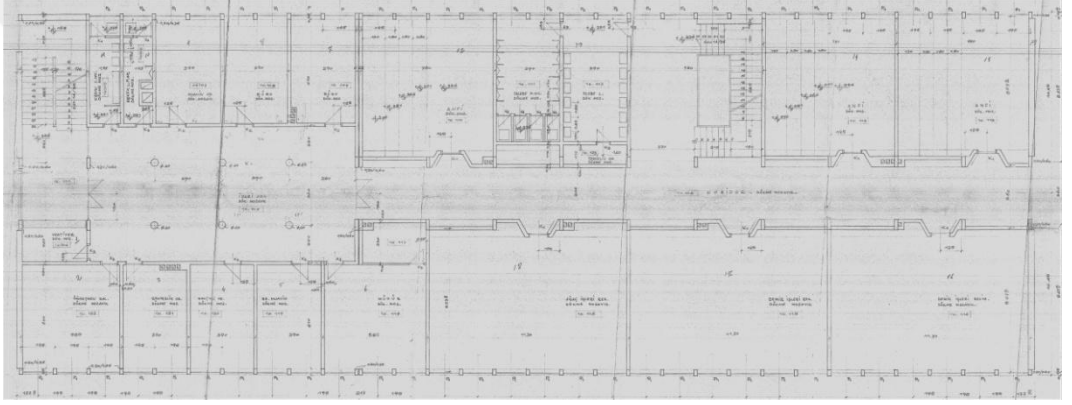
4.4.3.1.b A Blok

Dersliklerin ve idari bölümlerin olduğu A blok, bodrum, zemin, ve iki normal kat olmak üzere dört kattan oluşmuştur. Yapı 59x21 metre ölçülerinde dikdörtgen formunda plan şemasına sahiptir. Binanın zemin katta iki adet girişi bulunmaktadır. Girişlerden biri bloğun kuzey cephesinden, diğeri ise güney cephesindedir. Her iki giriş kapısının bulunduğu giriş hollerinde diğerkatlara ulaşmayı sağlayan merdivenler bulunmaktadır. Zemin katta, idari kısımlara çıkan merdivenin bulunduğu giriş holünün devamı niteliğinde bir sergi salonu yer almıştır. Zemin kattaki diğerkonular, okuma salonu, sınıflar, laboratuvar ve tuvaletlerdir. Bu mekanlara dağılım ortadaki koridordan sağlanmaktadır. Birinci katta dikdörtgen plan şemasının doğu tarafında, müdür, müdür yardımcısı ve memur odalarının bulunduğu idari ofisler bir hol etrafında konumlanmıştır. Bloğun diğertarafta ise sınıflar ve tuvaletler bulunmaktadır. Bu mekanların girişleri de dikdörtgen plan şemasının uzun kenarına paralel konumlanmış olan koridordan sağlanmaktadır. İkinci katın tamamında da aynı koridorlu plan şeması uygulanmıştır. Bu katta derslikler ve tuvaletler bulunmaktadır (Şekil 4.204, Şekil 4.205 ve Şekil 4.206).

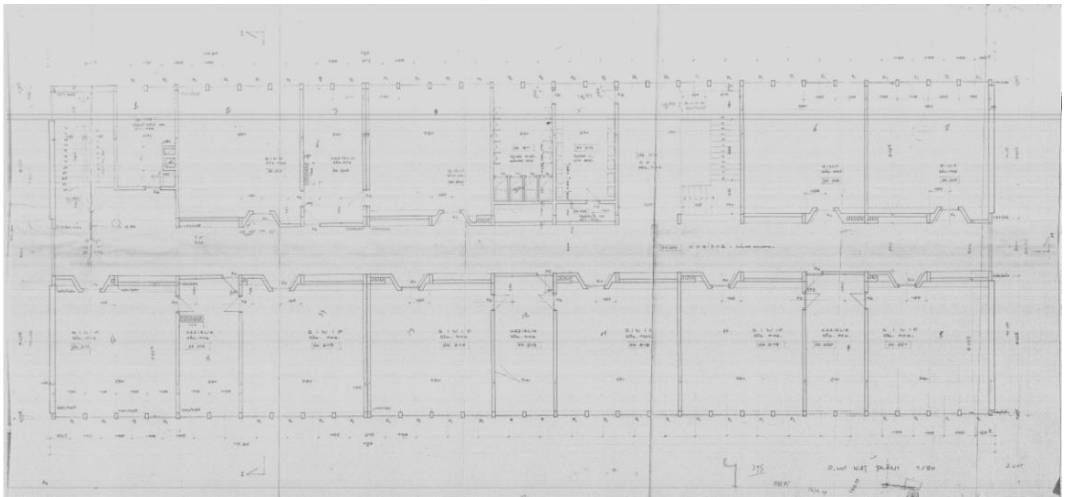
Şekil 4.204 A Blok Zemin Kat Planı

(Gaziantep Rüştü Uzel Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi arşivinden)

Şekil 4.205 A Blok Birinci Kat Planı

(Gaziantep Rüştü Uzel Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi arşivinden)

Şekil 4.206 A Blok İkinci Kat Planı

(Gaziantep Rüştü Uzel Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi arşivinden)

A bloğun kuzey cephesi, bir ritim dahilinde yer almış aynı ölçüde pencereler ve bu tekdüzeliğin bozulduğu nokta olan giriş kapısından oluşmuştur. Yapının bu cephedeki giriş kapısına 11 basamaktan oluşan bir merdivenle ulaşılmaktadır. Bu bölümün üstü ise betonarme giriş saçağı ile örtülmüştür. Cephedeki pencerelere ait denizliklerin pencereler arasında da devam ettirilmesiyle, yapının kendi formundan kaynaklanan yatay etki güçlendirilmiştir (Şekil 4.207).

Şekil 4.207 C Blok Kuzey Cephesi

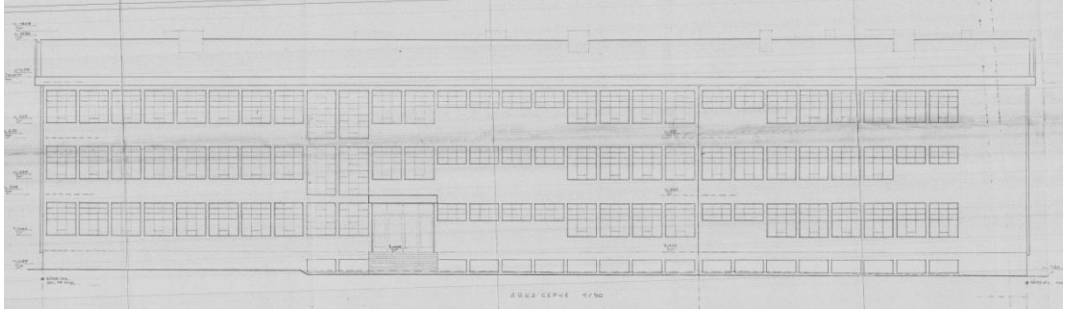
(Sacır, 2017)

Yapının güney cephesi de tıpkı kuzey cephesindeki gibi bir pencere yerleşimine sahip olsa da, tuvaletlerin hol kısmına denk gelen bölümdeki küçük boyuttaki pencereler ve merdivenli bölümdeki sağırlık bu tekdüzeliği bozmuşlardır. Bu cephede de yapıya giriş merdivenlerle sağlanmakta olup konsol çalışan betonarme giriş saçağı kullanılmıştır (Şekil 4.208 ve Şekil 4.209).

Şekil 4.208 A Blok Güney Cephesi

(Sacır, 2017)

Şekil 4.209 A Blok Kuzey Cephesi Çizimi

(Gaziantep Rüştü Uzel Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Arşivinden)

Yapının kuzey cephesinden olan giriş kapısı giriş holüne açılmaktadır. Giriş kapısının karşısında bulunan iki kollu merdivenle üst katlara çıkış sağlanmaktadır. Giriş holünün yan tarafında, bir duvarında ahşap kaplama malzemeyle oluşturulmuş Atatürk köşesi bulunan sergi salonu yer almaktadır. Bu mekandaki pencerelerin bulunduğu diğer duvar da ahşap lambri ile kaplanmıştır. Merdivenle çıkılan üst katta, idari birimlerin olduğu holde yapının taşıyıcı sistemi, daire kesitli kolonlardan dolayı algılanabilmektedir. Yapının güney cephesindeki girişe ait holde bulunan, bodrum ve üst katlara bağlantı sağlayan üç kollu merdivenin korkuluk ve küpeştesi, yapıldığı dönemin malzeme tercih ve imkanlarını yansıtmaktadır. Mekanlardaki pencere doğramaları, yer kaplamaları ve tavan kaplamaları gibi diğer yapı malzemelerinin özgün şeklinin korunmamış olduğu görülmektedir (Şekil 4.210, Şekil 4.211, Şekil 4.212 ve Şekil 4.213).

Şekil 4.210 A Blok Kuzey Cephedeki Giriş Holünden Merdivenin Görünümü

(Sacır, 2017)

Şekil 4.211 A Blok Zemin Kat Sergi Salonu

(Sacır, 2017)

Şekil 4.212 A Blok Birinci Kat İdari Hol

(Sacır, 2017)

Şekil 4.213 A Blok Güney Cephe Giriş Holü

(Sacır, 2017)

4.4.3.1.c D Blok- Pansiyon Binası

D blok, 1964 yılında, okulda yatılı olarak eğitim görmek ihtiyacında olan öğrenciler için pansiyon işlevine yönelik planlanmış bir yapıdır. Günümüzde yapının bir bölümünde, matbaa, bilgisayar ve endüstriyel otomasyon bölümleri faaliyet göstermekte, diğer bölümü ise lojman olarak kullanılmaktadır. Yapının, eğitim ve lojman bölümlerine ayrı girişleri bulunmaktadır.

Dikdörtgen plan şemasına sahip olan yapı, zemin, birinci ve ikinci katlardan oluşmaktadır ve üst örtüsü kiremit örtülü kırma çatıdır. Yapıya girişler, bloğun kuzey cephesinden sağlanmaktadır. Zemin katta, tuvaletler ve üst katlara bağlantı sağlayan merdivenin bulunduğu giriş holünden kantine ve odaların bulunduğu kısımlara geçilebilmektedir. Üst katlardaki plan şeması ise, ortada bulunan koridor ve buraya açılan öğrenci odaları şeklindedir. Günümüzde bu mekanlar, eğitim ve öğretimle ilgili mekanlara dönüştürülmüş olduğundan özgün hali görülememektedir. Cephede, yapının taşıyıcı elemanları olan kolon ve kirişlerin dışavurumuyla oluşturulan cephe düzeni, cepheye bir hareket getirmekte aynı zamanda içerideki mekan düzeninin dışarıdan algılanmasına olanak tanımaktadır. Kolon ve kirişlerin sınırladığı bu alanlarda, iç mekan tefrişinde ranzaların yerleşimine olanak sağlayacak şekilde tasarlanmış olan T şeklinde pencereler bulunmaktadır. Pencerelere kullanılan doğrama malzemeleri, binanın yapımından daha sonraki zamanlarda PVC malzemeye çevrilmiştir. Fakat, yapının iç mekanında kullanılan dökme mozaik yer döşemesi ve merdivenin demir korkuluk ve ahşap küpeştelere yapının orijinal halini yansıtmaktadır (Şekil 4.214, Şekil 4.215, Şekil 4.216, Şekil 4.217 ve Şekil 4.218).

Şekil 4.214 D Blok Eğitim Amaçlı Kullanılan Bölüm

(Sacır, 2017)

Şekil 4.215 D Blok Lojman Bölümü
(Sacır, 2017)

Şekil 4.216 D Blok Giriş Holünden Merdivenin Görünümü
(Sacır, 2017)

Şekil 4.217 D Blok Giriş Holünden Görüntü
(Sacır, 2017)

Şekil 4.218 D Blok Eskiden Yatakhane Olarak Kullanılan Mekanda Pencere Görünümü
(Sacır, 2017)

4.4.3.1.d F Blok-Motor Atölyesi

1964 yılında inşa edilen Motor atölyesi binası, C bloğun kuzeybatısında yer almaktadır. T şeklinde plan şemasına sahip, tek katlı yapının üst örtüsü kiremit örtülü beşik çatıdır. Yapının güneydoğu cephesinden sağlanan ana giriş kısmında beşik çatının aynı eğimle devam ettirilmesiyle iki adet dikdörtgen kesitli kolona taşınan bir giriş saçağı oluşturulmuştur. Giriş bölümü ve iki tarafındaki dikdörtgen

şeklindeki pencerelerle simetrik bir görüntü meydana gelmiştir. Bu cephedeki diğer pencereler, eşit aralıklarla konumlanmış ve kare formundadır. Güneybatı cephesindeki simetri de yine bu pencerelerle sağlanmıştır. Yapının kuzeybatı ve güneybatı cephelerinden de futbol sahası bulunan arka bahçeye çıkışlar bulunmaktadır. T plan şemasının uç kısmına sonraki dönemlerde ek bir blok yapıldığı görülmektedir (Şekil 4.219, Şekil 4.220, Şekil 4.221, Şekil 4.222 ve Şekil 4.223).

Şekil 4.219 F Blok Girişi

(Sacır, 2017)

Şekil 4.220 F Blok Güneybatı Cephesi

(Sacır, 2017)

Şekil 4.221 D Blok Kuzeybatı Cephesi
(Sacır, 2017)

Şekil 4.222 F Bloğun Güneybatıya Bakan Diğer Cephesi
(Sacır, 2017)

Şekil 4.223 F Bloğun Arkasındaki İlave Yapı
(Sacır, 2017)

Yapının iç mekanı, motor atölyesi fonksiyonuna imkan verecek doğrultuda yüksek tavanlı geniş alanlardan oluşmaktadır. Yapı içindeki koridorlar ve kapılar da büyük boyutlardaki makinelerin geçişine olanak sağlanması açısından, normal boyutlardan daha geniş tasarlanmıştır. Bu geniş mekanların taşıyıcı sistemi, döşemelerdeki

kirişlerden algılanmaktadır. Atölyelerdeki pencere parapetleri yüksek tutulmuş böylece bu mekanlar için ideal aydınlanma şekli olan tepeden gün ışığı alması sağlanmıştır. Pencere doğramaları diğer bloklardaki gibi PVC olarak günümüze yakın bir tarihte değiştirildiğinde dolayı özgün halini korumamaktadır. Yer döşemeleri, yapının inşa edildiği dönemin en çok kullanılan malzemelerinden biri olan dökme mozaiktir (Şekil 4.224 ve Şekil 4.225).

Şekil 4.224 F Bloкта Atölyenin İçinden Görünüm
(Sacır, 2017)

Şekil 4.225 F Bloğa Ait Koridorun Görünümü
(Sacır, 2017)

4.4.3.1.e Yapıya Sonraki Yıllarda Eklenen Bloklar

4.4.3.1.e.I Lojman Bloğu

1974'de inşa edilen lojman bloğu okul alanının güneyinde konumlanmıştır. Üç kattan oluşan yapıda her katta iki daire olmak üzere toplam altı daire bulunmaktadır. Dikdörtgen forma sahip olan yapının girişi, bloğun güneybatı cephesinden sağlanmaktadır. Yapının üstü kırma çatıyla örtülmüştür (Şekil 4.226).

Şekil 4.226 Lojman Bloğu

(Sacır, 2017)

4.4.3.1.e.II E Blok- Tekstil ve Kimya Teknolojileri Alanı

Dikdörtgen şeklinde plana sahip olan yapı, tekstil ve kimya teknolojileri alanı olarak kullanılmaktadır. Bu bölümlerin, yapının güneybatı girişinden ayrı girişleri bulunmaktadır. Zemin ve birinci katlardan oluşan yapıda üst örtü kırma çatı şeklinde yapılmıştır (Şekil 4.227).

Şekil 4.227 E Blok-Kimya ve Tekstil Teknolojileri Alanı
(Sacır, 2017)

4.4.3.1.e.III G Blok-Spor Salonu

1974 yılında inşa edilen spor salonu binası, yapı kompleksinin protokol girişinin hemen yanında bulunmaktadır. Kiremit örtülü beşik çatıya sahip olan yapının girişi bloğun doğu cephesindedir. Yapının gün ışığı ile aydınlatmasını sağlamak amacıyla doğu cephesinde büyük boyutlu pencereler kullanılmıştır (Şekil 4.228).

Şekil 4.228 G Blok Spor Salonu
(Sacır, 2017)

4.4.3.1.f Değerlendirme

Oldukça geniş bir alana yayılmış olan Gaziantep Sanat Okulu, yapıldığı dönemler için oldukça farklı bir mesleki eğitim türünün doğurduğu ihtiyaca yönelik olarak tasarlanmış binalardan oluşmaktadır. Bunlardan en eski tarihli olan C blok, içeriğinde bulunan atölyelerin yerleşimiyle o güne kadar karşılaşılmamış bir plan tipinin uygulamasını da beraberinde getirmiştir. Bu plan şeması birçok Anadolu kentindeki sanat okulu projelerinde de birebir olmamakla birlikte uygulanmıştır. C

blok yerleşimindeki atölyelerin mesafeli olarak yerleştirilmesiyle gün ışığından etkin olarak yararlanılması, kaynak atölyesi için tavanda havalandırma pencereleri yerleştirilmesi ve atölyelerden dışarıya çıkışların olması fonksiyona yönelik bir anlayışla hareket edildiğini göstermektedir. Yapının özgün halinin korunduğu kısımları olsa da büyük ölçüde müdahaleler yer almaktadır. Koridor kısmının üstüne çıkılan kat, yapının orijinal hali göz önüne alınarak yapılmadığından dolayı göze çarpmaktadır. Atölyeler arasının kapatılarak ek bir atölye inşa edilmesi de yapının orijinalliğini bozan bir müdahaledir. 1964'te inşa edilen bloklardan A ve D blokları birer tip proje olduklarını düşündüren bir tasarıma sahiplerdir. Pansiyon olarak planlanan D bloğa ait T şeklindeki pencereler de iç mekandaki tefrişin cepheye yansımalarıdır. Tek katlı bir yapı olan ve motor atölyesi olarak kullanılan F blokta da, yüksek tavanları, geniş koridor ve kapılarıyla fonksiyonunun göz önüne alınarak tasarlandığı görülmektedir.

5. KARŞILAŞTIRMA

Bu bölümde, tez çalışması kapsamındaki yapılar, işlev, plan, mimari üslup ve malzeme gibi özellikler göz önüne alınarak ilk aşamada birbirleriyle karşılaştırılacak, daha sonra Türkiye'de diğer kentlerdeki aynı fonksiyona sahip örneklerle karşılaştırılmak suretiyle değerlendirileceklerdir.

5.1 Kapsam İçindeki Yapıların Birbiriyle Karşılaştırılması

Bu çalışmanın kapsamındaki yapılardan 4.1. bölümünde incelenen, 1959'da inşa edilen Gaziantep Hükümet Konağı ve Adliye, 4.2. bölümünde incelenen ve 1959'da inşa edilen Gaziantep Garı ve 4.3. bölümünde incelenen ve 1956'da hizmet vermeye başlayan Gaziantep Merkez Bankası binası, farklı işlevlere sahip birbirine yakın zamanlarda inşa edilmiş yapılardır. 4.4. bölümü altında incelenen, eğitim yapıları olan 1941 yılında eğitime başlayan Gaziantep Ticaret Lisesi, 1964 yılında inşa edilen Gaziantep Lisesi ve 1943 yılında inşa edilen Gaziantep Sanat Okulu ise aynı işleve sahip yapılardır. Bu üç okuldan ikisi Gaziantep Ticaret Lisesi ve Gaziantep Sanat Okulu genel anlamda eğitim yapıları olmakla birlikte Cumhuriyet sonrası dönemin eğitim alanında yapılan reformları sonucu ortaya çıkan mesleki eğitim misyonuna sahip kurumlardır. Gaziantep Lisesi ise genel bir lisedir (Şekil 5.1, Şekil 5.2, Şekil 5.3, Şekil 5.4, Şekil 5.5 ve Şekil 5.6).

Şekil 5.1 Gaziantep Hükümet Konağı ve Adliye Binası

(Sacır, 2017)

Şekil 5.2 Gaziantep Gar Binası

(Sacır, 2017)

Şekil 5.3 Gaziantep Merkez Bankası Binası

(Sacır, 2017)

Şekil 5.4 Gaziantep Ticaret Lisesi

(Sacır, 2017)

Şekil 5.5 Gaziantep Lisesi

(Sacır, 2017)

Şekil 5.6 Gaziantep Sanat Okulu

(Sacır, 2017)

Adliye ve Hükümet Konağı binası ve Gar binası, yapıldıkları dönem içinde değerlendirildiklerinde, konularından dolayı ve daha çok mevcudiyetleri sebebiyle hemen yakınlarında bir meydan oluşumuna ön ayak olmuş yapılardır. Adliye binasının kuzeyindeki Atatürk heykelinin bulunduğu Maarif Meydanı ve Gar binasının hemen önündeki İstasyon Meydanı günümüzde bu yapılar eski fonksiyonlarını sürdürmeseler de halen kentin önemli birer buluşma noktası durumundadırlar. Merkez Bankası da bugünlerde yeni binasına taşınma durumunda olup yapıda bir fonksiyon değişikliği öngörülmektedir. Tez kapsamındaki eğitim yapılarının tamamı, işlevleri aynı şekilde devam ettirilmek suretiyle faaliyet göstermektedirler.

Yerleşim alanı ve kat sayısı göz önüne alındığında diğerlerinden oldukça büyük ölçekte bir yapı olan Adliye ve Hükümet Konağı binası, üç bloğun birleşiminden

oluşmuş U plan şemasına sahiptir. Bu plan tasarımı, blokların orta kısmında bir avlu oluşumunu sağlamıştır. Gaziantep Gar binası ve Merkez Bankası dikdörtgen plan şemasına sahiptir. Eğitim yapılarından Ticaret Lisesi ise L plan şemasıyla tasarlanmıştır. Sanat Okulu bloklarından C blok atölyelerin yer aldığı ve meslek okulları için tasarlanmış özel bir plan tipidir. Sanat Okulu'nun daha geç dönemlerinde inşa edilen A ve D blokları dikdörtgen plan şemasına, F blok ise T şeklinde plan şemasına sahiptir. Gaziantep Lisesi üç ayrı dikdörtgen bloktan oluşan plan şemasıyla yapılmıştır. Sanat Okulu C bloğun plan tasarımında atölyelerin yerleşimiyle şekillenen yani form bulan bir planlama anlayışı mevcutken, diğer yapıların planları, öngörülen bir form içinde yapılara ait mekanların çözümlenmesi esasına dayanan tümdengelimci bir planlama anlayışı çerçevesinde tasarlanmıştır.

Adliye, Gar, Merkez Bankası, Ticaret Lisesi, Sanat Okulu C blokta cephelerde tamamen kesme taş malzeme kullanıldığı görülmektedir. Gaziantep Lisesi'nde ise kısmi olarak, -cephelerin sağır kısımlarında- taş malzeme kullanılmıştır. Sanat Okulu'nun 1964'te inşa edilen diğer bloklarında ise sıva üzeri dış cephe boyası uygulanmıştır. Tüm yapılarda pencere ve kapı dörtgen formlarında planlanmış, sadece Merkez Bankası'nın kuzey cephesinde bir pencere kemerli olarak yapılmıştır. Aynı yıllarda yapılan Gar binasının ön cephesinin iki uç tarafında ve Adliye binasının A blok avlu cephesinde sık aralıklarla kullanılan dikdörtgen kesitli sütunçeler bulunmaktadır. Yine Gar binasının ön cephesinin orta kısmında ve Adliye binasının C blok Hürriyet Caddesi cephesinde devletin merkezi ideolojisini yansıttığı düşünülebilecek, totaliter üslup özelliği gösteren yüksek kolonların kullanıldığı görülmektedir. Adliye binasında yer alan saat kulesi, yapının kuzeyindeki meydan oluşumunu tamamlayan ve bir hükümet yapısını işaretleyici nitelikte bir öge olup çalışma kapsamındaki diğer yapılarda görülmeyen bir özelliktir.

Sanat Okulu C blok dışında kalan yapıların üst örtüsü kırma çatı olarak uygulanmıştır. Sanat Okulu C blokta ise beşik çatı yapılmıştır. Tüm yapılar cephe özellikleri bakımından süslemeden uzak bir görünüm sergilemektedir ve bu da yirminci yüzyılın modern mimari anlayışının Türkiye'deki doğal bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Taş yapılardaki en fazla süsleme, Ticaret Lisesi'ndeki gibi lento ve sövelerin vurgulanmasıyla ya da Hükümet Konağı'ndaki Fransız balkonlara ait konsollarla sağlanmıştır. Bu sadelik, 1964 yılında inşa edilen Sanat Okulu'nun A ve

D bloklarında daha üst seviyede görülmektedir. Pansiyon işlevine sahip olan D bloğun cephelerde T şekline sahip olan pencere düzeni, iç mekanda ranzaların yerleşimine göre şekillenmiştir. Bu örnek, bu dönem yapılarında fonksiyonun cepheye yansımaları açısından önemli bir örnektir. Gaziantep Lisesi'nin taş olmayan cephelerinde de monotonluğu bozmak adına yapının yatay ve düşey taşıyıcılarının cepheye yansıtıldığı görülmektedir.

Yapıların iç mekan özellikleri de cepheler gibi sade, bezemeden önemli ölçüde uzak duran bir görünüme sahiptir. Bazı mekanlarda süsleme olarak nitelendirilmeyecek ancak dönemin imkanları doğrultusunda özenli mekanlar yaratılma çabası görülmektedir. Bunlara örnek olarak, Adliye binasındaki üç kollu tasarımı ile dikkat çeken ana merdiven, tavan tasarımında uygulanan kesik piramit forma sahip olan ana duruşma salonu, Gar binasındaki taşıyıcı kolonların tavanda devam ettirilerek bir karolaj oluşturulması ve iki kat yüksekliğindeki bekleme salonu gösterilebilir.

Yapıların iç mekanlarında kullanılan malzemelerden günümüze ulaşanlara bakıldığında, tüm yapılarda genellikle benzer malzemelerin kullanıldığı görülmektedir. Bunlara örnek olarak, kapı ve pencere doğramalarında ahşap, yer döşemelerinde dökme mozaik, merdiven korkuluklarında demir ve küpeşterelerde ahşap kullanımı gösterilebilir. Bu durum o yıllarda Türkiye'de malzeme yönünden ciddi bir kısıt olduğunu ortaya koymaktadır.

5.2 Kapsam İçindeki Yapıların Türkiye'deki Aynı İşlevli Yapılarla Karşılaştırılması

Bu bölümde, tez kapsamı içindeki yapılar, çalışmada yer alış sırasına göre, çalışmadaki yapı tiplerinin anlatımında örnek olarak incelenen binalardan yakın tarihlerde inşa edilenlerle karşılaştırılacaktır.

5.2.1 Gaziantep Hükümet Konağı Binası'nın Aynı İşlevli Yapılarla Karşılaştırılması

1938 yıllarında inşa edilen Isparta Hükümet Konağı binası (Şekil 4.4), U plan şemasına sahip oluşu, dikdörtgen formundaki pencerelere sahip oluşu, cephelerinde o bölgenin yöresel taşının kullanılması gibi özellikleriyle Gaziantep Hükümet Konağı ve Adliye binasıyla benzeşmektedir. Isparta'daki örneğin Gaziantep'teki örneğe göre daha küçük ölçekli ve daha sade olduğu görülmektedir.

Yakın bölgeden bir örnek olan, 1945 yılında yapılmış Adana Hükümet Konağı (Şekil 4.5) binası da orijinalinde U plan şemasına sahip bir yapıdır. Yapım yılından çok sonra arkaya ek yapı yapılarak iç avlu oluşturulmuştur. Yapının cephelerindeki taş kullanımı ve düz hatlara sahip pencereler, Gaziantep Hükümet Konağı ve Adliye binasıyla ortak noktalarıdır. Adana Hükümet Konağı ön cephesinde görülen iki kat yüksekliğindeki kolonlarla sağlanan anıtsal görünüm, Gaziantep Adliyesi'nde kısmi olarak da olsa bulunmaktadır. Adana Hükümet Konağı'nın görünüm olarak daha çok Gaziantep Gar binasıyla benzerlik taşıdığı söylenebilir. Bu benzerlikten yola çıkarak- özellikle cephelerde- bu dönem yapılarının, fonksiyon odaklı tasarlanmak yerine devletin merkezi ideolojisini yansıtan kamu yapılarının kendi aralarında ortak, anıtsal bir dile sahip olduğu, totaliter mimari özellikleri sergilediği görülmektedir.

1956 yılında inşa edilen Uşak Hükümet Konağı'nın (Şekil 4.6), Gaziantep Hükümet Konağı ile yakın dönemlerde yapıldığı söylenebilir. Uşak örneği, dikdörtgen formundaki planı ve taş malzemenin sadece zemin katta görülüp, diğer katların cephelerinde betonarme taşıyıcı sisteminin dışavurumuyla, Gaziantep Adliyesi'nden oldukça farklı bir tasarıma sahiptir. Zemin kattaki tek kat yüksekliğindeki kolonat kullanımı cephede anıtsallıktan ziyade bir geçiş koridoru yaratmıştır.

Bu karşılaştırmalar sonucu görülmektedir ki, Gaziantep Hükümet Konağı inşa edildiği dönemin mimari özelliklerini bünyesinde barındıran, özellikle saat kulesiyle ve Maarif Meydanı'nın bir ögesi olmasıyla merkezi devlet yönetiminin kentteki izdüşümü olma etkisi yaratan bir yapıdır.

5.2.2 Gaziantep Gar Binası'nın Aynı İşlevli Yapılarla Karşılaştırılması

Gaziantep Garı'yla ilk karşılaştırılacak yapı, 1937 yılında hizmete başlayan Ankara Garı'dır (Şekil 4.55). Ankara Garı, dikdörtgen formunda simetrik bir plan şemasına sahiptir. Gaziantep Gar'ında da plan olarak tam olmasa da cephe olarak simetrik bir görünüm mevcuttur. Başkentte yer alması nedeniyle doğal olarak Ankara Garı daha büyük boyutlara sahiptir. Ankara Garı da tıpkı Gaziantep örneğinde olduğu gibi yerel taş malzemeyle kaplanmıştır. İki yapıdaki diğer benzer özellik, cephede oluşturulan kolonatlı bölümlerdir. Ankara Garı'nda bu yüksek kolonlar daire kesitli kullanılmışlardır. Ankara Garı'ndaki en büyük farklılık, giriş bölümünün iki yanında yer alan yuvarlatılmış şekildeki merdiven kuleleridir.

Gaziantep Garı'yla daha yakın dönemlerde inşa edilen Eskişehir Garı'nın yapım yılı 1956'dır (Şekil 4.56). İki garın en büyük farklılıkları, Eskişehir örneğindeki tonoz şeklinde üst örtüye sahip bekleme holüdür. Taş malzeme kullanılmayan Eskişehir Garı oturma alanı olarak Gaziantep Garı'na göre daha büyüktür. Bu, Eskişehir'in konum olarak daha işlek bir kavşak olmasındandır. Eskişehir örneğinde tonozlu bölümün iki tarafında bloklarda kullanılan tek kat yüksekliğindeki kolonatl kısımlar bulunsada bunlar Gaziantep örneğindeki kolonatl gibi anıtsallık etkisi yaratmamaktadır. İki örneğin ortak noktası, simetrik bir cepheye sahip olmalarıdır.

Gaziantep halkı tarafından 1959 yılına kadar, 55 km uzaklıktaki Narlı İstasyonu'nun kullanılmasını müteakip inşa edilen Gaziantep Garı'nın, karşılaştırıldığı istasyon yapılarından küçük ölçekte planlanmış olması o dönemde bu istasyonda yoğun bir trafiğin öngörülmediğini göstermektedir. Yapının özellikle cephe tasarımındaki modernist yaklaşım yönünden tipik bir Cumhuriyet Dönemi yapısı olduğu görülmektedir. Günümüzde, Gaziantep'ten geçen tren hattının yer değişiminden dolayı aktif durumda olmayan yapıda, işlev değişikliği yapılması gündemdedir.

5.2.3 Gaziantep Merkez Bankası Binası'nın Aynı İşlevli Yapılarla Karşılaştırılması

1942 yılında inşa edilen İş Bankası Genel Müdürlüğü'nün bir şubesi olarak hizmet veren Aydın İş Bankası binası (Şekil 4.94) boyutları, dikdörtgen plan formu ve kat sayısı yönlerinden Gaziantep Merkez Bankası binasıyla benzeşmektedir. Gaziantep örneği tamamen taş kaplama cepheye sahipken, Aydın örneğinde taş kullanımı, kat silmelerinde ve pencere, kapı silmelerinde görülmektedir. Yapının cephelerindeki diğer kısımlarda taraklanmış sıva uygulanmıştır.

1956 yılında inşa edilen Eskişehir Merkez Bankası (Şekil 4.96) binasının yapımı, Gaziantep'teki şube binasıyla aynı dönemlere denk gelmektedir. Eskişehir şubesi, oturma alanı olarak Gaziantep'tekinden daha büyük bir alana yayılmakta ve U şeklindeki formu dolayısıyla farklılık göstermektedir. İki yapının ortak noktaları, cephelerinde kullanılan kesme taş malzeme ve pencere formlarıdır. Ayrıca Eskişehir örneğinin arka cephesinde uygulanan sütunçeler ve çatıların saçaklarının alt bölümlerindeki görünüm, Gaziantep'teki Hükümet Konağı ve Gaziantep Garı'nı çağrıştırmaktadır.

Küçük ölçekte yapılmış bir banka şubesi olan Gaziantep Merkez Bankası binasının da cephe özellikleri bakımından yapıldığı dönemde uygulanan, belli bir ritimle yerleştirilmiş pencereleri, süs ögesi bulundurmayan taş malzemeyle oluşturulan cephesi ile dönemin mimari özelliklerini yansıttığı görülmektedir. Yapıya daha sonraki yıllarda eklenen çok katlı yapının mimari yönden uyumlu bir tamamlayıcı özelliği olmadığı söylenebilir.

5.2.4 Gaziantep Ticaret Lisesi Binası'nın Aynı İşlevli Yapılarla Karşılaştırılması

Gaziantep Ticaret Lisesi'ne göre oldukça erken dönemlerde yapılmış olan Ankara Ticaret Lisesi (Şekil 4.126), proje alanı ve kapsamı olarak daha büyüktür. L plan şemasına sahip olan Gaziantep örneğiyle, bu açıdan da benzeşmeyen Ankara Ticaret Lisesi'nin ön cephesine yakın bir noktada oluşturulan saat kulesi de bir başka farklılıktır. Gaziantep örneğinde cephelerde tamamen taş kaplama görülürken, Ankara Ticaret Lisesi'nde taş malzeme kullanımının sadece subasman seviyesine kadar olduğu, ayrıca pencere söveleri ve kolonlarda da kullanıldığı görülmektedir. İki yapının ortak noktalarından biri kiremit örtülü kırma çatıdır. Cephelerdeki düz hatlar ve pencerelerin dikdörtgen formları da benzerlik göstermektedir.

Yine bir meslek okulu olan Ankara İsmet Paşa Kız Enstitüsü de (Şekil 4.125) 1930 olan yapım yılı dolayısıyla erken bir örnektir. Dikdörtgen plan şemasına sahip olan Ankara örneğiyle bu yönden bir benzerlik bulunmamaktadır. Ankara İsmet Paşa Kız Enstitüsü'nde cephelerdeki simetrik görünüm, köşelerin yuvarlatılma uygulaması, taş kullanımının olmayışı ve çatının düz çatı şeklinde oluşu da farklı özellikleridir. İki bina arasındaki ortak nokta, cephelerdeki yalın ve sade hatlar, düz formdaki pencere şekilleridir.

Karşılaştırılan örneklere göre daha küçük çaplı bir yapı olan Gaziantep Ticaret Lisesi, yapıldığı döneme ait olan cephelerdeki taş malzeme kullanımı ve sadelik, pencere ve kapılardaki düz hatlar ve ritmik dizilim ile dönemin temel mimari eğilimlerine paralel özellikleri bulunan bir yapıdır.

5.2.5 Gaziantep Lisesi Binası'nın Aynı İşlevli Yapılarla Karşılaştırılması

Gaziantep Lisesi, yine erken ve nitelikli örneklerden biri olan Trabzon Lisesi (Şekil 4.124) ile karşılaştırıldığında işlev ve proje ölçeği yönünden ortak olan yapıların plan özelliklerine bakıldığında her ikisinde de derslik bölümlerindeki doğrusal koridorun tek tarafında sınıfların konumlandığı görülmektedir. Bir iç bahçeye sahip olan Trabzon Lisesi'yle Gaziantep Lisesi'nin zemin kat tasarımı ise birbirlerinden oldukça farklıdır. Cephe özelliklerine bakıldığında, Gaziantep Lisesi'nde kısmi olarak uygulanan taş kaplaması Trabzon Lisesi'nde görülmemektedir. Ortak özellik olarak yapının genel sadeliği ve pencere şekilleri gösterilebilir. Trabzon Lisesi'ndeki bir farklılık da pencerelerde uygulanan beton güneşliklerdir.

Gaziantep Lisesi de hem kısmi taş olan cepheleriyle yerel malzemenin kullanıldığı hem de cephede, taşıyıcı kolon ve kirişlerin vurgulandığı düz hatlarla dönemin mimarisine uyum sağlayan bir yapıdır.

5.2.6 Gaziantep Sanat Okulu Binası'nın Aynı İşlevli Yapılarla Karşılaştırılması

Yapım yılları birbirine çok yakın tarihler olan Gaziantep Sanat Okulu C blok ile Kayseri'deki Sanat Okulu'nun Atölyeler binası (Şekil 4.127) karşılaştırılacaktır. Plan şemaları incelendiğinde iki yapının son derece benzerlik gösterdiği görülmektedir. Hatta bu plan tipinin ufak nüanslarla Uşak'ta da kullanıldığı görülmektedir (Börekçioğlu, 2013, s.193). Uzun koridora bağlanan atölyelerden oluşan bu iki yapıdaki farklılık atölye sayılarıdır. Kayseri örneğinde altı adet atölye varken, Gaziantep'te dört atölye planlanmıştır. İki yapı inşasında da taş malzeme kullanılmıştır. Yapılardaki atölyelerin iç mekanları da geniş açıklıklı tasarımlarıyla büyük benzerlik göstermektedir.

Sanat Okulu bünyesinde 1964'te inşa edilen A bloğu, Ankara'daki İsmet Paşa Kız Enstitüsü (Şekil 4.125) binasıyla karşılaştırıldığında yapım yıllarının birbirinden oldukça uzak olmasına rağmen her ikisinin de sahip olduğu dikdörtgen plan şemalarından dolayı bir benzerliğe sahip oldukları görülmektedir. Ankara örneğindeki yuvarlatılmış hatlar, Sanat Okulu A blokta bulunmamaktadır. İki yapıda da taş kullanımı mevcut olmamakla birlikte cephelerdeki sadelik benzerlik teşkil etmektedir.

Bu karşılaştırmalar sonucu, Kayseri örneğindeki benzerlikten yola çıkarak, Gaziantep Sanat Okulu C bloğun erkek meslek liseleri için hazırlanan tip projenin bir varyasyonu olduğu tahmin edilmektedir. Yapı, süslemeye yer verilmeyen ve belli bir mesafede yerleştirilen pencerelerin yer aldığı cephe düzeni ve cephelerdeki taş malzeme kullanımı açısından değerlendirildiğinde yapıldığı döneme ait özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Daha geç bir dönemde inşa edilen A blok ise bünyesindeki mekanların bir dikdörtgen form içinde yer aldığı tüm dengelimci bir tasarımla elde edilmiş plana ve sade ve doğrusal hatlara sahip, cephe özelliklerine bakıldığında daha çok bir tip projeye ait olduğunu düşündüren bir yapıdır.

6. SONUÇ

Bu çalışmada Gaziantep kentindeki 1940-1965 yılları arasında inşa edilen kamu yapıları incelenmiş ve Türkiye genelindeki benzer işlevli yapılarla karşılaştırmak suretiyle mimari üslup, plan ve malzeme gibi açılardan değerlendirilmiştir. Söz konusu yapıların oluşumu, başkent Ankara'da Cumhuriyet'in ilanının hemen akabinde gerçekleşse de diğer taşra sayılabilecek yerlerde olduğu gibi Gaziantep'te de 1940'larla beraber başlamıştır ve bunlar Cumhuriyet'ten sonraki dönemde kent kimliğinin oluşmasında büyük payı olan yapılardır. Gaziantep Hükümet Konağı ve Adliye, Merkez Bankası ve Ticaret Lisesi binaları, Hürriyet Caddesi üzerinde, Sanat Okulu binası, Hürriyet Caddesi başlangıcında yer almaktadır. Gar binası ise Hürriyet Caddesi'nin kentin kuzeyine doğru devam ettirilmesiyle oluşmuş İstasyon Caddesi'nin bittiği noktadadır. Yani Gaziantep Lisesi dışındaki tüm yapılar, aynı güzergah üzerinde konumlanmışlardır. Cumhuriyet'in ilanından sonra bu caddeler devlet yapılarının yer aldığı kentin en işlek ve en canlı caddeleri haline gelmişlerdir. Resmi törenlerin yapıldığı Maarif Meydanı ve İstasyon Meydanı'nın da bu güzergahta yer aldığı düşünülürse, çalışma kapsamında yer alan yapıların, Cumhuriyet'in ilanından sonra kentin kalbinin attığı bir konumda olduğu ve modernleşme aksı denilebilecek bir aks yarattığı anlaşılmaktadır.

Bu çalışmada, yapıların mimari betimlemesinden önce, Gaziantep'in Cumhuriyet'in ilanından önceki ve sonraki mimari gelişimi, Türkiye'nin Cumhuriyet dönemindeki genel mimari gelişimi ve kapsam içindeki yapı tiplerinin mimari gelişimi anlatılarak yapıların, mimari ortamdan soyutlanmadan tarihsel arka plan rehberliğinde değerlendirilmesi planlanmış ve bu çalışmanın bütünü bir parçası olarak incelenmesi tercih edilmiştir. Daha sonra tezin asıl konusu olan, kapsam içindeki yapıların, arşivlerdeki belgeler, literatür taramaları ve döneme ait süreli yayınlar ışığında kent içindeki konumları, yapım yılları, koruma altında olanların tescil tarihleri, varsa günümüzde aldıkları yeni fonksiyonlar ifade edilerek mimari betimlemesini de yapmak suretiyle bir nevi bu yapılara ait künyeler oluşturulmuştur. Yapıların betimlenmesini takiben kaleme alınan karşılaştırma bölümünde, tez

çalışması kapsamındaki altı yapı önce birbirleriyle daha sonra da dördüncü bölümde her yapı tipi ile ilgili Gaziantep dışından verilen örnek yapılarla, plan, cephe, malzeme özellikleri yönünden karşılaştırılarak bu yapıların, bu dönem içinde Türkiye'de görülen genel mimari özellikleri bünyesinde barındırdıkları ortaya konulmuştur.

Cumhuriyet sonrası dönemlerde kamu yapılarında izlenen, devletin otoritesini yansıtan yapılar dizayn edilmesi eğilimi Gaziantep'teki kamu yapıları için de söz konusudur. Bu dönemin en ayırt edici özelliği olan, cephelerde devletin gücünü yansıtarak anıtsal bir görünüm oluşturmak için iki ya da üç kat yüksekliğinde kolonların kullanımı ve simetrik cepheler oluşturma gayreti Gar ve Adliye binalarında açıkça görülmektedir. Yapıların cephelerinde fonksiyona yönelik bir mesaj vermekten ziyade, devlet yapısı hissini vermek yeterli görünmektedir. Neredeyse tüm yapılarda yer alan, bölgeden çıkarılan taşın cephelerde kullanımı da, bir yandan devlet yapılarının ortak bir dili olurken diğer taraftan da o dönemlerde neredeyse bir devlet politikası haline gelen yerel kaynakların kullanımına yönelik hassasiyetin bir yansımasıdır.

Söz konusu yapıların, plan ve cephe tasarımlarında kentin geleneksel dokusunun göz ardı edildiği ve yapıların boyutlarında kentsel ölçüğe uygunluk gibi bir kriterin bulunmadığı gözlemlenmektedir. Örneğin; Adliye ve Hükümet Konağı yapısının inşa edildiği yıllarda yakın çevresinde kentin geleneksel dokusunu oluşturan konut yapıları yoğun olarak yer almaktaydı. Avlulu mimariye sahip, oldukça küçük ölçekteki konut yapılarının hemen yanında inşa edilen, konutlara göre oldukça büyük bir yapı alanına sahip olan Hükümet Konağı binasının kent dokusuna uygunluğundan bahsetmek mümkün değildir. Bunun yanı sıra cephelerde, bölgenin geleneksel mimarinin hiçbir ögesini barındırmadığı ve yapının Gaziantep'e ait olduğunu hissettiren bir tasarımın görülmediği açıktır. Tez kapsamındaki hiçbir yapıda, Gaziantep'in yerel mimarisini yansıtan, kente ve kent içindeki konumuna özel bir tasarım anlayışı bulunmamaktadır. Buradan hareketle, bu dönem yapılarında projenin uygulandığı bölgedeki yaşam tarzı, kent dokusu, iklim, etkin rüzgar yönü gibi yerel özelliklerin yok sayılarak, adeta bir tip proje anlayışında binalar tasarlandığı sonucuna varılabilir.

Yine bu döneme ait en belirleyici özellik, yapı malzemeleri konusudur. İkinci Dünya Savaşı'ndan dolayı yapı malzemelerinin yurt dışından getirilmesi konusunda sorunlar yaşanınca bu ihtiyacı yerel imkanlar kullanılarak çözülmesi şart olmuştur. Buna istinaden, çalışma kapsamındaki yapıların çoğunun-Gar, Adliye ve Hükümet Konağı, Merkez Bankası, Ticaret Lisesi, Gaziantep Lisesi, Sanat Okulu C Blok- yerel taş kullanımına sahip oldukları görülmektedir. Malzeme konusundaki bu darboğazın bir sonucu olarak, tüm yapılardaki yer döşemeleri, kapı ve pencere doğramaları, parmaklık ve korkuluklar, merdiven küpeştelere gibi yapı elemanları da tüm yapılarda benzer malzemelerle oluşturulmuştur.

1940'lı yıllarda yapılan iki bina Sanat Okulu ve Ticaret Okulu, Gaziantep'in Cumhuriyet sonrası yapılan ilk eğitim yapılarıdır. Bu yapılar, Cumhuriyet'in reformlarıyla ortaya çıkan yeni birer eğitim yapısı türüdür. Özellikle Sanat Okulu'nun projesinin Alman mimar Paul Bonatz'ın yönettiği bir ekibin tasarladığı bir tip projenin uygulamalarından biri olduğu bu çalışmayla ortaya konulmuştur. Ayrıca Gar binası ve Sanat Okulu'nun A ve C bloklarına ait, yapıldığı dönemde çizilen projeler ve diğer yapılarla ilgili rölöve çalışmalarıyla oluşturulan plan ve görünüş çizimleri bu çalışmayla beraber ilk kez gün yüzüne çıkmaktadır.

Hükümet Konağı ve Adliye binası, kentin ilk Atatürk heykelini bulduran meydanının oluşmasına zemin hazırlayan ve bu meydana varlığıyla bir kimlik kazandıran bir yapıdır. Yakın tarihlerde inşa edilen Gar binası da tıpkı Hükümet Konağı gibi Gaziantep'in diğer bir meydanı olan İstasyon Meydanı'nın birincil elemanıdır. Ayrıca o yıllarda meydanı kent merkezine bağlayan İstasyon Caddesi de Gar binasının yapılmasıyla hayat bulmuştur. Merkez Bankası da mimari özellikleriyle hemen karşısındaki Hükümet Konağı'nın modern çizgileriyle uyumlu ve bulunduğu konuma katkı sağlamış bir yapıdır. Eğitim yapılarından Gaziantep Lisesi de bulunduğu yer olan "Başkarakol" mevkisinin en önemli yapısıdır. 1940'lı yıllarda yapılan Sanat Okulu ve Ticaret Lisesi çalışma kapsamındaki yapılar içerisinde en erken tarihli olanlarıdır. Her iki okul da Cumhuriyet'in meslek eğitimindeki reformunun Gaziantep'teki bir yansıması niteliğinde simgesel bir değere sahip olmakla birlikte mimari olarak da kente büyük katkıları olmuştur.

Bu tez çalışması, Osmanlı Dönemi ya da daha önceki dönemlerin araştırılmasına yönelik çalışmalardan farklı olarak, günümüzde hayatını sürdüren bir çok kent

sakinin yaşamlarındaki bir döneme ya da bir ana sahne olmuş yani yakın bir tarihte inşa edilmiş günümüzde kiminin fonksiyonları değişse de varlığını devam ettiren yapılarla ilgilidir. Neredeyse tüm kent halkının hayatında izler bırakan bu yapılarla ilgili belgelerin ve bilgilerin ilk kez gün ışığına çıkarılması, bu yapıların Türkiye genelindeki benzer işlevli yapılarla karşılaştırılmış olması, Gaziantep'te Cumhuriyet Dönemi kamu yapılarına odaklanan ilgili böyle bir çalışmanın ilk oluşu ve literatürdeki bu açığı kapatması, bu tezin öne çıkan noktalarıdır.

Sonuç olarak, bu tez çalışmasında, kapsam içindeki yapılara ait tüm bilgilerin ve detayların ortaya konulmasıyla ve diğer örneklerle karşılaştırılıp değerlendirilmesiyle bu yapıların, dönemin mimari eğilimlerine paralel bir tasarım sergiledikleri ve tarihsel bütünün bir parçası oldukları görülmektedir. Aynı zamanda bu çalışma, Cumhuriyet Dönemi'ne ait mimarlık mirasının korunması olgusunun güçlenmesi açısından son derece önemli bir noktaya parmak basmaktadır. Bu bağlamda, ülkemizde 20. yüzyıl mimarisinin nitelikli örneklerinin korunması yönünde bir bilinç oluşturulmasına bu tez çalışmasının katkı sağlaması umulmaktadır.

KAYNAKLAR

- Alpagut, L. 2005. Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Ankara'daki Eğitim Yapıları. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alsaç, Ü. 1976. Türkiye'deki Mimarlık Düşüncesinin Cumhuriyet Dönemindeki Evrimi. Trabzon: KTÜ Baskı Atölyesi.
- Altıntaş, A. 2001. Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi Başkentlerinde Banka Yapıları (1850-1950). Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Anonim. Eskişehir Kültür Mirası Envanteri. Eskişehir Valiliği. <http://www.eskisehirkulturenvanteri.gov.tr/anitdetay.aspx?ID=379>. (17.05.2017).
- Anonim, (2005). Gaziantep Kültür Envanteri. Gaziantep Valiliği.
- Anonim. (1945). Gaziantep Şehitler Abidesi ve Harp Müzesi Proje Müsabakası. *Arkitekt.* 1957, 29-34.
- Anonim. (1945). Gaziantep Ticaret ve Sanayi Odası Proje Müsabakası. *Arkitekt.* 193-198.
- Anonim. (1959). 1959 Yılında Gaziantep'te Yapılacak İşler. *Gaziantep Kültür Dergisi.* 2, 129.
- Anonim. (1960). Türk Ticaret Bankası ve İşhanı Binası, *Arkitekt.* 10-12,14.
- Anonim.Tarihin Sessiz Tanıkları, Türkiye İş Bankası Vakfı. https://www.tibasvakfi.org.tr/TR/docs/tarihin_sessiz_taniklari.pdf. (10.06.2017)
- Anonim. (1941). Valimizin Mühim Beyanatı. Gaziantep Gazetesi, 14 Haziran.
- Anonim. (1935). Şehir ve Memleket Haberleri. Gaziantep Gazetesi, 5 İlkkanun.
- Anonim. (1937). Prof. Jansen Şehrimizde. Gaziantep Gazetesi, 21 Mayıs.
- Anonim. (1939). Şehir İmar Planı. Gaziantep Gazetesi, 23 Haziran.

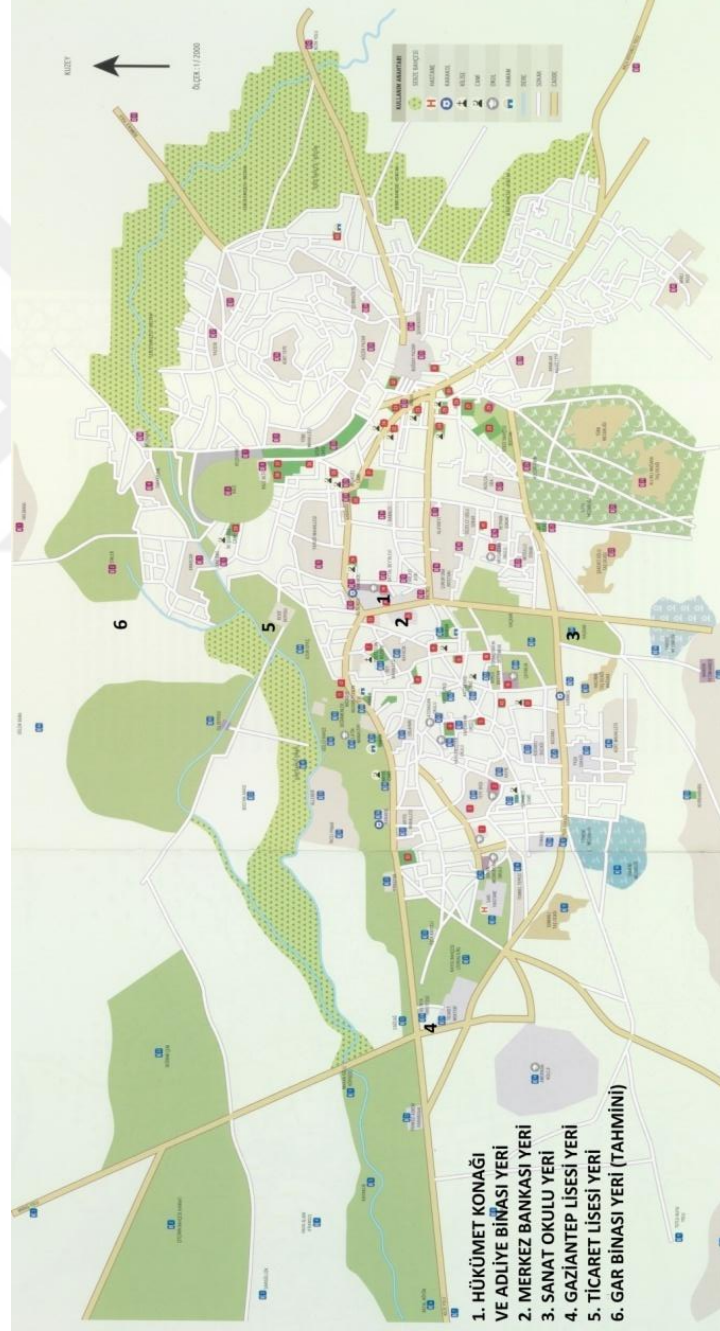
- Aslanoğlu, İ. 2010. Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı 1923-1938. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Aydoğan, B. (2010). Ülkü Tamer'in Alleben Anıları ile Alleben Öyküleri'ndeki Antep. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. **19** (3), 183-196.
- Başar M. E., Erdoğan H. A. (2009). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türkiye'de Tren Garları. *S.Ü. Müh. Mim. Fak. Dergisi*. **24**, 29-44.
- Batur, A. 1998. 75. Yılda Gelişen Kent ve Mimarlık. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Bozdoğan, S. 2015. Modernizm ve Ulusun İnşası. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Bozkurt, M. Tarih bilinmemektedir. Gaziantep Lisesi'nde İz Bırakanlar. Diyarbakır: Uğur Matbaası.
- Börekcioğlu A. 2013. Uşak Kentinin Cumhuriyet Dönemi Mimarlık Mirasının İncelenmesi ve Mimarlık Mirasına Yönelik Dönüşümlerin Koruma Bağlamında İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, FBE.
- Çelebi, N. 2011. Isparta Kenti Kamu Yapılarının İmaj, Kimlik Ve Anlam Bağlamında İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, FBE.
- Çoygun Sobutay, G. L. 1996. Türkiye'de İstasyon Yapılarının Geçmişten Günümüze Değişmesi. Gazi Üniversitesi, FBE.
- Doğan, H. (2012). Cumhuriyet Döneminde Yerel Bankacılık: Akhisar Tütüncüler Bankası Örneği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. **9**, 397-416.
- Durukan Kopuz, A. 1999. Cumhuriyet Döneminde Mimarlık Akımları ve Adana'daki Yansımaları. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, FBE.
- Efe, B. 2010. Bruno Taut'un Mimarlık Anlayışının Trabzon Lisesi Özelinde İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, KTÜ, FBE.
- Erdoğan, H. A. 2005. Konya Tren İstasyonu ve Yakın Çevresinin Gelişimi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, FBE.

- Ergeç, E. 2007. Gaziantep "Dört Yanı Dağlar Bağlar". İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Evliya Çelebi. Seyahatname, Cilt: 9. Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınevi.
- Genç, U.D. 2001. Ege Bölgesinde Tarihi Banka Yapıları (1915-1930). Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, FBE.
- Göncü K. 1988. XVI. Yüzyılda Samsun-Ayıntap Hattı Boyunca Yerleşme, Nüfus ve Ekonomik Yapı. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gül, G. 2005. Gaziantep İli Bey (Kayacık) Mahallesi Geleneksel Doku Koruma Ve Geliştirme Önerisi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, FBE.
- Güzelbey, C. C. 1992. Gaziantep'ten Kesitler. Gaziantep: Ar Ajans.
- Hasol, D. 2017. 20. Yüzyıl Türkiye Mimarlığı. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Hızlı, N. 2013. Cumhuriyet Dönemi Modernleşmesi: Türkiye'de Mimarlık Eğitimi Reformu Bağlamında Ernst Arnold Egli. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, FBE.
- Işık, G. 2010. Kayseri'de Erken Cumhuriyet Dönemi Yapıları. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, FBE.
- Kopar, M. 2011. CHP Teftiş Raporlarına Göre II. Dünya Savaşı Yıllarında Gaziantep. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. **10** (3), 1037 - 1055.
- Kuban, D. 2010. Türkiye'de Kentsel Koruma: Kent Tarihleri ve Koruma Yöntemleri. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Kul, N. (2011). Erken Cumhuriyet Dönemi İlkokul Binaları. *Mimarlık Dergisi*. **360**, 66-71.
- Özgür, M. 2005. Güneydoğu Bölgesi'ndeki Atatürk Anıtları. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özcan, Ö. 2009. İstanbul Tarihinde Bankacılık Faaliyetlerinin Gerçekleştiği Yapılar. Yüksek Lisans Tezi, İTÜ, FBE.

- Özorhon, İ.F. 2008. Mimarlıkta Özgünlük Arayışları: 1950–60 Arası Türkiye Modernliği. Doktora Tezi, İTÜ, FBE.
- Sarafian, K. 1957. A Briefer History of Aintab. Boston: Union of Armenians of the Aintab Inc.
- Sözen, M. 1984. Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı (1923-1983). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Şenyiğit Ö., Erkin E. 2011. Adana-Mersin Demiryolu Hattı Üzerindeki İstasyon Binalarının Tarihi ve Mimari Analizi. *Ç.Ü. Müh. Mim. Fak. Dergisi*. **26**, 37-55.
- Tatlıgil, F. 2005. Gaziantep Kentinin Geleneksel Konut Dokusunun ve Sosyo-kültürel Yapısındaki Değişimin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, YTÜ, FBE.
- Tezcan, M. 1985. Eğitim Sosyolojisi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Tiryaki, G. 1988. 1839-1970 Arası Dönem İçinde Orta Dereceli Eğitim Yapılarının İrdelenmesi. KTÜ, FBE.
- Topçubaşı, M. 2009. 19. Yüzyılda Kastamonu Eyaleti'nde Kamu Yapıları Ve Yeniden Kullanım Sorunları. Doktora Tezi, İTÜ, FBE.
- Uğur, H. 2004. Geleneksel Şehirsel Mekanlar, Değerlendirme ve Korunmaları Bağlamında Sistemik Yaklaşım-Gaziantep Örneği. Doktora Tezi, İTÜ, FBE.
- Yakar, H.İ. 2015. II. Abdülhamit Albümlerinde Ayıntab, Rumkale ve Halfeti. Gaziantep: Şehitkamil Belediyesi Kültür Yayını.
- Yazıcı, N. (2008). Trabzon Örneğinde Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Hükümet Konağı Binaları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. **1/5**, 944-959.
- Yıldırım, Y. 2010. Halep Vilayet Salnamelerine Göre Ayıntab. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yüce, B. 2010. Osmanlı Son Dönemi ile Erken Cumhuriyet Dönemi Arasında Gaziantep'te Mimari Dokunun Değişimi (1839-1950). Yüksek Lisans Tezi, İTÜ, FBE.

EKLER

Ek 1. Barsumyan- Nazaryan Gaziantep Şehir Planı (Yakar, 2015)

Ek 3. Adliye ve Hükümet Konağı Tescil Fişi
(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ	D.K.V.K.E.	ANIT	ENVANTER NO					
TÜRKİYE	ESKİ ESERLER VE MÖZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ			SABİTA NO					
İLİ GAZİANTEP	İLÇESİ MERKEZ	MAHALLE KÖY VEYA MEYDANI ÇUKUR	KORUMA DEREJESİ :	ANITSAL 1 2 3 CEVRESSEL 1 2 3 CEVRESİ DİŞİ					
SOKAK VE KAPI NO	KADASTRO PAFTA : 12	AMA : 1369 PARSEL : 70							
ADLI GAZİANTEP HÜKÜMET KONAĞI	YAPTIRAN Maliye Hazinesi	YAPIM TARİHİ : 1955	YAPAN	MİMARİ ÇİZİM (BİTİM)					
GENEL TANIM : Çukur mahallede bulunan merkez Hükümet Konağı 4 katlı olup, 112 odası bulunmaktadır. Kuzey kısmında mermer plakalarla süslenen alanda Atatürk Heykeli, güney cephesinde Balıklı parkı adıyla bahçesi vardır. Kuzey-Batı cephesinde ise saat kulesi yer alır.									
KORUMA DURUMU	X İYİ B ORTA C FENA	TAŞIYICI YAPı	X DİŞ YAPı B C	İST YAPı	X İÇ YAPı B C	SÜZLEME ELEMANLARI	A RUTUBET	X TOK B İZİ VAR C ÖNEKLİ	
VAZİYET PLANI					FOTOĞRAF				
GÖZLEMLER : Bu gün merkez Hükümet Konağı olarak halen iskan edildiğinden çok iyi korunmaktadır.									
BÜGÜNKÜ SAHİBİ : Mulkiyeti Hazineye aittir.					BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUS : İÇİŞLERİ BAKANLIĞI				
YAPILAN ONARIMLAR :					27.00/161				
AYRINTILI TANIM : Kuzey cephesinde üstü kapalı olan platformdan esas giriş kapısı bulunmaktadır. Çukur mahalledeki merkez Hükümet Konağı 4 katlı, 112 odalıdır. Mermer plakalı geniş bir alan üzerinde ve yüksek kaide üzerine inşa edilmiş, şaha kalkan at üzerinde Atatürk Heykeli bulunmaktadır. Ayrıca ön kısmında fazla yüksek olmayan saat kulesi yer almaktadır. Güney cephesinde ise Balıklı parkı adı verilen bahçesi bulunur. Bahçede çınar, çam ve süğüt ağaçları olduğunda geniş alanları kapsamaktadır. Ortasında bir havuz olup, halkın kısa süreli dinlenme alanıdır. Anacaddé üzerinde bulunan batı cephesinde önünde dört sütundan ibaret revaklı bölümlerle Adliye dairelerine girişi sağlayan ikinci kapısı bulunmaktadır. Doğusunda ise yine önünde dört sütundan ibaret revaklı bölümlerle Adliye dairelerinden çıkışı sağlayan üçüncü kapısı bulunmaktadır. Üzerinde alaturka kiremitle kaplı çatısı vardır.						TEKNİK BİLGİLER			
						NO X ELEKTRİK X ISITMA X KARALIZASYON X			
ORJİNAL KULLANIMI :						MERKEZ HÜKÜMET KONAĞI			
BÜGÜNKÜ KULLANIMI :						MERKEZ HÜKÜMET KONAĞI			
ÖNERİLEN KULLANIMI :						-			
YAYIN DİZİNİ :						HAZİRETLER : 23/12 / 1988			
						Hekki ALHAN (Müze Arş.)			
						Hamza GÜLLÜCE (Müze Arş.)			
						KONTROL EDEN / / 19			
						G.E.E.A.Y.K. ONAYI NO. : / / 19			
						REVISYON / / 19			
						REVISYON / / 19			
						G.E.E.A. Y.K. KARARLARI			
						EKLER :			
						RAPOR			
						FOTOĞRAF			
						ROLOVE PROJESİ			
						RESTORASYON PROJESİ			
						HARİTA			
						KROKİ			
						KİTAP			
						VAKİFİYE			

Ek 4. Gaziantep Gar Binası Koruma Kararı
(TCDD Adana Bölge Müdürlüğü Arşivinden)

27.08/86

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ADANA KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA BÖLGE KURULU

KARAR

TOPLANTI TARİHİ VE NO: 27.07.2006-51

KARAR TARİHİ VE NO : 27.07.2006-1841

TOPLANTI YERİ

ADANA

Gaziantep İli, Şehitkamil İlçesi, TCDD Genel Müdürlüğünce hazırlatılan Gaziantep Gar Sahası 1/5000 ve 1/1000 ölçekli Nazım ve Uygulama İmar Planı Değişikliğine ilişkin Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğünün 28.06.2006 gün ve B.16.0.KVM.200.11.10.01/85-104706 sayılı yazısı, Kurul Müdürlüğünün 26.07.2006 günlü uzman raporu okundu, ekleri ve konunun işlem dosyası incelendi, yapılan görüşmeler sonucunda;

Gaziantep İli, Şehitkamil İlçesi, TCDD Genel Müdürlüğünce hazırlatılan Gaziantep Gar Sahası 1/5000 ve 1/1000 ölçekli Nazım ve Uygulama İmar Planı kapsamında, 884 ada, 12 parselde yer alan Gaziantep Gar Binasının 2863 sayılı yasa uyarınca korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tesciline, Kurul Müdürlüğü uzmanlarınca önerilen kararımız eki koruma alanı sınırının uygun olduğuna, plan değişikliği önerisinin koruma alanı dikkate alınarak hazırlanması gerektiğine karar verildi.

BAŞKAN
Prof.Dr. Tamer GÖK
İmza

BAŞKAN YARDIMCISI
Doç.Dr. Cengiz CAN
İmza

ÜYE
Yrd.Doç.Dr. YANARATEŞ BAŞ
(Didem)
İmza

ÜYE
Yrd.Doç.Dr. DURUKAN (Murat)
Bulunmadı

ÜYE
Av. KUTLUBAY (Oğuzhan)
İmza

ÜYE
ÇEVİK (Hasan)
Gaziantep Büyükşehir Belediye
Temsilcisi
İmza

ÜYE
GÜMÜŞ (Mehmet)
Şehitkamil Belediye Temsilcisi
İmza

ÜYE
BAYSAL (Şükriye)
Gaziantep Bayındırlık ve İskan
Müdürlüğü Temsilcisi
İmza

Ek 5. Merkez Bankası Koruma Kararı
(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
ADANA KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA KURULU MÜDÜRLÜĞÜ
K A R A R

TOPLANTI TARİHİ ve No. : 30.01.1992- 80
KARAR TARİHİ ve No. : 30.01.1992-1061

TOPLANTI YERİ : ADANA

Gaziantep ili, Şahinbey ilçesi, Bey Mahallesi, 10 pafta, 1447 ada, 106 parselde yapılanma istemine ilişkin, T.C. Merkez Bankasının 17.1.1992 günlü bagvurusu ve ekleri, Kurulumuzun 20.12.1990 gün ve 763 sayılı kararı gereği incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Gaziantep ili, Şahinbey ilçesi, Bey Mahallesi, 10 pafta, 1447 ada, 106 parselde halen mevcut bulunan T.C. Merkez Bankası Gaziantep Şube binasının 2863 ve 3386 sayılı yasalrı uyarınca taşınmaz kültür varlığı olarak tescil ve ilan edilmesine, aynı parselde önerilen yeni yapılaşmanın bankanın bu yörede yüklediği yoğun hizmet ve eski bina ile olan ilişkilerinin çözümlenmesindeki şuyarlılık dikkate alındığından kararımız eki proje uyarınca gerçekleştirilmesinin uygun olduğuna karar verildi (OLUNLU).

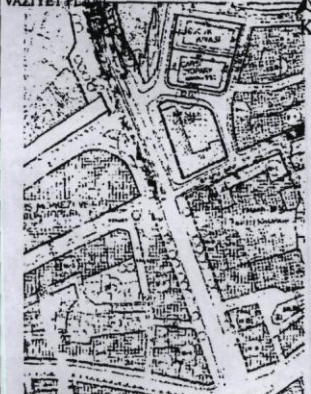

BAŞKAN
Y.Mim.EMRE MADRAN
İmza

BAŞKAN YARDIMCISI
Yrd.Doç.Dr.YUSUF GÜRÇİNAR
İmza

Üye Üye Üye
ASIM (Selahattin) Yrd.Doç.Dr.CENGİZ (Hüseyin) İPEK (İsmet)
İmza Bulunmadı İmza

Üye Üye Üye
ÇANLIOĞLU (İsmet)
Şahinbey Belediye Temsilcisi
Bulunmadı

Ek 6. Gaziantep Ticaret Lisesi Tescil Fişi
(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ (D.K.V.K.E.)			ANIT	ENVANTER NO:	
TÜRKİYE	KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ				HARİTA NO:	
İLİ: GAZİANTEP	İLÇESİ: ŞAHİNBEY	MAHALLE / MEVKİİ: SEFERPAŞA MAH.	KORUMA ANITSAL	1	2	3
SOKAK VE KAPI NO: İSTASYON CADDESİ	KADASTRO: PAFTA:32 ADA: 616 PARSEL: 2	DERECESİ: ÇEVRESEL	1	2	3	
ADI: Sivil Mimarlık	YAPTIRAN:	YAPAN:	MİMARİ ÇAĞI: Cumhuriyet Dönemi			
	YAPIM TARİHİ: 1940	KİTABE:	VAKFIYE:			
GENEL TANIM: Gaziantep ili, Şahinbey ilçesi, Seferpaşa Mahallesi, İstasyon Caddesi'nde, 616 ada, 2 nolu parselde oturan alaturka kiremit kaplı beşik çatılı bina düzgün kesme taş kaplı 2 katlı betonarme yapıdır.						
KORUNMUŞLUK DURUMU:	A İYİ B ORTA C KOTU	TAŞIYICI YAPI	A CEPHE B DURUMU C	A ÖRTÜ B DURUMU C	A İÇ YAPI B DURUMU C	A SÜSLEME B ELEMANLARI C
					A RUTUBET B DURUMU C	A YOK B İZİ VAR C ÖNEMLİ
VAZİYET PLANI			FOTOĞRAF			
						
GÖZLEMLER:						
BUGÜNKÜ SAHİBİ: MALİYE HAZINESİ			BAKIMINDAN SORUMLU OLAN:			
YAPILAN ONARIMLAR: Yapı, eğitim binası fonksiyonunun gereklilikleri doğrultusunda basit onarımlar geçirmiş fakat nervürlü betonarme döşemeli yapı statik anlamda sağlamlığını korumaktadır.						
AYRINTILI TANIM:			TEKNİK BİLGİLER:			
Gaziantep'in eski kent dokusunda dikkati çeken özgün yapılardan, aynı zamanda 20. yüzyılın ortalarında inşa edilmiş Cumhuriyet dönemi eğitim-öğretim yapılarının ilk örneklerinden birisi olan söz konusu yapı günümüzde Ticaret Lisesi olarak bilinen Kız Sanat Okulu olarak 1941-1942 yıllarında hizmete başlamış, 1956 yılına kadar Kız Enstitüsü ve Akşam Sanat Okulu olarak kullanılmıştır. 2000 yılından itibaren de giriş katı Eğitim Uygulama Okulu ve İş Eğitim Merkezi olarak, üst katı ise Rehberlik Araştırma Birimi olarak hizmet vermeye başlamıştır.			ISITMA SİSTEMİ: X KANALİZASYON: X SU: X ELEKTRİK: X			
Alaturka kiremit kaplı beşik çatılı, kesme taş malzemeye betonarme yapım tekniğinde yapılmış olan iki katlı yapı; inşa edildiği Cumhuriyet döneminin özellikleri ile eğitim yapısı özelliklerini taşıyan cephesiye dikkati çekmektedir. Cephelerde uzunlamasına dikdörtgen formda olan pencereleri dikdörtgen şekilli çöktürmeler içine yerleştirilmiş ve duvar yüzeyine altı üstü konumlandırılmıştır. Pencerelerin korkuluk biçimleri de dikdörtgen çöktürmeleri gibi dikkati çeken unsurlardandır. Alt sıra pencere doğramalarının özgünlüğünü koruduğu, üst kattakilerin ise pvc malzeme ile yenilenmiş olduğu görülmüştür. L formunda plan şemasına sahip olan eğitim yapısının, birisi sokak cephesinden, diğer ikisi okulun bahçesinden olmak üzere üç girişi bulunmaktadır. Yapının içerisine girildiğinde, kollarında tek sıralı derslikler ve L plan şemasının mafsalında üst kata çıkışı sağlayan merdiven bulunmaktadır. Merdivenin orijinalliği bozulmamış korkulukları dikkati çeken bir diğer unsurdur. Yapının, eğitim binası fonksiyonunun gereklilikleri doğrultusunda basit onarımlar geçirdiği fakat nervürlü betonarme döşemeli yapının statik anlamda sağlamlığını koruduğu görülmüştür.			ÖZGÜN KULLANIMI: EĞİTİM YAPISI BUGÜNKÜ KULLANIMI: EĞİTİM YAPISI ÖNERİLEN KULLANIMI: EĞİTİM YAPISI HAZIRLAYANLAR: Ceren ERDOĞAN Sanat Tarihişi Berma DEVEBOYNU Mimar Çağla TOPALOĞLU Şehir Plancısı			
			KONTROL EDEN: Nurten AYDEMİR Bölge Kurulu Müdürü V.			
KURULUN ADI: Gaziantep Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 19.11.2023... Gün... Sayılı Karar ekidir.			EKLER:		KURULUN ADI: Gaziantep Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu	
			RAPOR X		REVİZYON:	
			FOTOĞRAF X			
			RÖLÖVE PROJESİ			
			RESTORASYON PROJESİ			
			KROKİ X			
			HARİTA X			
			KİTABE			
			VAKFIYE			

Ek 7. Gaziantep Sanat Okulu Tescil Fişi
(Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivinden)

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ			D.K.V.K.E.	ANIT	ENVANTER NO :			
TÜRKİYE	KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ					HARİTA NO :			
İLİ : GAZİANTEP	İLÇESİ : ŞAHİNBEY	MAHALLE VE KÖY : SAVCILI			KORUMA DERESESİ	ANITSAL	1 2		
ŞOKAK VE KAPI NO :		KADASTRO	PAFTA 52 ADA	2017 PARSEL 43	ÇEVRESEL		1 2		
ADI :	YAPTIRAN :	YAPAN :			MİMARİ ÇAĞI 2.ULUSAL MİMARLIK				
	YAPIM TARİHİ :	KİTABE :			VAKFIYE				
<p>GENEL TANIM : Bugün atölye olarak kullanılan ve 1946 yılında tamamlanmış bölümdaki taşınmazın II. Ulusal Mimarlık akım döneminde brut beton kolonlar ve beton ikiye eğimli beşik çatı ve taş malzeme duvar örgü sisteminde inşa edilmiştir. Derslikler ve koridor bağlantılı atölyeler yüksek tavanlı, kaynak atölyesi, yüksek tavan üzerinde ahşap izgaralı havalandırma pencereleri yerleştirilmiştir. Dikdörtgen formda kapı, pencereler özgün yapı malzemeleri ile halen kullanılmaktadır. 1964 yılında derslikler üzerine birkat ilavesi yapılarak yeni bölüm açılmıştır.</p>									
KORUMA DURUMU	☒ İYİ ☐ B ORTA ☐ C FENA	TAŞIYICI	☒ DIŞ YAPI ☐ B ☐ C	☒ ÜST YAPI ☐ B ☐ C	☒ İÇ YAPI ☐ B ☐ C	☒ SÜSLEME ☐ B ☐ C	A RUTUBET ☒ B	☒ YOK ☐ B İZİ VAR ☐ C ÖNEMLİ	
VAZİYET PLANI				FOTOĞRAF :					
BUGÜNKÜ SAHİBİ		BAKIMINDAN SORUMLU OLAN			TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	SITMA	ANALİZAS
YAPILAN ONARIMLAR					ORJİNAL KULLANIMI				
					ATÖLYE				
AYRINTILI TANIM:					BUGÜNKÜ KULLANIMI				
<p>Anadolu Teknik Lise ve End. Meslek Lisesinin 1943 yılında kurulduğu ve bu dönemde inşasına başlanan derslik ve atölyelerde 1946 yılında eğitime başlandığı okul idaresi kaynaklarından tespit edilmiştir. Parsel üzerindeki C Blok haricindeki tüm yapıların 1964'ü yıllarda betonarme yapıım tekniğinde yapıldığı belirtilmiştir. Bugün Metal işleri, Mobilya Dekorasyon, Tesviye, Elektrik atölyeleri olarak kullanılan ve 1946 yılında tamamlanmış bölümdaki taşınmazın II. Ulusal Mimarlık akım döneminde brut beton kolonlar ve beton ikiye eğimli beşik çatı ve taş malzeme duvar örgü sisteminde inşa edilmiştir. Derslikler ve koridor bağlantılı atölyeler yüksek tavanlı, kaynak atölyesi, yüksek tavan üzerinde ahşap izgaralı havalandırma pencereleri yerleştirilmiştir. Dikdörtgen formda kapı, pencereler özgün yapı malzemeleri ile halen kullanılmaktadır. 1964 yılında derslikler üzerine birkat ilavesi yapılarak yeni bölüm açılmıştır.</p> <p>Atölyelerin malzeme giriş ve çıkışları avlu yönüne açılan büyük ahşap kapılardan sağlanmakta olup, üst örtü kiremit kaplamalıdır. Atölyeler arasında kalan avlu bölümlerinde muhtes binalarla, özgün ahşap izgaralı ahşap dep</p>					ATÖLYE				
					ÖNERİLEN KULLANIMI				
					HAZIRLAYANLAR				
					Emine TEMUÇİN - MİMAR Berna DEVEBOYNU - MİMAR				
					KONTROL EDEN				
					İsmail SALMAN Bölge Kurulu Müdürü				
YAYIN DİZİNİ					KURUL ONAYI				
					EKLER				
					RAPOR				
					FOTOĞRAF				
					RÖLÖVE PROJESİ				
					RESTORASYON PROJESİ				
					HARİTA				
					KROKİ				
					KİTABE				
					VAKFIYE				
					DİĞER				

2707/503 2066 15.05.09

**Ek 8. Gaziantep Hükümet Konağı Binası Yapımı İçin Müteahhitle
Anlaşılmasına İlişkin Belge**
(T.C. Başbakanlık Cumhuriyet arşivinden)

T. C.
MALİYE BAKANLIĞI
Baş Hukuk Müşavirliği ve
Muhakemat Gm. Müdürlüğü
Sayı

Ankara

Özü :

Ek

K A R A R N A M E

28533

I- Gaziantep Hükümet Konağı İkinci Kısım İnşaatı hakkında Nafia Vekâleti ile müteahhit Ayhan Göker arasında akdedilen 4/7/1953 tarihli mukavelenin 16 ıncı maddesine kararlaştırılan esas dairesinde, bir fıkra eklenmesi; Devlet Şûrası Umumi Heyetinin 24/10/1955 tarih ve 55-319/315 sayılı mütaleasına binan; 4353 sayılı kanunun 31 inci maddesi gereğince muvafık görülmüştür.

II- Bu kararnameyi yürütmeğe Maliye ve Nafia Vekilleri memurdur.

REİSİCUMHUR

25 Ocak 1956

L. Başgöç

Başvekil

Maliye Vekili

Nafia Vekili

V. ...

[Signature]

T. 10/12

Not : 1 - Bu yazı tarihinde tekit edilecektir.
2 - Heryazımıza ayrı ayrı karşılık yazılması, karşılıklarda yazımın tarih ve numarasının tam olarak gösterilmesi rica olunur.

030 11 256/10 5